

אספקלריה

גליין ע"א | חשוון תשפ"ה

ראי מבין כותלי המכון מדעי טכנולוגי להלכה

עורך אחראי: הרב אברהם פורמן

באספקלריית השעה

מאוצרותיו של ראש המכון הגאון הגדול רבי אברהם משה הלפרין שליט"א

בתוכן

- 1..... באספקלריית השעה
מאוצרותיו של ראש המכון
הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א
- 7..... מבעד לאספקלריה
מהנעשה והנשמע בין כותלי המכון ומחוצה לו
- 9..... בראי ההלכה
שאלות נבחרות משולחן רבני המכון
מכשיר להסרת שיער מהאף ושעון שבת דיגיטלי / נטילת תרופות
ביום-הכיפורים / צריכת מים ממכשיר 'יונקס' בשבת / בניית סוכה
במרוסות מרושתת בחגורות בטון / נשיאת חפצים בנסיעה באמבולנס /
מערכת מצלמות אבטחה בבית-כנסת / שני תנורים אחד לבשרי ואחד
לחלבי בארון אחד / שימוש בשבת במשאבות להגברת לחץ מים דירתי
/ הכשרת שיש 'אסקלה' / כיסוי בשבת של שלט למוזן המשמש כשעון
שבת / כניסה לבית שעל-ידה הוא מתחבר באמצעות בלוטוס למכשיר
חשמלי אחר / שני תנורים בשרי וחלבי המונחים זה לצד זה / שוט
אשפה בשבת / שימוש בשבת בכיריים אינדוקציה עם כיסוי פח / נסיעה
במעלית במוצ"ש קודם זמן ר"ת / הברלים הלכתיים בין סוגי כיריים
אינדוקציה / בניית סוכה כהלכתה
- 23..... על משמור ההלכה
מקבץ שאלות ותשובות בנושאי 'רפואה בהלכה' (א)
כבד שמייעה
מכשירי שמייעה בשבת / שימוש במכשירי שמייעה / מכשירי שמייעה
בשבת / מכשירי שמייעה בשבת / מכשירי שמייעה בשבת / טעינת
מכשיר שמייעה בשבת / אפשרות טעינת מכשירי שמייעה בשבת /
טלטול מכשיר שמייעה שהתרוקן במהלך השבת / מכשירי שמייעה
מסונכרנים בשבת / מגבר שמייעה בשבת / שימוש בשבת במכשיר
לסינון רעשים עבור הסובלים מבעיית עיבוד שמייעתי / מערכת שמע
/ שמיעת מגילה לכבודת שמייעה / שחל שכלול לגבי שמיעת דברים
שבקדושה ולגבי החלפת סוללות בשבת / שמיעת תקינת שופר עם
מכשירי שמייעה / שעון חכם' ויגלא' בכי ללקווי שמייעה
- 36..... מעשה חושב
קווים לדרכו התורנית ומשנתו ההלכתית של ראש
המכון הגאון המופלא רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל
במלאת שש שנים להסתלקותו
- 49..... כמה גדולים מעשיהם של אנשי המכון.....
משא מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל
- 52..... באספקלריית העבר - רפואה קרובה לבוא (6)
עשרות שנות פעילות בכל תחומי שמירת ההלכה
במרכזים רפואיים ובתי-חולים

פרשת חיי שרה

וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון
את הכסף אשר דיבר באזני בני חת ארבע מאות שקל

כסף עובר לסוחר (בראשית כג, טו)

צ"ב לשון הכתוב "את הכסף
אשר דיבר באזני בני חת"

דהא דכתיב "באזני בני חת"
קאי אהא דכתיב "את הכסף אשר דיבר", דהיינו ששקל
לו את כל סכום הכסף שדיבר עליו תחילה באזני בני חת,
שהוא ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר. אלא דא"ה

צ"ב דנראה קצת כשפת יתר, דמאי אתא קרא לאשמועינן בהכי,
ומה היה מקרא חסר בלא התיבות הללו. ועוד שהתיבות "אשר דיבר"
מוטעמות בטעמי מרכא טיפחא, שהם טעמים מפסיקים, שחולקים
התיבות הללו לעצמן, וא"כ נראה לכאורה שהתיבות שלאחריהן
"באזני בני חת" הן דבר חדש כביכול ולא קאי עלייהו.

והיה נראה לפרש ע"ד דרוש קצת, דהתיבות הללו ד"באזני בני חת"
קאי אהא דכתיב "וישקול אברהם לעפרון את הכסף", וכאשר יבואר.

דקדוק לשון הכתובים
במו"מ שבין אברהם לעפרון
דהנה לכשנדייק היטב במקראות נמצא
דעפרון נתאמץ בכל טצדקי להשמיע
ולהראות כלפי כולם שהוא נותן לאברהם את השדה והמערה בחינם,

1. ובהא גופא יש לפרש בשני אופנים, האחד ד"אשר דיבר" היינו אברהם, שהבטיח
מעיקרא לשלם כסף מלא עבור השדה והמערה, וכדכתיב לעיל מיניה (שם, ח-ט): "וידבר
אתם לאמר וגו' שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צוחר, ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר
בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוכם לאחוזת קבר", ועוד כתיב (שם, יג): "וידבר אל
עפרון באזני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני" וגו', והשני
ד"אשר דיבר" היינו עפרון, דכתיב ביה (שם, יד-טו): "ויען עפרון את אברהם לאמר לו, אדוני
שמעני ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא ואת מתן קבור".

בעוד שאברהם אבינו
רצה והשתדל שכל
בני חת ידעו כי הוא
קונה זאת בכסף מלא,
כדי שלא יאמר עפרון
אני העשרתי את
אברהם, וכן כדי שלא
יוכל אח"כ לחזור בו
ולא יהיה מי שיוכל
לערער על כך.

דברישא כתיב (שם,
ט-ז): "ויקם אברהם
וישתחו לעם הארץ

לבני חת, וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם לקבור את מתי מלפני

2. וכמשאחז"ל (ב"ר פר' עט, ז): "א"ר יודן בן סימון: זה אחד משלושה מקומות שאין
אומות העולם יכולין להונות את ישראל, ואילו הן מערת המכפלה וביהמ"ק וקבורתו של יוסף,
מערת המכפלה דכתיב וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון" וכו'.

נדיר ומיוחד

משאו של הראש"ל צ"מ מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל משנת תש"מ אודות המכון המדעי טכנולוגי להלכה
והעומד בראשו, כפי שנכתב בשעתו על-ידו בעצמו - עמ' 49
מכתב בכתב-ידו של מרן הגר"ח גריינימן זצוק"ל עם התייחסות מפורטת להצעות פתרון לבעיית
טומאת כהנים במרכז הרפואי ע"ש שיבא 'תל-השומר' - עמ' 56

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם (שם כה, ו)

ונראה לפרש בהא דכתיב "בעודנו חי", **"בעודנו חי" - שלא היה נוהג בהם מנהג בנים**

דהיינו משום שרצה לסלקם מירושת יצחק בנו ונחלתו, כדכתיב לעיל מיניה (שם, ה): "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק"⁶. ויעויין במש"כ המהרש"א (סנהדרין צא. בחדא"ג ד"ה ויתן את כל אשר לו ליצחק) דבני הפילגשים היה דינם כבני שפחה שאינם יורשים עם בני הגבירה, וז"ל שם בתו"ד: "וכתב הרא"ם ויש לתמוה איך עשה זה אברהם כו', ואיך העביר נחלה מישמעאל ובני קטורה ונתנה ליצחק, הא אמרינן לא תהוי בי עבורי אחסנתא אפילו מברא בישא לברא טבא וכו', ועוד י"ל דישמעאל בן שפחה היה, שנולד לו קודם שנשתחררה, ואין בן שפחה יורש, ובני קטורה אע"פ שנולדו אחר שנימול והיה אסור בשפחה ונשתחררה קטורה מ"מ בני פילגש היו, כדכתיב ולבני הפילגשים אשר לאברהם וגו', דמשמע דמשום שכל שאר בניו חוץ מיצחק היו בני פילגשים ואינם ראויים לירש עם בן אשתו שהוא יצחק".

וכבר כתב הרמב"ם (פ"ד מהל' נחלות ה'): "מי שהיתה לו שפחה והוליד ממנה בן **והיה נוהג בו מנהג בנים** וכו', אם תלמיד חכמים הוא או אדם כשר שהוחזק בדקדוקי מצוות הרי זה ירשנו" וכו'. וכ"נ בשו"ע (ח"מ, סי' רע"ט ס"ו) עיי"ש.

דלפי"ז י"ל דמה"ט אשמועינן קרא דשילחם אברהם לבני קטורה מביתו מעל יצחק בנו "בעודנו חי", שעשה כן כדי שלא ידונו בהם אח"כ כדין "היה נוהג בו מנהג בנים".

"השדה אשר קנה אברהם שמה קובר אברהם ושרה אשתו", ולהא דכתיב בפר' ויחי (שם ג, לב) לגבי קבורתו של יעקב אבינו: "מקנה השדה והמערה אשר בו **מאת בני חת**".

6. וכמו שפי' החזקוני (שם, ו): "וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי, שלא יחזיקו בנחלה עם יצחק".

7. וע"ע במש"כ גס בס' באר-שבע (סנהדרין שם): "הקשה הרב המזרחי היאך עשה זה אברהם, והלא קיים כל התורה כולה ואפי' עירובי תבשילין כדאיתא ביומא בפר' אמר להם הממונה, וא"כ איך העביר הנחלה מישמעאל ובני קטורה ונתנה ליצחק, והא אמרינן בפר' נערה שנתפתתה שינא לא תהוי כי עבורי אחסנתא אפי' מברא בישא לברא טבא וכו', ולי נראה שהקושיא מעיקרא ליתא מכמה טעמים, חדא שהרי משנה שלימה שנינו ביבמות פר' כיצד ובקידושין פר' האומר בנו מן השפחה וכוותית אינו בנו לשום דבר לא ליורשו ולא לענין יבום ושאר כל דבר, ולזה נתכוונה שרה באמרה כי לא יירש בן האמה הזאת וגו', כלומר מאחר שהוא בן האמה הזאת אינו ראוי לירש כמו שנתבאר וכו'.

ובאמת כבר כתב הרמב"ן בפירושו עה"ת (בראשית שם, בסו"ד): "אבל אפשר שגם בני נח כאשר ישאו להם נשים כמשפטן בבעילה היו נוהגים לכתוב להן מהר ומתן, ואשר רצונה שתהיה להם פילגש וישלח אותה כאשר ירצה **ולא יהיו בניה כנוחלים את שלו** לא היה כותב לה כלום, ועל דעת רבותינו שהיא הגר הנה היא פילגש ודאי".

שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צוחר, ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו **בכסף מלא יתננה לי** בתוכם לאחוזת קבר", והיינו שכבר מתחילה הודיע אברהם אבינו לכולם כי הוא רוצה לקנות את המערה בכסף מלא.

וע"ז כתיב (שם י-יא): "ועפרון יושב בתוך בני חת ויען עפרון החתי את אברהם **באזני בני חת לכל באי שער עירו לאמר**, לא אדוני שמעני **השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה לעיני בני עמי נתתיה לך** קבור מתך", שדיבר עפרון אל אברהם באזני כולם, מפני שרצה שישמעו הכל שהוא נותן לאברהם הן את השדה ואת המערה במתנה ללא כל דמים³.

ועל כך השיב לו אברהם באותו מטבע, כדכתיב (שם, יב-יג): "וישתחו אברהם לפני עם הארץ, וידבר אל עפרון **באזני עם הארץ** לאמר אך אם אתה לו שמעני **נתתי כסף השדה קח ממני** ואקברה את מתי שמה", דהיינו שדיבר אליו במעמד כולם ובאזני הכל כדי שידעו שהוא רוצה לשלם על כך בכסף מלא כפי שאמר בתחילה.

אלא דאח"כ כתיב (שם, יד-טו): "ויען עפרון את אברהם **לאמר לו**, אדוני שמעני ארץ **ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך** מה היא ואת מתך קבור", ולא נזכר כלל שהיה זה באזני בני חת או באזני עם הארץ, שניסה עפרון לדרוש הדמים מאברהם שלא באזני הכל, כדכתיב **"לאמר לו"**, והיינו נמי דכתיב "ביני ובינך", ומשום שלא רצה שידעו כולם שמכר זאת תמורת דמים ויהיו סבורים שנתן הכל במתנה.

"ל ד באזני בני חת היינו כמו לאזני בני חת במעמד כולם ולעיניהם

לא הסכים לעשות כרצון עפרון, והיינו דכתיב "וישמע אברהם אל עפרון", ששמע אליו לשלם לו ארבע מאות שקל כסף תמורת השדה והמערה כפי שדרש תמורתם, אולם "וישקול אברהם את הכסף אשר דיבר באזני בני חת", שהקפיד לשקול את הכסף באזני בני חת, ד"באזני" בני חת מתפרש לפי"ז כמו **"לאזני" בני חת**, כלומר במעמד כולם ולעיניהם.

והוא מה שאמר הכתוב (שם, יז-יח): "ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר בו וגו', לאברהם למקנה **לעיני בני חת בכל באי שער עירו**"⁵.

3. ויעויין במש"כ הרמב"ן (שם, ט, בסו"ד): "הנה אברהם לא היה מבקש רק למכור לו המערה, כי היא בקצה השדה, וישאר השדה לעפרון, והוא אמר לו דרך מוסר **או מרמה** שיתן לו השדה והמערה אשר בו, כי לא יתכן לאדם נכבד כמוהו שתהיה לו המערה לאחוזת קבר והשדה יהיה לאחר, ואברהם שמח בכך וקנה הכל בדמים שהזכיר לו".

4. אשר דיבר אברהם או אשר דיבר עפרון, כדלעיל בהע' 1.

5. ויש לציין גם להא דכתיב בסו"פ חיי-שרה (שם כה, י) לגבי קבורתו של אברהם אבינו:

פרשת תולדות

ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי (שם כה, לא)

מטרת קניית הבכורה היתה גם בשביל חלקו של עשו במערת המכפלה (ג).

שבקניית הבכורה מעשו נתכוון יעקב גם לקבל את חלקו של עשו במערת המכפלה, דאיתא התם: "כיון שהגיעו למערת המכפלה אתא עשו קא מעכב (שלא יקברוהו שם - רש"י), אמר להן ממרא קרית הארבע היא חברון, וא"ר יצחק קרית ארבע ארבע זוגות היו, אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, איהו קברה ללאה בדידיה (בחלק המגיעו, כדכתיב ושמה קברתי את לאה - רש"י) והאי דפייש ידידי הוא⁸, אמרו ליה זבינתה (כשמכרת הבכורה - רש"י), אמר להו נהי דזביני בכירותא (ולא אטול פי שנים אלא כמוהו - רש"י) פשיטותא מי זביני (חלקי בחלק פשוט לא מכרתי - רש"י), אמרו ליה אין (פשיטותך נמי זבנת חלקך במערה זו לגמרי, שכך אמר אבינו בשעת מיתה וכו' - רש"י), דכתיב בקברי אשר כריתי לי, וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק אין כירה אלא לשון מכירה" וכו'. אשר מתוך הדברים נראה שיעקב נתכוון בקניית הבכורה גם לקבלת חלקו של עשו במערת המכפלה⁹.

מפשטות הסוגיא ופירש"י עולה שעי' מכירת הבכורה נעשו יעקב ועשו במערת המכפלה כשני פשוטים שחולקין שוה בשוה

המעלה בבירור מתוך פירש"י, דמעיקרא לא מכר עשו ליעקב במערת

המכפלה מחצית מחלקו המיועד לו בהיותו בכור באותם שני קברים שנותרו לבני יצחק ורבקה, שיהא יעקב נוטל מתוכם שני חלקים והוא והיה נראה לפרש בהא דאמר עשו "איהו קברה ללאה בדידיה והאי דפייש ידידי הוא", דבכלל מה שהתעקש עשו כ"כ להיקבר במערת המכפלה במקומו של יעקב היינו גם משום שהיה סבור שהוא בן זוגה האמיתי של לאה וראוי להיות קבור לצידה בין ארבעת הזוגות הקבורים שם, ועל יסוד מה שפירש"י בפר' ויצא (שם כט, יז): "ועיני לאה רכות, שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובכתה, שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן", ומקורו במה שאחז"ל (ב"ב קכג): "מאי קדמתה לאה ברחמים, דכתיב ועיני לאה רכות, מאי רכות וכו', רב אמר: לעולם רכות ממש, ולא גנאי הוא לה, אלא שבה הוא לה, שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים שני בנים יש לה לרבקה שתי בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן, והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו, איש רע הוא מלסטם בריות, קטן מה מעשיו, איש תם יושב אהלים, והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה, והיינו דכתיב וירא ה' כי שנואה לאה, מאי שנואה וכו', אלא ראה הקב"ה ששנואין מעשה עשו בפניה ופתח את רחמה".

וגדולה מזו מצינו בשלחן חז"ל (ב"ר פ"ד, ע"ט): "ומהו רכות, רכות מבכיה, שהיו אומרים כן היו התנאים הגדולה לגדול והקטנה לקטן, והיתה בוכה" וכו'. ועוד מצינו בדברי חז"ל (תנחומא, פר' ויצא, פ"ס ד): "תדע לך, שהרי רחל ולאה, לאה לא היתה ראויה להנשא אלא לעשו ורחל ליעקב". ועיוין עוד בפ' החזקוני בפר' ויצא (שם כט, יח): "ד"א: ברחל, אמר אם אשא הבכירה יחזור עשו ויבוא עלי ויאמר לא דיך שנטלת בכורתי וברכתי אלא אף אשתי אנסת".

9. והן אמת שרש"י בפר' תולדות על אתר (שם, לא) פי' בזה: "בכורתך, לפי שהעבודה בבכורות אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקב"ה". ומקורו במה שאחז"ל (ב"ר פ"ד, סג, יג): "מה ראה אבינו יעקב שנתן נפשו על הבכורה, דתנינן עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורים, משהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים, אמר יהיה רשע זה עומד ומקריב, לפיכך נתן נפשו על הבכורה" וכו'. אמנם שפיר י"ל דמשום שניהם

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א בדיון הלכתי עם זקן פוסקי הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פירש"י בהא דאמר להו עשו לבני יעקב: "נהי דזביני בכירותא, ולא אטול פי שנים אלא כמוהו, פשיטותא מי זביני, חלקי בחלק פשוט לא מכרתי". וכפשטות לישנא דגמ' דאמר להן עשו "והאי דפייש ידידי הוא".

וכך מפורש בדברי המהרש"א (בחדא"ג שם) בהבנת דברי רש"י: "נראה שדקדק לפרש כן דלא מכר עשו ליעקב את הבכורה אלא שלא יטול פי שנים, ולא שיטול יעקב פי שנים, אלא שיחלקו בשוה כשני אחים פשוטים, דאל"כ מאי קאמר האי דפייש ידיד, דמשמע כולו ידידי הוא, ואם מכר לו בכורתו ממש גם אם לא מכר לו פשיטותיה הרי יש ליעקב כל קבר לאה ועוד חלק שלישי מזה הקבר, ואין לעשו רק שני חלקים"¹⁰.

כאחד נתאווה לקנות את הבכורה, הן בשביל החלק במערת המכפלה והן בשביל העבודה שבבכורות, ואפשר דמשום החלק שבמערת המכפלה בלבד לא היה נתן נפשו על כך, ורק כדי שלא יהא רשע זה עומד ומקריב להקב"ה "נתן נפשו על הבכורה".

10. אלא שהמהרש"א עצמו כתב ע"ז: "ואין אלו אלא דברי נביאות וכו', ולולי פירושו נראה דממש בכורתו קנה יעקב לטול פי שנים, אע"ג דהיה ליעקב גם בהאי קברא חלק שלישי, קאמר האי דפייש ידידי הוא, שיש לי שני חלקים בו ולו רק חלק אחד, ואשלם חלק שלישי שיש לו ב' וכו'".

אמנם יעיוין בחי' בית-הלוי עה"ת (פר' תולדות) דנקט בפשיטות שכך עולה מתוך סוגיית הגמ' ופירש"י, שלא מכר לו עשו את חלקו במערת המכפלה אלא כדי להיות כשני פשוטים שחולקים שוה בשוה. ופי' עפ"י הא דאחז"ל (פדר"א פ"ח): "רבי לוי אומר: בשעת אסיפתו של יצחק הניח את מקנהו ואת קנינו ואת כל אשר לו לשני בניו וכו', אמר עשו ליעקב נחלק כל מה שהניח לנו אבא לשני חלקים ואני בורר שאני בכור" וכו', יעו"ש בדבריו.

ובאמת יש להוכיח כן גם ממה שתרגם בתיב"ע בפר' ויחי (שם, יג) על קבורת יעקב: "ושמיע פתגמא לעשו רשיעא ונטל מן טורא דגבלא בלגיונין סגיאין ואתא לחברון, ולא הוה שביק

ליוסף בקברי אשר כריתי לי, קניתי אין כתיב כאן, אלא כריתי, אמר להן כרי של דנרין נתתי לעשו" וכו'.

ובפשטות י"ל לפי"ז שבאותה שעה שביקש יעקב מעשו למכור לו את הבכורה לא נתרצה עשו למכור את בכורתו לגמרי, שיטול יעקב בכור פי שנים בחלק הקברים המיועדים, ואדרבה רצה לשייר לכה"פ קבר אחד שלם לעצמו, ומשו"ה מכר לו להיות כמוהו, שיהיו שניהם כשני אחים פשוטים שחולקים שוה בשוה.

אמנם אפשר בדווקא לא ביקש יעקב ממנו באותה שעה אלא רק להיות כמותו כשני פשוטים ותו לא, וכאשר יבואר.

דהנה איתא בגמ' (ב"ב קנט:): **מהשמת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והטושו"ע נראה דלהלכה קיי"ל שבן בכור שמכר חלק בכורה בחיי האב ומת בחיי אביו אין בנו מוציא מיד הלקוחות**

אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות (כגון ראובן שמכר חלקו הראוי לו - ב"ח) לירש בנכסי יעקב אביו, ומת ראובן בחיי יעקב אביו, ואח"כ מת יעקב, בא חנוך בן ראובן ומוציא הנכסים שמכר ראובן אביו מנכסי יעקב מיד הלקוחות, מפני שהן ראוי ולא באו ליד ראובן מעולם שיזכו בהן לקוחות מכוחו, וכשם שהראוי אינו משתעבד כך אינו נמכר וכו' - רשב"ם), וזו היא שקשה בדיני ממונות, ולימרו ליה (לקוחות - רשב"ם) אבון מזבין ואת מפיק (שאתה יורש ממנו, והלא אין אדם יורש מה שמכר אביו - רשב"ם), ומאי קושיא, דלמא מצי אמר מכח אבוא דאבא קאתינא (דאמר להו חנוך בן ראובן מכח יעקב דהוה אבוא דאבא קאתינא, דבני בנים הרי הן כבנים, וכי היכי דראובן אבי היה יכול לירש את יעקב אביו אילו [היה] חי אחרי מות אביו כך אני יורש את יעקב מגזה"כ, ולא מכח ראובן אבי אני יורש, ואין בנכסים הללו שום זכות לראובן ומכירתו לאו כלום היא - רשב"ם), תדע (דחנוך בן ראובן יורש את יעקב זקנו של מכח ראובן - רשב"ם) דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ (לראובן קאמר תחת אבותיך דהיינו יעקב יהיו בניך, דהיינו חנוך, מדלא כתיב תחתך יהיו בניך - רשב"ם), אלא אי קשיא הא קשיא, בן בכור שמכר חלק בכורה בחיי אביו ומת בחיי אביו בנו מוציא מיד הלקוחות (כגון ראובן שמכר חלק בכורתו הראוי להגיעו בנכסי אביו, ומת ראובן, ואח"כ מת יעקב, בא חנוך ומוציא מיד הלקוחות חלק בכורת ראובן אביו ונוטלה לעצמו כאילו לא מכרה ראובן, שחנוך יורש חלק בכורת אביו בנכסי זקנו אביו ואע"פ שמת הבכור בחיי אביו וכו' - רשב"ם), וזו היא שקשה בדיני ממונות, אבוא מזבין איהו מפיק, וכי תימא הכא נמי אמר מכח אבוא דאבא קא אתיא, אי מכח אבוא דאבא קא אתיא בחלק בכורה מאי עבדתיה (והלא אינך [אינו - ב"ח] בכור - רשב"ם), ומאי קושיא,

לאחר מכן קנה יעקב במקח נפרד גם את חלק הפשוט של עשו במערת המכפלה במקח נפרד לגמרי גם את

חלק הפשוט של עשו, שהיא המחצית השניה, וזכה בכל שני הקברים בשלימותם. והיה זה שנים רבות אחר מכירת הבכורה כשכבר חזר מבית לבן ולאחר שמת יצחק אביהם, כמו שעולה מדברי חז"ל (שמו"ד פר' לא, יז) בפ' המכירה דבקברי אשר כריתי לי: "ד"א נבהל להון זה עשו, שבשעה שמת יצחק באו יעקב ועשו וחלקו את הכל, אמר יעקב רשע זה עתיד הוא ליכנס הוא ובניו¹¹ למערת המכפלה ויהא לו חלק ודירה עם הצדיקים הקבורים בתוכה, מיד עמד ונטל כל את הממון שהיה בידו¹² ועשה אותו כרי ואמר לעשו אחי חלק שיש לך במערה זו תרצה או הכסף והזהב הזה, באותה שעה אמר עשו הרי זה בית קבורה מצוי בכל מקום, ובשביל קבר אחד שיש לי במערה אני מאבד כל הממון הזה, מיד עמד ונטל כל אותו הממון ונתן לו חלקו, הוא שיעקב אומר

ליוסף למקבור ית אביו במערת כפלתא, מן יד אזל נפתלי ורהט ונחת למצרים ואתא בההוא יומא ואיתי אוניא דכתב עשו ליעקב אחי **על פלגות** מערת כפלתא" וכו', דלכאורה מה שתרגם שנפתלי הביא שטר מכירה שכתב עשו ליעקב ולפיו יש ליעקב מחצית במערת המכפלה לא א"ש כלל לפי דרכו של המהרש"א בפ' סוגיית הגמ' לולי פירש"י, דהא לפי"ז לא היתה כל מכירה בין יעקב לעשו על מחצית מן הקברים שנותרו במערת המכפלה, ויתר על כן לעולם לא היתה ליעקב זכות ובעלות על מחצית מקברים אלו, דהא קודם המכירה לא היה לו בהם אלא שליש, ובמכירת הבכורה זכה בשני שליש, ולאחר מכן כשמכר לו עשו גם חלק פשיטותא זכה בכל הקברים, וא"כ לא היה לו לנפתלי להביא אלא שטר על שני שליש שזכה בהם יעקב במכירת הבכורה (או עכ"פ רק על השליש שנוסף לו עם מכירת הבכורה) או על השליש של חלק פשיטותא שמכר לו עשו אח"כ. ואין ביאור לזה אלא לפי המתבאר מפשטות סוגיית הגמ' ופירש"י, שבמכירת הבכורה נעשו יעקב ועשו כשני אחים פשוטים שחולקים שוה בשוה, והיה לו ליעקב מחצית מתוך אותם הקברים שבמערת המכפלה, ואח"כ כשמכר עשו ליעקב גם חלק פשיטותא ידידה זכה יעקב גם במחצית השניה, דלפ"ז שפיר י"ל שהביא נפתלי שטר על חלקו של יעקב במחצית אותם הקברים לאחר מכירת הבכורה, או באופן פשוט יותר שהביא את שטר המכירה שמכר עשו ליעקב אח"כ גם את חלק פשיטותא ידידה, שהוא המחצית השניה, וכפי הנראה מפשטות סוגיית הגמ' דאזל נפתלי למצרים להביא שטר מכירת חלק פשיטותא, כדאמרינן תם: "אמר להו נהי דזביני בכירתא פשיטותא מי זביני, אמרו ליה אין וכו', אמר להו הבו לי איגרתא (הראו שטר מכירה - רש"י), אמרו ליה איגרתא בארעא דמצרים היא, ומאן נזיל, נזיל נפתלי דקליל כי איילתא" וכו'.

וכן עולה גם מפשטות לשון חז"ל (שמו"ד פר' לא, יז) לגבי המכירה דבקברי אשר כריתי לי: "באותה שעה אמר עשו וכו', ובשביל **קבר אחד שיש לי במערה** אני מאבד כל הממון הזה", וכפי שיובא להלן, ודו"ק בזה.

אכן לאידך גיסא יש לציין לפי האב"ע פר' תולדות על אתר (שם כה, לא) שכתב לגבי כל עיקר מכירת הבכורה: "והבכורה שיקח פי שנים בממון אביו".

ויעוין היטב גם בשו"ת חת"ס (חיר"ד, סי של, ד"ה נחזור) שכתב בתו"ד: "ולא מציון שהאשימו את עשו על שלקח מיעקב כרי גדול של כסף וזהב על חלק שמינית ממערת המכפלה, שהרי אחרי שנקברו שם ג' זוגות אדם וחיה אברהם ושרה יצחק ורבקה שוב נשאר רביעית חלק המערה לשני אחים יעקב ועשו, וא"כ השמינית שייך ליעקב, והעמיד כרי של כסף וזהב בעד השמינית חלקו של עשו, ומכ"ש אם יבוא יעקב מדין בכורה ליטול פי שנים יהיה לעשו רק חלק י"ב, ומ"מ הוצרך יעקב ליתן בעדו סך עצום ורב" וכו'.

11. ולכאורה צ"ע דמה ענין בניו של עשו לכאן, והלא לא נותר לעשו אלא קבר אחד בלבד. ועי' בפ' מהרז"ו (שם, ד"ה קבר אחד שיש לי) שכתב דהיינו שיהיה להם דריסת רגל שם.

12. ועי' בפריש"י פר' ויחי (שם נ, ה) שהביא בקצה לדברי חז"ל אלו, וכתב: "שנטל יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה אותו כרי, ואמר לעשו טול זה בשביל חלקך במערה".

להו דהך שינויא דמצי אמר מכח אבוה דאבא קאתינא ובמקום אב קאימנא (מכח יעקב אבי אבא קאתינא, כדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך, ויעקב אני יורש כאילו אני ראובן, דבמקום ראובן אבי אני עומד כאילו אני בכור מגזה"כ, וכדתנן בנות צלפחד כו' - רשב"ם).¹⁴

דלפי"ז שפיר י"ל דהא מה"ט לא ביקש יעקב מעיקרא לקנות מעשו גם את חלק הפשוט שלו במערת המכפלה

דמעיקרא ביקש יעקב מעשו למכור לו את חלק הבכורה שלו במערת המכפלה, ולא ביקש ממנו למכור לו גם את חלק הפשוט שלו, היינו משום שמכירה זו היתה בחיי יצחק אביהם, ומה"ט חשש יעקב על חלק הפשוט שאם ימות עשו בחיי יצחק יבואו אח"כ בני עשו ויוציאו זאת מידו, כדין בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות, ונמצא שלא הועיל כלום בתקנתו במכירה זו, ולא ביקש לקנות אלא את חלק הבכורה, דלגבי חלק זה קיי"ל שאין הבנים יכולים להוציא מיד הלקוחות, וכמו שנראה מדעת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם וממש"נ בטור ובשו"ע.¹⁵

14. וראה עוד מה שנתבאר בזה בשיעורי הגר"ש רוזנבסקי (שם קטז).

15. והן אמת שהתוס' (שם קנט. ד"ה ולימרו) הקשו בהא דבן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות, וקס"ד בגמ' דעלה איתמר דזו היא שקשה בדיני ממונות דלימרו ליה אבון מזבין ואת מפקת, דתימה למה לא יוכל להוציא מיד הלקוחות, והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואפי"ל דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו כשהגיע הדבר לידו, וכגון שלא מת הבן בחיי האב, אבל אם מת בחיי האב ומעולם לא הגיעו הנכסים לידו לא זכו בהם הלקוחות כלל, ותימצו בשם ריב"ם דבדואי המכר אינו מכר, וזוכה בן הבן לאחר מיתת אבי אביו בנכסים שמכר אביו, וכל השקו"ט בסוגיא אינה אלא לענין הדמים, אם הבן צריך להחזיר ללקוחות הדמים שנתנו, מאחר שיש להם שעבוד על הנכסים, או שהוא מוציא מיד הלקוחות ללא דמים כלל. וכן דעת עוד מן הראשונים בסוגיא שם. דלפי"ז הרי גם אי ליתא לסברת במקום אב קאימנא לענין חלק הבכורה שמכר אביו היינו שצריך הבן להחזיר הדמים ללקוחות, אבל המכר אינו עצמו בוודאי אינו מכר, וא"כ גם לענין חלק הבכורה עצמו עדיין לא הועיל יעקב כלום בקניית הבכורה מיד עשו בחיי אביהם.

אמנם מפי רשב"ם בכל מהל הסוגיא שם נראה לכאורה שהוא מפרש הכל לענין המכר עצמו, אם המכר אינו חל והבן יכול להוציא הלקוחות או שהוא חל ואינו יכול להוציא. וכן עולה ממש"כ בהגה' אשר"י (שם, ע"ד הרא"ש ב' לח) לענין בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת שבנו מוציא מיד הלקוחות: "דיכול לומר אנא מכח אבוה דאבא קאתינא, ואע"ג דמסיק דבברכה הוא דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך היינו לענין דלהוי קשה בדיני ממונות, מ"מ כן הלכה, כך פרשב"ם, ואע"ג דרשב"ם לא פ' לענין שיעבוד גביית מעות **כי אם לענין מכר** מ"מ ה"ה לענין גביה". אכן בשו"ת מהרש"ל (סי' מט) כתב בתו"ד דנוכל לפרש שאף רשב"ם סבר כן כריב"ם, אלא שקיצר בדבריו ולא העלה כ"כ בפלפול, יעוי"ש בדבריו.

ובר דין, יעויין בדברי התוס' (כתובות צא: ד"ה דזבנה) שהביאו בשם ר"ת דאם אמר שדה זו שאירש מאבא מכור לך קנה, ואפי"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ובסוף דבריהם כתבו: "עוד מייית ראייה מודאמר בשילהי מי שמת בן שמכר בנכסי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות, ומ"ט משום דמכח אבוה דאבא קאתינא, והשתא בלאו האי טעמא נמי הא אין המכר קיים כלל, אלא התם ודאי בשדה זו שאירש מאבא איירי שבייר המכר". וכן הובא בדברי הרא"ש (כתובות פ"י סי' ו) ובתוס' הרא"ש (שם) בשם ר"ת, שהוסיף לבאר בזה דכיון שהירושה עתידה ליפול לפניו מאליה וגם בירר המכר לא חשיבא כולי האי כדבר שלא בא לעולם. וכן הובא גם בדברי הרמ"א (חו"מ סי' ס"א) ורא"ש (א"א) בשם וי"א, ועי' בזה בסמ"ע (שם,

דלמא מצי אמר (חנוך - רשב"ם) מכח אבוה דאבא קאתינא ובמקום אב קאימנא (מכח יעקב אבי אבא קאתינא, כדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך, ויעקב אני יורש כאילו אני ראובן, דבמקום ראובן אבי אני עומד כאילו אני בכור מגזה"כ, וכדתנן בנות צלפחד כו' - רשב"ם).¹⁴

ויעויין בדברי הרשב"ם (שם ע"ב, סוד"ה ומשני לא יורשי האב אחיו) דקיי"ל להלכה ככל הנך הלכתא המובאים בסוגיא שם דשלחו מתם, וז"ל: "דלענין דינא לא אשכחן במתני שום ראייה למילתא דשלחו מתם, והלכך קשה הוא בדיני ממונות, ומיהו הכי הלכתא, כדשלחו מתם דהכי סבירא להו, אלא דלא אשכחן ראייה מפורשת, וכן כל הני דאמרן לעיל הכי הלכתא". דלפי"ז עולה להלכה דהן בן פשוט שמכר בנכסי אביו בחיי אביו והן בן בכור שמכר חלק בכורה בחיי אביו ומתו בחיי אביהם בניהם מוציאים מיד הלקוחות. וכן מבואר להדיא ביד רמ"ה (שם), דלענין בן שמכר בנכסי אביו כתב (שם, סו"ס קסח): "ואע"ג דדחינן בברכה הוא דכתיב אבל לענין דינא לא, שנויא דשנין שנויא הוא וכו', ש"מ דהאי טעמא מכח אבוה דאבא קא אתינא טעמא מעליא הוא וכו', מיהו לענין דינא הלכתא כדקאמרינן" וכו', ולענין בן בכור שמכר חלק בכורה כתב (שם, סו"ס קע): "וכ"ש דהא דחלק בכור הלכתא היא".

אמנם הרמב"ם (פכ"ב מהל' מכירה ה"ז) כתב: "הבן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת הבן בחיי האב ואח"כ מת האב בן הבן מוציא מיד הלוקח, שהרי אביו מכר דבר שלא בא עדיין לרשותו ונמצאו הנכסים ברשות האב, וזה ירש אבי אביו" וכו', אבל השמיט לגמרי דין בן בכור שמכר חלק בכורה בחיי האב ומת בחיי אביו, ואחריו נמשכו גם הטור והשו"ע (חו"מ, סי' ריא ס"ג) שהביאו רק הך דינא של בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת שבנו מוציא מיד הלקוחות, והשמיטו לדין בן בכור שמכר חלק בכורה. ונראה לכאורה דסבירא להו דלהלכה קיי"ל רק לסברת מכח אבוה דאבא קאתינא, אבל לא אמרינן נמי דבמקום אב קאימנא, ומשו"ה בן בכור שמכר חלק בכורה בחיי אביו ומת בחיי אביו אין בנו מוציא מיד הלקוחות, דאמרינן ליה דאף אי מכח אבוה דאבא קא אתיא בחלק בכורה מאי עבידתיה.

וכבר עמד ע"ז בהגה' הרש"ש (שם קיח: ע"ד התוד"ה ולמ"ד לבאי הארץ¹³) שהרי"ף והרא"ש לא העתיקו להא דבן בכור שמכר חלק בכורה בחיי אביו, וכן הרמב"ם ושאר פוסקים, וכתב דמשמע דסבירא

13. שהביא שמדברי התוס' (שם) שכתבו בתוה"ד: "ואין לפרש דנ"מ לענין חלק בכורה, דהא כי היכי דשקלי חלק פשיטות אע"ג דבא להן מכח אביהן ה"נ יטלו חלק בכורה" משמע דנקטו דגם אליבא דהלכתא איתא להן סברא דבמקום אב קאימנא, יעויי"ש בדבריו. ויעויין היטב גם בעליות דרבני יונה (שם קיח), והו"ד בשטמ"ק (שם). ועי' מש"כ בזה בקבץ-שיעורים (שם, אותיות שמת-שג).

דהנה אחז"ל (ב"ב טז): "ותנא אתא אברהם נפטר אברהם אבינו ועשה יעקב אבינו תבשיל של עדשים לנחם את יצחק אביו". וכן פירש"י בפרשתנו (שם, ל): "ואותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה, ואין זו שיבה טובה שהבטיחו הקב"ה, לפיכך קיצר הקב"ה ה' שנים משנותיו, שיצחק חי ק"פ שנה וזה קע"ה שנה, ובישל יעקב עדשים להברות את האבל".

ולפי"ז י"ל דכל זמן שהיה אברהם אבינו בחיים לא היה יעקב יודע אם יש לו צורך ותועלת כלל בקניית הבכורה מיד עשו בכדי לזכות עי"ז גם בחלק הבכורה שלו במערת המכפלה, שהיה חושש שמא ימות יצחק אביו בחיי אברהם זקנו קודם שיירש יצחק את מערת המכפלה מאברהם אביו, ובכה"ג לא היה נוטל עשו פי שנים בחלקו במערת המכפלה לאחר שימות אברהם, אלא היו חולקין שניהם שווה בשווה, דקיי"ל שאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק, שאם מת אחד ממורישי אביו ובכללם אבי אביו לאחר שמת אביו חולקין הבכור והפשוט בשווה, וכמש"כ הרמב"ם (רפ"ג מהל' נחלות)¹⁷, וכ"נ להלכה בטור ושו"ע (חו"מ, סי' רע"ח ס"ג) ובדברי הסמ"ע (שם, סק"ב). וממילא עד לאותו היום לא טרח יעקב כ"כ לקנות את חלקו של עשו במערת המכפלה, שהרי את חלק הפשוט שלו בלא"ה לא קנה מידו עד לאחר שמת יצחק כמשנ"ת, ואילו לגבי חלק הבכורה לא היה יודע אם יזכה בה עשו, דשמא לא תבוא לידו כלל אם ימות אברהם לאחר יצחק.

אבל באותו יום שמת אברהם וירש יצחק את כל נכסיו הזדרז יעקב לקנות מידו לכה"פ את חלק הבכורה שלו, שהרי באותה שעה כבר ירש יצחק את מערת המכפלה ונתברר מעתה שלאחר שימות יצחק יטול שם עשו או יורשיו פי שנים, ורצה יעקב לקנות ממנו חלק זה, באופן שיהיו שניהם כשני פשוטים שחולקין שווה בשווה, שע"ז יהיה לו לכה"פ קבר אחד שלם במערת המכפלה, וזהו שאמר לו "מכרה כיום את בכורתך לי"¹⁸.

17. ועי' במש"כ המ"מ (שם, פ"ב ה"ז): "ודע שאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק כמו שיתבאר ראש פ"ג, ג, ושם יתבאר שאם מת אחד ממורישי אביו לאחר מיתת אביו שאינו נוטל פי שנים, אלא הוא והפשוט יורשין כאחד, ופירוש כגון ראובן בכור יעקב ומת יעקב בחיי יצחק אביו ואח"כ מת יצחק אבי יעקב אין ראובן נוטל פי שנים בנכסי יצחק, לפי שהיו ראויים ליעקב אביו" וכו', ומכאן נקשה מאד בדברי הרמב"ם (בפ"ב שם), ואכמ"ל בזה.

18. ולפי דרכנו נמצא דיעקב אבינו לא נתמחה אפילו יום אחד בקניית חלקו של עשו במערת המכפלה, שביום שמת אברהם אבינו קנה מידו את חלק הבכורה שבאה לידו, שיהיו שניהם כשני פשוטים לחלוק בשווה, ובשעה שמת יצחק אבינו קנה מידו גם את חלק הפשוט שלו, וכפי שנתבאר בהרחבה.

עוד אפשר שבחיי יצחק לא היה אפשר לזכות רק בחלק הבכורה בדרך סילוק

שעה רק את חלק הבכורה שבמערת המכפלה ולא את חלק הפשוט שלו היינו משום דאיכא למימר דבאמת בחיי האב לא חיילא מכירה כלל לא על חלק הבכורה ולא על חלק הפשוט, דהוי כדבר שלא בא לעולם שאינו נקנה במכירה, אלא דלגבי חלק הבכורה מהני סילוק, וכמו שיסד הקצוה"ח (סי' רע"ח סק"ג) דאע"ג שפשוט אינו יכול לסלק עצמו מירושת אבותיו מ"מ בבכור מהני סילוק מחלק הבכורה, וכיון דמהני בבכור סילוק אחר מות אביו כשכבר באו הנכסים לידו א"כ מה"ט מהני נמי סילוק אפי' בחיי אביו. ובהמשך דבריו כתב: "ואפשר לומר זה בענין יעקב שקנה הבכורה מעשו, והוא דבר שלא בא לעולם, וברבי"ש סי' שכ"ט כתב דקודם מ"ת דשלבל"ע נמי קונה, ולפמ"ש דאיבד עשו הבכורה במה שאמר למה זה לי בכורה, הוא מדין סילוק"¹⁶.

רק לאחר שמת יצחק קנה יעקב מעשו גם את חלק הפשוט שלו

שאת חלק הפשוט קנה יעקב מידי עשו רק לאחר פטירתו של יצחק אביהם, וכמבואר באמת בדברי חז"ל (שמו"ד פ"ד לא, יז) שהמכירה ד"ב בקברי אשר כרית לי"ה היתה "בשעה שמת יצחק", כפי שהבאנו לעיל, שבאותה שעה שבאו הנכסים לידם כבר היה אפשר לקנות את חלק הפשוט בדרך מכירה ממש, ושוב גם לא היה מקום לחוש שיבואו אח"כ בני עשו ויוציאו חלק זה מידו.

לפי"ז יש לפרש היטב לישנא דקרא דאמר יעקב לעשו מכרה כיום

מעשו רק את חלק הבכורה שלו במערת המכפלה ולא את חלק הפשוט שלו יש לפרש היטב בהא דכתיב בקרא "ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי", שרבו הפירושים הן בדברי חז"ל והן בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים בפ' תיבת "כיום", ואענה גם אני את חלקי בס"ד לאור האמור לעיל.

סק"ב) ובש"ך (שם, סק"ב).
וע"ע בנתה"מ (שם, סק"ב) שכתב דנראה דאפי' לדיעה זו היינו דווקא אם אין שם יורש אלא הוא, אבל אם יש הרבה אחים אף שנפל לחלקו השדה הזה שמכר מ"מ לא קנה הלוקח, דמאחר דקיי"ל שאחין שחלקו לקוחות הן דמי לשדה זו לכשאקנה ולא לשדה זו שאירש מאבא. ושוב כתב ע"ז: "ואין להקשות מהא דב"ב דף קנ"ט בהא דשלחו מתם בכור שמכר חלק בכורה לשיטת ר"ת דמפרש בשדה זו, ובכור כיון דאית ליה אחים לשדה זו שאקנה דמיא כנ"ל, נראה דלא קשה כלל, ד"ל דמיירי שמכר חלק בכורתו לאחיו, דא"צ חלוקה" וכו'. וא"כ היינו ממש כמכירת הבכורה של עשו ליעקב, שלא היו שם אלא רק שניהם, ומכר עשו ליעקב את חלק הבכורה שלו בשדה זו של מערת המכפלה, ודו"ק בזה.

16. ולפי דרך זו א"ש טפי שהמכירה היתה בדרך שנעשו כשני פשוטים שווה בשווה, כפשוטות הסוגיא במס' סוטה וכפירש"י שם כדלעיל, שהרי לא היה אפשר להקנות הבכורה ליעקב, ולא מהני אלא מדין סילוק, שע"ז נסתלק עשו מחלק הבכורה שלו, וממילא נעשו כשני פשוטים.

אספקלריה

מבעד לאספקלריה

מהנעשה והנשמע בין כותלי המכון ומחוצה לו

שואלין ודורשין

מלבד הדרשות והשיעורים הרבים, בענייני דיומא ובהלכות החג ומצוותיו, שהשמייע ראש המכון הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א במהלך ימי חג הסוכות שחלפו, נעתר לבקשות להשמייע בימי חול- המועד בשני מקומות מרכזיים גם שיעורים בנושאים הלכתיים אקטואליים.

שיעור אחד התקיים בביהמ"ד הספרדי המרכזי 'תפארת ברדוגו' באחוות ברכפלד שבמודיעין-עילית, בהשתתפות קהל רב, ועסק כולו בנושא השימוש בברי-מים ומיני-ברים. ציבור המשתתפים היה מרוקן כולו לשיעור המקיף, שעסק בסוגיות הלכתיות שונות ומגוונות, כאשר במשך שעה ארוכה פרס בפניהם הגרא"מ הלפרין שליט"א את כל השאלות ההלכתיות הכרוכות בשימוש במכשירים אלו, כולל שאלת חיוב הטבילה ושאלת חשש ה'בורר' שבסנני המים, לצד הפתרונות המהודרים והמושלמים שבמכשירי המיני-בר באישורו ההלכתי של המכון המדעי טכנולוגי להלכה.

בשיעור בביהמ"ד 'תפארת ברדוגו' במודיעין-עילית

בשיעור בביהמ"ד המרכזי של חסידי קרלין-סטולין בירושלים

שיעור נוסף התקיים בבית-המדרש המרכזי של חסידי קרלין-סטולין ברח' אבינועם ילין בירושלים. בית המדרש הענק היה מלא מפה אל פה במאות רבות של משתתפים, שהאזינו בדריכות ובקשב רב לשיעור שעסק בנושאי חיישני תאורה אוטומטית ומצלמות אבטחה בשבת, במהלכו ניתח ראש המכון הגרא"מ הלפרין את כל הנידונים ההלכתיים הנוגעים לנושאים אלו, כשיחד עם זאת הוא מציע את הפתרונות האפשריים לכתחילה, לצד שורת הצעות מעשיות למצבים של בדיעבד ושעת-הדחק.

אחרי החגים

הרב לנג מארגון 'מתוק ביחד' בהתייעצות עם ראש המכון הגרא"מ הלפרין ורבני המכון הרבנים הגאונים ר"ש שטרן ור"י לוריא ור"י הילדסהיימר על שימוש בשבת במשאבות אינסולין מתקדמות

הרה"ג ר' יעקב לוריא מבכירי רבני המכון בבדיקת מכשיר מיני-בר מתקדם ומשודרג יחד עם מהנדס המכון הר"ר ישראל מוסקוביץ

ראשי ורבני מכון 'שלם בהוראה' הרבנים הגאונים ר"י טאוב, ר"מ בורזיקובסקי ור"ז פרידמן, בהתייעצות עם ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א

השבועיים הראשונים שלאחר חג הסוכות היו עמוסי פעילות עד למעלה ראש בין כותלי המכון המדעי טכנולוגי להלכה, כאשר יחד עם הפעילות הקדחתנית המתנהלת שם בכל ימות השנה, דבר יום ביומו, כדבר שבשיגרה, נוספו עליה גם כל הפניות הרבות, השאלות והבעיות, שהתעוררו ושהגיעו במהלך ימי החג ולא טופלו כדבעי.

לצד כל אלו התדפקו על שערי המכון יזמים, יצרנים ויבואנים, יחד עם גופים אחרים, שהמתינו עד ל'אחרי החגים', על-מנת לשאול ולברר, להתייעץ ולבקש את עזרת רבני ומהנדסי המכון והכוונתם ו/או את אישורו ההלכתי של המכון, כל אחד בתחומו שלו.

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א והרה"ג ר' יעקב לוריא במפגש עם הר"ר שניאור לב בעליה של חב' 'גייזמו מייקר' ואחיו הר"ר ישראל לב שותף ואחראי קידום מוצרים אודות פיתוח ערכות מוצרי בישול וחימום לנסיעות וטיולים

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א והרה"ג ר' יעקב לוריא מבכירי רבני המכון בפגישה עם ר"מ נוטיק ור"מ ועג אודות רעיונות לפיתוח מוצר לאפשר שימוש במכשירי מיקרוגל ציבוריים

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א והרה"ג ר' יעקב לוריא מבכירי רבני המכון בפגישות 'זום' עם עו"ד עוזיאל מלמד ואדריכל איל לגום מחב' 'אדם שוסטר' אודות פרויקט למגדלי מגורים במתחם

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א יחד עם הרה"ג ר' יעקב לוריא מבכירי רבני המכון בפגישה במכון עם מנהלי חב' 'סהרה' אודות מכשור חשמלי חדיש

לפני קרתו

מיד לאחר חג הסוכות, בעוד תלמידי הישיבות שוהים בביתם, הוזמן הרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר שליט"א, מרבני המכון המדעי טכנולוגי להלכה, למסור שיעור מרתק, בפני בני הישיבות ואברכי הכוללים בקהילת 'שערי תבונה' שבשכונת רמות א' בירושלים, בנושאי שימוש במזגנים ובמקררים בשבת, על כל השאלות ההלכתיות האפשריות הכרוכות בכך.

בשיעור שנמשך כשלוש שעות, לתוך שעות הלילה המאוחרות, בליווי מצגות מקצועיות, השתתפו עשרות רבות של אברכים ובחורים, מסלתה ומשמנה של בני התורה בשכונה, שהאזינו ברוב קשב לדברים, תוך שהם משתתפים כל העת בשקלא וטריא ערה ובדיונים הלכתיים סוערים.

רמות וקרן התורה
זר האברכים
יביות

השבת נעים הגשמי

שיעור מרחק בליווי מצגת בנושא
שימוש במקררים ובמזגנים בשבת
יום ראשון כ"ה תשרי בשעה 21:00

השיעור ימסר ע"י
הרה"ג יוסף הילדסהיימר שליט"א
מרבני המכון הסכנולוגי להלכה

נושא השיעור: מנגנון אינרטי - מנגנון רגיל פחות
ומערכת דלתות וחלונות כחדי שפועל בו מנגנון דו-כיווני
של תריס ומנגנון וכן כל מנגנון
המקרים בשבת חודר.

אות
דים
יעדה

אספקלריה

בראי ההלכה

שאלות נבחרות משולחן רבני המכון

מטבע הדברים, משמש המכון כתל תלפיות וכתובת מרכזית לכל השאלות ההלכתיות המתעוררות חדשים לבקרים.

על שולחן רבני המכון, מצטברות מדי יום ביומו עשרות פניות, משואלים מרחבי הארץ והעולם. כמה מן האקטואליות והמעניינות שבהן, מהחודש האחרון, מוגשות לפניכם:

מכשיר להסרת שיער מהאף ושעון שבת דיגיטלי

שלום לכם

1. הביאו לי מכשיר קטן להסרת שערות מתוך נחירי האף. אני לא יודע אם צריך לזה כשרות כמו למכונות גילוח ותספורת.

2. האם אתם מכירים שעון שבת דיגיטלי? האם הוא צריך כשרות כמו למשל מזגנים?

רוב תודות

חננאל ד.

ראשון-לציון

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

1. לא צריך כל כשרות.

2. גם שעון שבת דיגיטלי שמשתמשים בו באמצעות כינונו מערב-שבת להפעלות וניתוקים בשבת עצמה אינו צריך כל כשרות ואישור הלכתי.

בעוד שהשימוש במזגנים

בשבת מושפע מהנמצאים במקום, כתוצאה מפתחת וסגירת חלונות

או דלתות, וכן מעצם הימצאותם במקום והפרשת החום והלחות מגופם, הרי ששעון שבת אינו מושפע כלל מהנמצאים במקום, כך שאינו זקוק כאמור לכשרות ואישור הלכתי.

אמנם חשוב לדעת כי גם אותם

המסתמכים והנוהגים להקל בעשיית שינויים בשעוני שבת במהלך השבת בסיטואציות מסוימות (אשר זו סוגיה הלכתית כשלעצמה אם הדבר מותר בכלל, באלו אופנים ובאלו שעונים, ואין כאן המקום לזה) צריכים להיזהר שלא לעשות זאת בשום פנים ואופן

בשעוני שבת הדיגיטליים, שכן כל שינוי בהם הוא פעולה חשמלית דיגיטלית האסורה בשבת.

בברכה מרובה

נטילת תרופות ביום-הכיפורים

בס"ד

לכב' הרבנים הגאונים שליט"א

יש לי שתי שאלות מעשיות בנוגע לתרופות ביום הקדוש הבעל"ט:

א. אני סובל מאוד מבחילות קשות במהלך הצום, במיוחד משעות הצהרים עד צאת הצום. האם יש דרך לקחת כדור/פרמין למניעת בחילות והקאות? והאם יהיה מותר לי לקחת זאת עוד לפני תחילת הבחילות או ממש כשאני

מרגיש שזה מגיע, לפני שהן

מתחילות להציק לי בפועל.

ב. רעייתי שתחי' בהריון מתקדם

ומתכוונת לצום ביום הקדוש

באישור הרופא. אלא שהיא

התחילה לפני כמה ימים לקחת אנטיביוטיקה מוקסיפן

בגלל דלקת גרון, והיום האחרון לאנטיביוטיקה הוא ביום

הקדוש. האם תוכל לצום? ומה תעשה עם התרופות?

תזכו להמשיך לזכות את הרבים בפועליכם העצומים.

גמר חתימה טובה

משה חיים ש.

ביתר-עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

א. הדרך הטובה ביותר היא ליטול זאת כפתילה ולא ככדור לבליעה.

במידה ולא יהיה לך בהישג יד, או מכל סיבה אחרת, הרי שאם אתה יכול לבלוע את הכדור/ים ללא תוספת מים מותר לך לעשות כן.

באופנים הנ"ל תוכל לעשות זאת גם לפני תחילת הרגשת הבחילות על-מנת למנוע אותן.

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

נקדים, כי ללא בחינה בלתי אמצעית של המתקן לא נוכל להשיב בבטחה, ועל כן האמור להלן הוא רק מתוך השערה בעלמא.

לפי תיאורכם נראה, כי במתקן היונקרס שלכם קיים מסוט מכני ראשוני אשר אליו קשור כעין 'קונטקטור', שתפקידו להגביר את האות הנקלט מהמסוט הזה על-מנת לפתוח ולסגור את ברז הגז בהתאם לזרימת המים.

כאשר אתם פותחים וסוגרים את המים והמערכת מחוברת לחשמל, התגובה שאתם שומעים היא של הברז החשמלי הפותח וסוגר את זרם הגז, אשר הוא מקבל את הפקודה בהתאם לתנועת המים המזיזה את אותו מסוט ו'פוקדת' על הברז להיפתח או להיסגר בהתאם.

באשר לנדון ההלכתי, מובן כי יש להימנע מכך על מנת שלא לגרום לפקודות חשמליות לבצע פעולות כאלו ואחרות, ולכן

ראוי להקפיד לנתק את המתקן מזרם החשמל מערב-שבת.

אלא שבמקרה ולא זכרו לנתק יש מקום להקל בשעת הדחק להשתמש בברז, מפני שהפעולה החשמלית הזו נחשבת כ'פסיק רישא' דלא ניח"ל, והרבה מעבר מכך, שזו פעולה ללא כל צורך,

תועלת ומטרה, אך בכל זאת הרוצה להחמיר על עצמו יכול לעשות זאת בשינוי או על ידי קטן.

אם תצליחו לשלוח לנו הסרטה איכותית של הקולות עם חשמל ובלי חשמל נוכל לחוות את דעתנו ביתר בטחון ובהירות.

בברכת גמח"ט

בניית סוכה במרפסת מרושתת בחגורות בטון

בוקר טוב,

שאלה:

האם מסגרת בטון במרפסת מאפשרת סוכה כשרה?

להלן מידות הקורות מבטון:

כל קורה בעובי 23 ס"מ.

החלל שבין הקורות: 60.5X93.

אם אתה זקוק לשתיית מעט מים בשביל בליעת הכדורים, ומדובר כפי שתיארת בבחילות קשות, או לחילופין המלוות גם בהקאות שעלולות לגרום להתייבשות, עליך לבלוע את

הכדור/ים יחד עם מים מרים מעט, שרוב בני-אדם אינם שותים אותם כמות שהם, כמו למשל עם תה קמומיל חריף ללא סוכר שתכין לך מערב

יוהכ"פ, ולהקפיד לשתות מהם פחות מכשיעור.

במקרה זה ראוי, אם אפשר, להמתין עד להופעת הסימנים הראשוניים של אותן בחילות ואז ליטול את הכדור/ים באופן האמור.

ב. באשר לצום עצמו, לדעתנו, אם הרופא אישר לה לצום למרות הריגה אין כל מניעה שתצום ביום האחרון לנטילת האנטיביוטיקה. אך בכל זאת כדאי לשאול גם את הרופא עצמו על כך.

באשר לנטילת התרופה/ות, אין לוותר עליהן כמובן. אך אם מועד נטילת הכדור/ים הוא כזה שניתן להקדים או לדחות בשעות ספורות וליטול אותם, או את חלקם, לפני כניסת הצום או לאחריו, כדאי לעשות כן.

במידה ויש ליטול את הכדור/ים במהלך הצום עצמו, יש לנהוג כפי שכתבנו לך לעיל. אם ניתן לבלוע אותם ללא מים, מה טוב, ואם יש צורך במעט מים, יש לבלוע אותם עם מים מרים מעט פחות מכשיעור.

בברכת בריאות שלמה ונכונה לכולם

וגמר חתימה טובה לנו ולכל בית ישראל

צריכת מים ממכשיר 'יונקרס' בשבת

שלום לרב,

יש לנו יונקרס חדש מלפני שנה בערך, של חברת (BAXI ECO3).

שמנו לב שאע"פ שמכוונים את היונקרס למצב OFF/0, כאשר פותחים את ברז המים לא על הקרים ביותר, קיימת פעולה לא ברורה ביונקרס והוא משמיע קולות של פעולה חשמלית.

כאשר מוציאים את התקע של היונקרס - אין קולות כאלו.

רצינו לדעת במה מדובר? האם זה אסור בשבת?

תודה

יניב ר.

נתיבות

אמבולנס בשבת, ותשובתכם היתה שבוודאות כל תוספת נוסע גורמת להוספת הצתות ולמלאכת הבערה. ברצוני להוסיף ולשאול בעניין זה, האם כאשר יולדת לוקחת עימה חפצים כלשהם או תיק שמשקלו לא כל כך גדול כמו משקל אדם, האם גם בזה יש תוספת הבערות או שמשקל כזה הוא זניח?

והאם ידיעה זו על תוספת ההצתות היא ידיעה ודאית או מתוך השערה (בהיות שבספרים אחרים מודפס שאין בזה אלא הוספת כמות ההבערות)?

תודה רבה מאוד על תשובתכם הנוגעת מאוד למעשה

הרב לוי יצחק ב.

רב מתנדבי הצלה מודיעין עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

נפתח במילתא דבדיחותא, בבדיחה ידועה - שנועדה להמחיש את העקרון הבא - המספרת על רכבת משא רוסית, בעלת 50 קרונות, כאשר משאו של כל קרון הינו 10 טונות, אך נהג הקטר נשפט על "בזבז משאבי המולדת" מחמת שלקח עימו לדרך סיגריה ובכך גרם לבזבז דלק לשוא ל"אמא רוסיה". העקרון הוא אכן פשוט: חוק שימור האנרגיה קובע, כי כל תנועה של חפץ כלשהו, ולא משנה מה גודלו, מהירותו, או כמה הוא טפל וזניח ביחס לכח המניע אותו - תמיד ידרוש אנרגיה כלשהי עבור הנעתו, וזאת גם אם מדובר על סיגריה בודדת ביחס לרכבת משא. הרציונל גם הוא פשוט: אילו הסיגריה לא היתה גורעת דלק כלל, הרי שהתנועה שלה היתה ללא אנרגיה, ומצאנו איפה את הדרך להזיז חפצים ללא אנרגיה, בסתירה לחוק שימור האנרגיה.

כמובן שבבדיחה האמורה הגרעון הוא כה זניח, לעומת המשתנים בתנועת הרכבת שהם כה רבים, עד שמן הסתם אין כמעט אף מכשיר בעולם שיכול למדוד ולאמת את הכמות

המדויקת הזו, אף שזה מוכרח ומחוייב המציאות.

לענייננו, וכפי שענינו לך בעבר - ברור כשמש שכל תוספת משקל כלשהי מעמיסה על הרכב, והדבר גורם לתצרוכת דלק גבוהה יותר, דהיינו להבערות גדולות יותר ביחס למה שהיה קורה ללא המשקל הנוסף. החילוק שהזכרת בין

סה"כ 8 חללים כאלו (מתוכם חלל אחד קצת יותר קטן), כך שרוב השטח תחת כיפת השמים.

מצ"ב תמונה.

תודה

גח"ט

חוי פ.

קרית יובל, ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אנו מניחים כי כאשר כתבת כי "כל קורה בעובי 23 ס"מ" התכוונת כי רוחבה של כל קורת רצועת בטון, כפי שהיא נראית מלמטה מרצפת המרפסת (ולא העובי שלה מצידה הפנימי, שאינו משנה כלום לענייננו), אינו עולה על 23 ס"מ.

אם אכן כך הרי שניתן לסכך את הסוכה ולשבת בה לכתחילה ללא כל חשש, שכן מצד אחד רוחב זה של 23 ס"מ הוא פחות משיעור רוחב של שלושה טפחים, גם לפי שיעורו של הגרא"ח נאה, כך שאין כאן מקום לחוש כלל אפילו לדעת המחמירים שסכך פסול שהוא יתר על שלושה טפחים ופחות מארבעה טפחים אסור לישון ולאכול תחתיו, וכפי שמובא בדברי המ"ב (סי' תרלב סק"ג), ומצד שני הסכך

שבחלל המפריד בין הקורות הוא הרבה מעבר לשלושה טפחים מכל צד, גם לפי שיעורו של החזו"א, כך שאין כל שום צל צילו של חשש 'לבוד' לחומרא בין הקורות עצמן.

וממילא הן אם יניחו את הסכך על קורות הבטון עצמן והן אם יבנו אותה תחתיהן ויסככו אותה כדת וכדין תהיה הסוכה כשרה לכתחילה למהדרין.

בברכת גמר חתימה טובה

וחג סוכות שמח

נשיאת חפצים בנסיעה באמבולנס

לכבוד

המכון הטכנולוגי,

שלו' וברכה,

לפני כמה שנים שאלתי אתכם בעניין הוספת נוסע על

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

שאלת חכם חצי תשובה והרבה מעבר לכך.

הבעיה העיקרית והחמורה ביותר שבשימוש במצלמות אבטחה היא אכן ההפעלה או ההקלטה באמצעות חיישן תנועה.

פעמים רבות פרסמנו כי יש הרבה מתקינים שמטעים בידעין או מחוסר הבנה את הלקוחות כאילו המצלמה פועלת ומקליטה ברציפות, למרות שבפועל נאגרים רק התמונות שיש בהן תנועה.

שמחנו לראות כי נתת את דעתך על שאלה זו, ולאור מה שאתה כותב אכן יש לך מענה נכון וברור לכך, ואם כדברך הרי שאנו מסכימים כי בעיית ההקלטה באמצעות חיישן התנועה נפתרת לגמרי באופן זה,

ובהחלט יתכן כי רעיון זה יוכל לעזור ולסייע גם לאחרים.

אמנם ישנן בעיות נוספות בעצם השפעת תנועות העוברים והשבים על השינוי בתמונות, הן באגירתן והן על-גבי המסך במידה ויש שם מסך פעיל. אלא שביחס לבעיות

אלו ניתן להקל הרבה יותר בכל מקום צורך מסיבות בטחוניות או בטיחותיות וכיו"ב.

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש תשרי תשפ"א, שם התפרסם מאמר מקיף על השימוש במצלמות אבטחה בשבת, לצד ההצעות וההנחיות ההלכתיות שלנו.

חשוב לציין, כי החברה המופיעה במאמר הנ"ל כאילו יש לה מצלמות מאושרות על-ידינו אינה מאושרת על-ידינו כיום.

אמנם כדאי שתבדקו האם ומה מתוך ההצעות המפורטות שם ניתנות ליישום אצלכם לתוספת הידור הלכתי.

בברכת חג שמח ופתקא טבא

שני תנורים אחד לבשרי ואחד לחלבי בארון

אחד

שלום רב

רכשנו לאחרונה שני תנורים בודדים של חברת סאוטר דגם CUISINE 5000 [אותו דבר] אחד לבשרי ואחד לחלבי.

הם נמצאים בארון אחד מעל השני שביניהם יש מדף עץ כפול.

התחתון הוא חלבי והעליון הוא בשרי. בין שני התנורים יש חור במדף עץ פנימי לקראת סוף עומק המדף.

"הוספת כמות ההבערות" לבין "הגדלת ותוספת ההבערות" אינו נהיר כלל ואינו מתיישב לכאורה עם תפעול מכונת, ודומנו שכבר הערנו לך על כך בעבר.

מעתה יש לנו לדון עד כמה הפערים גדולים ומשמעותיים והאם יש לכך בכלל משמעות הלכתית, וכן האם בסיטואציה של נוחות היולדת יש מקום להקל בכך, בהתחשב בנקודות הלכתיות נוספות, כמו ההגדרה ההלכתית המדויקת של אותה ההעמסה, שגם נעשית לצרכי יולדת.

לעיתים רבות, יש לשקול כמובן גם היבטים הלכתיים נוספים, כמו מוקצה, טלטול החפצים במקום שאין בו ערוב ו/או הוצאתם מחוץ לתחום שבת.

מאידך, לא פעם החפצים שיוולדת לוקחת עמה לצרכיה האישיים הם בוודאי בגדר "תובי דעתא", והם לא פחות חשובים מאשר הצטרפותם לנסיעה של הבעל/האמא/תומכת לידה ולעיתים כולם גם יחד...

ברור, וכפי שעמדנו על כך לא פעם וגם כתבנו לך, כי הנסיעה בשבת לצורכי הצלה ופקו"נ ברכב חשמלי מומלצת לאין ערוך מנסיעה ברכב בעל מנוע בעירה, ואכמ"ל.

בברכה מרובה

מערכת מצלמות אבטחה בבית-כנסת

שאלה: אנחנו מקבלים מערכת מצלמות אבטחה בבית הכנסת שלנו,

אנחנו רוצים להגדיר את ההגדרות שהיא מאחסנת רק קטעים של אנשים זזים, ולא כשהיא דוממת.

ההצעה לאפשר את זה בשבת, היא שהמצלמה לא נדלקת כשיש תנועה, אלא היא תמיד מקליטה ללא הפרעה, אחרי שהיא מקליטה היא מנתחת הכל, והיא שומרת רק את צילומי התנועה.

כדי להוכיח זאת, גם כאשר

הוא מוגדר להקליט הכל, אתה יכול לבקש ממנו מאוחר יותר לתת לך את כל התנועה והוא יכול לעשות

זאת, וכך גם כאשר הוא מאחסן רק את קטעי התנועה, הוא תמיד מקליט, ולאחר מכן הוא עורך את הסרטון כדי לשמור רק על התנועה.

זה יכול לעזור לאבטחה, כי אם רק נרשום תנועה, נוכל לשמור את הצילומים להרבה יותר זמן, אם אתה לא צריך לשמור הכל, ונוכל לשמור רק 11 ימים של קטעים.

תודה לכם

הרב זליג ש.

ווסט בלומפילד, מישיגן

שאלתי:

א. לגבי אדים-זיעה שעולה מתנור החלבי לדלת של התנור הבשרי בין אם הוא פתוח ובין אם הוא סגור האם זה אסור? וא"כ מה הפיתרון אם יש לכם?

ב. לגבי אדים-זיעה מאחורי התנור החלבי שעולה לתנור הבשרי. אם עולה או לא? והאם זה בעייתי? וא"כ מה הפיתרון? לבינתיים שמתי חתיכת קרטון שיחסום את החור במדף [לא לגמרי כיון שהחוט חשמל עובר בחור במדף הזה].

מצורף התמונות של התנורים במיקומם במטבח. התנור העליון בשרי התחתון חלבי. אפשר לחזור אליי. בברכה,

מרדכי ג.

אלעד

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

א. באופן כללי אין צורך לחוש לאדים/זיעה שמתפרצים החוצה, כי מיד בכואם במגע עם האוויר הקר הם מתקררים, ושוב אינם מבליעים ומעבירים טעם, מה גם שהם מתפזרים ואינם מרוכזים.

החשש להעברת טעם דרך אדים הוא תמיד בתוך תנורים סגורים וכיו"ב, שם הם מרוכזים וגם חמים.

הדבר היחיד שכדאי להקפיד עליו, במידת האפשר, הוא שלא לפתוח את שתי הדלתות של שני התנורים בעת ובעונה אחת כאשר התא התחתון

בפעולה כל עוד הוא חם ומעלה ומוציא אדים.

ב. התשובה הקודמת תקפה גם לגבי שאלה זו.

מה גם שאדים שפוגעים רק במעטפת החיצונית של התנור אינם יכולים לאסור.

החשש היחיד האפשרי הוא, כאמור, כאשר גם דלת התנור העליון פתוחה, ולכן כדאי להשתדל שלא תהיינה שתי הדלתות פתוחות בו זמנית.

בברכה מרובה

שימוש בשבת במשאבות להגברת לחץ מים

דירתי

שלום וגמר חתימה טובה

אני מברר ללקוח שלי לגבי משאבה להגברת לחץ מים דירתי האם יש משאבה כזו שמאפשרת לשימוש בשבת, בברכה,

יעקב ל.

קבלנות שיפוצים מלוטשת

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לא הצלחנו להבין כל-כך אם מדובר בבית פרטי לגמרי או בדירה שבתוך בית מגורים משותף.

במידה ומדובר בבית פרטי לגמרי, הרי שמצד אחד הבעיה שם חמורה הרבה יותר מאשר בבתי משותפים,

שכן שם ההשפעה על הפעלת המשאבה היא מוכרחת, בגדר 'פסיק-רישא', שלא כמו בבתי משותפים עם הרבה דיירים, שבדרך-כלל ההשפעה אינה בגדר 'פסיק-רישא'.

מצד שני, הפתרון לבית שכזה הוא לכאורה הפשוט ביותר, להפסיק בשבת את פעולת המשאבה, ובפרט כאשר בשבת לא נצרך בדרך-כלל לחץ מים חזק במיוחד.

ואילו אם כוונתכם לדירה שבתוך בית מגורים משותף הרי שישנם פתרונות והתקני שבת מהודרים לכלל דיירי הבניין, ובהיעדר נכונות מצד יתר

הדיירים ניתן אולי למצוא פתרונות דירתיים לדירה אחת או שתיים.

מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש אלול תשע"ט, שם התפרסם מאמר מקיף ונרחב, על מכלול הבעיות שבשימוש במשאבות מים בשבת, לצד הפתרונות המהודרים שאנו מציעים.

2. נוהל הזמנת בדיקה להתקני שבת למערכות משאבות מים.

3. האישור ההלכתי שניתן על-ידינו בשעתו להתקן שבת דירתי למשאבות מים, אשר איננו יודעים אם הוא עדיין מבוצע ומה טיבו עתה. במידה ואתם אכן מעוניינים

אטומות לחלוטין, ואינן מאפשרות חדירה של נוזלים, תבלינים וחומרים אחרים (עד ל-0.001, שהיא אלפית האחוז), דבר שאינו תואם כל-כך לחומרי ומרכיבי פורצלן מקוריים, והוא מתקבל ככל הנראה כתוצאה מתהליך המיחזור, לאחר גריסה דקה במיוחד של חומרי הגלם המקוריים ודחיסתם, מה שהופך אותם לחומר עמיד וקשיח במיוחד, כמו אריחי גרניט פורצלן.

עם זאת, כל זמן שלא נקבל מידע אמין ומדויק על חומרי המשטחים ומרכיביהם, יחד עם אופן תהליך הייצור, לא נוכל לאשר כי דינם ככל שיש וכלי אבן אחרים שמועילה להם הגעלה, ואנו עדיין חוששים כי אולי יש צורך להחמיר בהם ככלי חרס.

לכל היותר יש מקום לדון להקל במקום הפסד מרובה ושעת-הדחק לסמוך על הכשרתם כדת וכדין בעירוי רותחין מכלי ראשון שלוש פעמים זה אחר זה, דהיינו לערות על כל המשטח מים רותחים, מתוך הכלי שהורתחו בו, ולכתחילה יש לבצע זאת באמצעות אבן מלובנת, כמבואר בדברי הרמ"א (או"ח, סי' תנא ס"ו), לאחר מכן יש לייבש את המשטח לחלוטין, ואז לחזור ולערוט עליו שוב מים רותחים, ולאחר שיתייבש לחזור על פעולה זו פעם שלישית. וזאת, בצירוף ובהסתמך על דעת בעל העיטור, שהובאה בדברי הטור (יו"ד, סי' קכא) כי כלי חרס שאינו בן יומו ניתן להכשירו ע"י הגעלה ג' פעמים. וע"י בשע"ת (סי' תנא סוסק"א) שבצירוף עוד סברות לקולא סמך על הגעלה ברותחין ג' פעמים ל"כלי פורצלנין". ועד"ז פסק למעשה גם בשו"ת אג"מ (יו"ד ח"ב, סי' מו) לגבי שאלה דומה. וכבר נזכר כן בשו"ע (יו"ד, סי' קיג סט"ז) לגבי בישולי נכרים, שאף לדברי המצריכים הכשר אם הוא כלי חרס מגעילו שלוש פעמים ודיו מפני שאין לאיסור זה עיקר בדאורייתא. וע"ע בשע"ת (סי' שיח סק"ב) לגבי מי שבישל ע"י נכרי בשבת לצורך חולה, דבענין הכלים רגילין להורות הכשר לכלי חרס ע"י הגעלה ג' פעמים. וגם לגבי כלי זכוכית בשאר איסורים כבר נזכר בדברי המשיבים של הדורות האחרונים כי בהגעלה ג' פעמים בוודאי ניתן להקל גם לדעת הרמ"א שאנו מחמירים בהם לגבי פסח ככלי חרס. ואע"ג שעדיין יש לדון ולהתייבש אם דרך הכשרה כעין זו מועילה גם לגבי בליעות של חמץ שאיסורו במשהו, ויש לחלק בזה בין הכשר קודם זמן איסורו לבין הכשר לאחר זמן איסורו, וע"י היטב בדברי הש"ך (יו"ד, סי' קל"ה סוסק"ג) ובמש"כ בזה החזו"א (חאו"ח, סי' קכ"ב סק"ג, וחיו"ד, סי'

בפתרון דירתי ניתן לפנות אליהם ולברר על כך. כדאי לכתוב/לומר להם שהופנית על-ידינו. במידה ותהיינה לכם שאלות ספציפיות נוספות או צורך בהבהרות נשמח תמיד להשיב ולסייע ככל האפשר. בברכת גמח"ט

הכשרת שיש 'אסקלה'

שלום וברכה,

רציתי לברר האם שיש אסקלה (מצורף בלינק) נחשב לשיש טהור לעניין הגעלה (להכשיר במים רותחים). תודה רבה. (זה דחוף לנו התשובה) איתך לבניה בהצלחה,

עשירה ש.

אדריכלות לעסקים מצליחים

תל-ציון

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מתוך החומר שבקישור ששלחת לא הצלחנו לצערנו לעמוד בדיוק על טיבם של משטחים אלה, מרכיביהם המדויקים ודרך ייצורם, אשר הם חשובים ביותר לקביעת ההתייחסות ההלכתית אליהם.

מצד אחד הם מוצגים כמשטחי פורצלן, ממוחזרים ב-100%, ומצד שני הם מוצגים כעמידים ואטומים במיוחד.

באשר לאפשרות הכשרת כלי פורצלן - המכונים בעברית גם בשם חרסינה (הלחם ושילוב של המילים 'חרס' ו'סין' מקום המצאת הפורצלן - שעשויים מחומר קרמי שעבר תהליך שריפה לאחר ייבושו - נחלקו פוסקי הדורות האחרונים, כאשר דעת רובם היא להחמיר בהם ככלי חרס שלא מועילה להם הגעלה, למרות שהם מצופים בשכבת זכוכית, כפי שנפסק בשו"ע (או"ח, סי' תנא סכ"ג): "כלי חרס המצופין בהיתוך זכוכית דינם ככלי חרס".

מאידך, כלי פורצלן כשלעצמם אינם אטומים, והם מלאים נקבוביות וחללים שמאפשרים להם לבלוע ולספח אליהם נוזלים ומולקולות של טעם, כמו כלי חרס, שעליהם אמרו חז"ל (פסחים ל'): "חזינא להו דמידיית", כלומר שניכר שהלחות הנבלעת בהם מחלחלת ועוברת לצידו השני של הכלי, כפי שנתבאר בדברי התוס' (שם, ד"ה התורה).

ואילו בפרסום על המשטחים הללו מדגישים מאוד את עמידותם ואטימותם הרבה, כאשר נקבוביות המשטח

השלט אינו מנתק כלום, ורק מונע ומסלק את האפשרות של השלט להפעיל או לנתק את המזגן בבוא הזמן, דבר המותר לכתחילה.

כדאי לתרגל זאת בימות החול אם די לשם כך בכיסוי של מגבת אחת או שיש צורך בכמה כיסויים.

אמנם כל האמור הוא אך ורק לכיסוי השלט על-מנת למנוע ממנו כאמור להפעיל או לנתק את המזגן בבוא הזמן המיועד, אולם לאחר מכן אין להסיר את המגבת בכל מקרה.

בברכה מרובה

כניסה לבית שעל-ידה הוא מתחבר באמצעות בלוטוס למכשיר חשמלי אחר

כבוד הדר"ג שליט"א שלומו ישגא,

קבלתי את השאלה הבאה מת"ח מטורונטו:

בני שאל אותי לברר האם יש איזה מלאכה בשבת כשמחבר איזה מכשיר ע"י "בלוטוס" bluetooth. דהיינו כגון מי שיש לו מכשיר מחובר לגופו כגון משאבת אינסולין וכשנכנס לבית מתחבר ע"י bluetooth לאיזה מכשיר אחר כגון למסך שמראה מספר סוכר שלו, וכל הדומה לכגון זה.

מה חוות דעתך בענין זה?

ע"כ השאלה.

אני הבנתי ששאלתו לא (רק) מצד יחס האדם למלאכה, אלא מה יש כאן האם יש כאן בונה או מוליד או כותב וכה"ג.

אשמח לחוו"ד הרמה

יש"כ רב

אשלח לו את הדברים בשם אומרו.

חורף בריא

משה ק.

ירושלים

תשובת ראש המכון:

שלום וברכה

אשיב בקצרה ממש:

לא כ"כ הבנתי מה השאלה מצד יחס האדם למלאכה. פשוט וברור שמלאכה שאדם עושה באמצעות וכתוצאה מהליכתו וכניסתו מתייחסת אליו.

אלא שרק היה מקום לדון אם מלאכה מעין זו נחשבת כדרך עשייתה או כמלאכה בשינוי וכלא"י, וגם לענין זה לכאורה יש להתייחס לכך כמלאכה כדרכה מאחר שכך היא דרך השימוש הרגיל בה.

נ"ה סק"א), אך מ"מ בצירוף כל האמור הרי שבמקום הפסד מרובה ושעת-הדחק אולי ניתן יהיה להקל בזה עכ"פ קודם זמן האיסור.

זאת, בצירוף סברא הלכתית נוספת, כי המשטחים הללו הם בדרך-כלל קרים לחלוטין מצד עצמם, וכל מה שהם צריכים הכשרה הוא בשל מה שגולש או נשפך עליהם, שיש לדון בזה כדין תתאה גבר, שאינו מבליע אלא כדי קליפה, וכמבואר בשו"ע (יו"ד, סי' צ"א ס"ד), ונתבאר בתו"ד המג"א (סי' תס"ז

סק"ג) דבדיעבד אין הקליפה אוסרת, שאינו אלא חומרא בעלמא, והו"ד בפמ"ג בכמה מקומות, ואף שמדברי הש"ך (יו"ד שם, סק"ח) נראה שחולק ע"ז, מ"מ גם הוא מודה דבמקום דלא שייך קליפה או שיש ששים כנגדה מותר בדיעבד. וממילא אין לנו לחוש אלא רק מצד חומרת דבר גוש', שיש מקום להקל בו יותר.

מובן, כי במידה ונקבל נתונים מדויקים וברורים יותר נוכל לחוות את דעתנו ביתר החלטיות לכאן או לכאן.

בברכת הצלחה

כיסוי בשבת של שלט למזגן המשמש כשעון שבת

שלום!

מדבר יצחק. אני קניתי שלט למזגן שעובד כשעון שבת למזגן שיכול להדליק ולכבות כעשר פעמים במהלך השבת. השלט נותן הוראות למזגן בזמן שהוא מכוון לכך.

האם אם במהלך השבת אני לא רוצה שיידלק מותר לי לכסות את השלט במגבת וכד' כך הוא לא יוכל להדליק, וכן להיפך שלא יוכל לכבות בזמן שקבעתי אצלו מראש.

או שיש להם קשר אלקטרוני

תמידי שאני מנתק בכיסוי.

תודה לכם

יצחק ק.

ביתר עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

התשובה לשאלתך היא כי אין כל תקשורת בין השלט למזגן כל עוד לא הגיע הזמן הקצוב להפעלה או לניתוק, כך שכיסוי

לבשרי ואחד לחלבי, כאשר המסילות הטלסקופיות של התנורים אינן רלוונטיות כלל לעניין ואינן מעלות ומורידות כלום מבחינה הלכתית.

שאלתכם היא איפה האם ניתן להניח את שני התנורים, הנפרדים לחלוטין, זה לצד זה, או שיש לחוש למעבר אדים מאחד לשני עם פתיחת הדלת, והתשובה היא, כי גם אדים חמים מאוד הפורצים לחלל המטבח ונפגשים באוויר הקר מתקררים מיד, ואין לחוש כלל, ולכל היותר אולי ראוי להקפיד לפתוח את דלת התנור שבפעולה והוא מלא אדים חמים רק כאשר דלת התנור השני סגורה.

בברכה מרובה

'שוט אשפה' בשבת

שלום

שמי נאור...

עברתי לפני כחודש לשכור דירה בבניין מגורים בנתניה. בבניין יש 19 קומות, 3 מעליות שאחת מהן מעלית שבת.

בבניין יש פיר אשפה בכל קומה על מנת לזרוק זבל.

כל פעם שזורקים זבל בפיר האשפה - כשהזבל נופל ומגיע לכניסה של המכולה של הזבל קיימת עינית.

ברגע שהעינית קולטת את השקית היא מפעילה את הדחסנית כדי שידחוס את הזבל על מנת שיכנס לתוך המכולה.

וכך זה חוזר חלילה.

שאלתי היא האם מותר בשבת לזרוק זבל בפיר האשפה?

הועד של הבניין אינו רוצה לשים שעון שבת בדחסנית, כיוון שהועד טוען שזה יגרם לריחות לא נעימים וזה יביא לתקלות והפסקות חשמל.

כשביקשתי מהוועד לשים פח אשפה למטה לשומרי השבת, הם דחו אותי בטענה שאלו שגרים בקומות הגבוהות ירדו במעלית השבת ויטפטפו מהזבל שלהם במעלית וזה לא יתכן.

מה עושים במקרה כזה?

אני יודע שהפתרון הוא לא לזרוק זבל בשבת, אך מה קורה במצב כמו שהיה לנו השנה עם ראש השנה שהתחבר עם שבת? שיש 4 ימים ברציפות?

האם קיים היתר לזרוק בפיר האשפה בשבת?

בתודה מראש,

נאור כ.

נתניה

ובאשר לגדרי המלאכות הרי כל המלאכות השייכות בהפעלה/ כתיבה במכשירים 'חכמים' למיניהם שייכות גם בזה.

אמנם יש קצת צד קולא בזה, שכן יש מכשירים רבים מסוג זה, כמו במשאבות אינסולין וכדו', שאינם משדרים ברציפות, גם כאשר הם נמצאים בסמיכות, וזאת על-מנת לחסוך בבזבז הסוללה, אלא מידי כמה דקות (5 דק' למשל) הם מחפשים את המכשיר שעל הגוף למשך דקה בערך, וכשהם קולטים אותו הם בודקים ורושמים את רמת הסוכר. אם הם לא קולטים אותו, מאחר שהוא רחוק מהם, הם אינם ממשיכים לחפש, אלא כעבור דקה בערך יפסיקו את החיפוש, ויחדשו אותו שוב כעבור 5 דק' מהבדיקה הקודמת, וכך חוזר חלילה.

כך שיתכן מאד שכשנכנסים לבית עדיין אין כאן מעשה גמור, אלא גרמא לכשיתחדש החיפוש.

וממילא יש לנו כאן ספק של פס"ר (באינו מתכוון) אם הפעולה תתרחש במעשה (במידה והכניסה תהיה באמצע החיפוש) או בגרמא (במידה והיא תהיה בזמן ההפסקה).

מובן מאליו, שההתייחסות בתשובה זו היא רק לעצם השאלה על תוצאות הכניסה לבית, שאולי יש לה השלכות על תדירות היציאות מהבית ואכמ"ל. אבל אין כל קביעה לגבי הכניסה לבית, ובוודאי שלא במקרי הצורך שגובלים לא פעם בפקו"נ ממש.

בברכה מרובה עד בלי די

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

שני תנורים בשרי וחלבי המונחים זה לצד זה

שלום. אתם יודעים מידע על תנורים electrolux HBG578BB0Y סדרה 6, שחור, או EOP6524X, עם מסילה טלסקופית, לגבי אם יש תנור חלבי בצד של תנור בשרי, אם יש בעיה כשפותחים את התנור החלבי לדוגמא, שהאדים של התנור יגיע לצד החיצוני של התנור הבשרי?

תודה רבה

ראובן כ.

בית-שמש

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אם אנחנו מבינים נכונה מדובר בתנורי פירוליטי חד תאיים, אשר אתם רכשתם או רוצים לרכוש שנים מהם ולייעד אחד

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אנחנו בכוונה תחילה לא מתייחסים כלל לימעלית שבת' אותה הזכרת, ואין בדברינו כל הסכמה, ישירה או עקיפה, להיתר השימוש בשבת בימעלית שבת' שעליה אתה מדבר, וד"ל.

מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש סיון תשע"ט, שם בעמ' 10-11 התפרסמה תשובה הלכתית אודות מה שנקרא 'שוט אשפה' בשבת.

2. הבטאון החודשי של המכון לחודש ניסן תשפ"א, שם בעמ' 9 התפרסמה תשובה הלכתית בנושא דומה.

יתכן אמנם כי פיר האשפה אצלכם פועל בדרך שונה קצת, לקולא או לחומרא. אם תוכל לשלוח לנו את המפרט המדויק של המערכת אצלכם, או קישור למערכת המדויקת, נשתדל בעז"ה להשיב לך תשובה פרטנית ומדויקת יותר.

בברכה מרובה

שימוש בשבת בכיריים אינדוקציה עם כיסוי פח

שאלה: אני מבינה שכיסוי הפח משמש במקום פלטה לשבת. דהיינו, שמים את הפח על האינדוקציה, ובכך נהפך לפלטה. מקווה שהבנתי נכון.

שאלתי:

1. האם כיסוי זה מתאים לכל הגדלים של אינדוקציה (70 ס"מ), והאם הוא מתאים לכל הדגמים של אינדוקציה.

ב. היכן ניתן לרכוש את הנ"ל.

בתודה וברכה

שושי ב.

בני-ברק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מתוך השאלה אנחנו מבינים לכאורה כי נתקלת או שמעת על כיריים אינדוקציה עם כיסוי פח באישורנו ההלכתי לשימוש בשבת כיפלטת שבת', ובשל כך הפנית אלינו את השאלות האמורות.

אמנם ברצוננו להבהיר זאת היטב ולהעמיד את הדברים

על דיוקם, כך שהתשובות על שאלותיך תתייגרנה מאליהן. אמת הדבר כי ישנן כמה חברות המשווקות כירות אינדוקציה ייחודיות שניתן להשתמש בהן כיפלטת שבת' באישורנו ההלכתי למהדרין, וזאת אכן בתוספת כיסוי פח ייעודי שמכסה את כל משטח הכיריים יחד עם הכפתורים והלחצנים, כאשר אותו כיסוי פח ייעודי משמש לשתי מטרות: (1) הוא משמש כתחליף למתאם אינדוקציה, שכן בלעדיו בוודאי לא ניתן להסיר סירים מהכיריים או להחזירם עליהן שוב, מאחר שכיריים אינדוקציה פועלות כידוע באופן שהנחת הסיר היא זו שיוצרת בפועל את ההשראה האלקטרו-מגנטית, בעוד שהסרת הסיר גורמת להפסקת ההשראה וכיבוי הכיריים. (2) הוא משמש כמובן גם ככיסוי לכיריים להחשיבן ככירה גרופה וקטומה ולהתיר 'חזרה' עליהן.

אולם הפתרון הייחודי של אותן כירות אינדוקציה שבאישורנו ההלכתי אינו מתחיל ונגמר בכיסוי הפח,

אלא הוא מבוסס על המצאה ייחודית של פיזור החום על פני משטח הכיריים, באופן שמאפשר שמירת חום קבועה בהן, ברמה המתאימה בדיוק ליפלטת שבת', ללא כל השפעה כמובן של הסרת הסירים מהכיסוי או החזרתם עליו, שכן ללא המצאה זו קשה מאוד להשתמש בכיריים אינדוקציה להטמנת מאכלים לזמן ממושך, והם עלולים להישרף מצד אחד או להישאר קרים מצד שני. נוסף על כך, בכל כירת אינדוקציה קיים מנגנון שמנתק אוטומטית את ההשראה כעבור מספר שעות, בעוד שבכירות המאושרות על-ידינו עקפו את המנגנון הזה והן יכולות לפעול במשך כל השבת או למשך הזמן שהוקצב להן מראש.

בערב-שבת מעבירים את הכיריים למצב 'שבת' באמצעות לחיצה במשך 6 שניות על לחצן המגע הייעודי שבתצוגה הדיגיטלית, כאשר מרגע זה ואילך מתבטלים כל הלחצנים האחרים ולא ניתן לעשות כל שינוי במצב הכיריים, שמתחילות לפעול במתכונת 'שבת' כאמור לעיל, ובנוסף על כך יש לכסותן כאמור בכיסוי הפח הייעודי שמכסה את כל המשטח כולל הכפתורים והלחצנים.

במצב שכזה ניתן אכן לכתחילה להשהות ולהטמין עליהן סירים ותבניות מערב-שבת ללא כל חשש, ולהחזירן שוב במקרה הצורך, בהתאם לתנאי 'חזרה' בשבת.

אך למותר עתה להסביר מפני מה אין כל אפשרות להשתמש בשבת בכיסוי פח לכירות אינדוקציה אחרות מלבד אותן שהותאמו לכך מראש.

בברכת שבוע טוב ומבורך

בניית סוכה כהלכתה

ב"ה

למורנו ורבנו הגאון הגדול מעוז ומגדול
נודע לשם ולתהילה בקרב עם סגולה
כש"ת רבי אברהם מ. הלפרין שליט"א
ראש המכון לטכנולוגיה בהלכה
שלום רב לכת"ר!

זו השנה הראשונה שאני בונה בעז"ה את הסוכה בחצר של
דירתי החדשה.

יש לי כמה שאלות הלכתיות אישיות בנוגע לבניית הסוכה.
אני בטוח כי אתם תדעו כדרככם בקודש להשיב לי תשובות
מלאות וברורות כהלכה על כל שאלותיי, ותודה מראש על
כך.

1. האם אפשר לכתחילה ממש להקים שתיים מדפנות
הסוכה במחיצות עץ דקורטיביות עם חורים וגקבים
קטנים הנוצרים כתוצאה משילוב והצלבה של רצועות
עץ שיוצרות את הנקבים המדוגמים הללו, כדוגמת
מחיצות עץ שבין עזרת נשים לעזרת גברים.

2. יש לי ב"ה ארבע דפנות מכל צדדי הסוכה, כפי שידוע

(קרדיט: מתן לנציאנו,
מתוך אתר פיקיוקי)

שיש בכך עניין
גדול. אבל אחת
הדפנות היא
קיר בנוי שאינו
מגיע עד לגובה
הסכך ונמוך ממנו
בכחצי מטר.
נוסף על כך, בשל
צורת הפרגולה
המשמשת לבסיס

הסוכה הסכך אינו מגיע ממש עד מעל אותו קיר והוא
מרוחק ממנו בכ- 20 ס"מ לכל היותר לפי הערכתי.

3. כידוע שיש להקפיד להניח את הסכך על לייסטים
וקורות עץ שכשרות מצד עצמן לסיכוך. האם מותר לי
להניח את מחצלות הסכך ישירות על הלטות העבות
והכבדות של הפרגולה עצמה?

4. באחד הצדדים יוצא לי שהסכך מונח על הקיר - האם זה
כשר לכתחילה?

אודה לכם מאוד על תשובותיכם בהקדם האפשרי.

שתזכו כולכם לשנים רבות נעימות וטובות ולחג שמח

הרב שלמה נ.

רב קהילת...

באר-שבע

נסיעה במעלית במוצ"ש קודם זמן ר"ת

שאלה: אני עם גבס ברגל, בבנין שלי יש מעלית בפיקוד
שבת של... האם אפשר
להשתמש בו?

ב - האם במוצאי שבת
אחרי זמן יציאת שבת
להגאונים ולפני ר"ת,
אני משתדל להחמיר
בדאורייתא עד זמן ר"ת,

אפשר לרדת ולעלות במעלית בפיקוד שבת של... או בלי
פיקוד שבת ומופעל ע"י ילד.

תודה לכם

יוסף ל.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אם אינך מחמיר בזמן ר"ת במלאכות דרבנן אלא רק במלאכות
דאורייתא, יש לך בהחלט על מה לסמוך ולהשתמש במעלית
באופנים שהצגת, כמובן לאחר ברכת המבדיל או הבדלה
בתפילה.

בברכה מרובה

הבדלים הלכתיים בין סוגי כיריים אינדוקציה

שלום וברכה

האם יש הבדלים מבחינה הלכתית לסוגי האינדוקציה
השונים?

תודה רבה

מכון "שלם בהוראה"

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

למיטב ידיעתנו - אין שום הבדל משמעותי בין סוגי
האינדוקציה השונים.

כל ההבדלים שבין הדגמים
הם אך ורק במה שיסיבי'
ההפעלה, כמו: עוצמה, יכולות
שליטה - טיימרים ותזמונים
אחרים, הגנת חום, חיווי, איכות

הזכוכית וכיוצ"ב. אולם לא בליבת ההפעלה הטכנולוגית.

כך שלמעשה אין לכך כל השלכות על ההתייחסות ההלכתית
אליהם לכל דבר ועניין.

בברכת הצלחה רבה

תשובת ראש המכון:

שלום רב לאוהבי תורתך

1. מותר לכתחילה ללא כל חשש ופקפוק.

2. השאלה שאותה כב' מעלה היא שאלת ההסתמכות על שתי הלכות גם יחד, האחת היא זו שדופן שגבוהה עשרה טפחים אך אינה מגיעה עד לסכך כשרה, מדין 'גוד אסיק מחיצתא', שאנו רואים את המחיצה כאילו היא עולה ומגיעה עד לסכך, והשניה היא זו שגם סכך שאינו מגיע ממש עד הדפנות ומרוחק ממנו פחות משלושה טפחים (כאשר לענייננו מרחק של כ-20 ס"מ הוא לכל הדיעות פחות משלושה טפחים) כשר, מדין 'לבוד', שכל רוח של אוויר פחות משלושה טפחים אנו רואים אותו ומתייחסים אליו כאילו הוא סתום.

למעשה, על שאלה כגון זו ממש נפסק בפירוש בשו"ע (או"ח, סי' תרל ס"ט) שהיא כשרה: "היו דפנותיה גבוהים... כשרה אפילו הגג גבוה הרבה, ובלבד שיהא מכוון כנגדן, ואפי' אינו מכוון ממש רק שהוא בתוך ג' כנגדו כשרה". ועיי' במ"ב (שם, סקמ"ג וסקמ"ד) שמשלבים כאן דין 'גוד אסיק' עם דין 'לבוד'.

והנה הגרעק"א (בגיליון השו"ע שם, סי' תרלב, ע"ד המג"א סק"א; שו"ת רעק"א קמא, סי' יב) פשיטא ליה דדעת הטור והשו"ע להלכה לגבי הכשר סוכה עיי' 'לבוד' וגוד אסיק' כאחד היא דלא כדעת הר"ן (בחידושו על הרי"ף במס' סוכה, בדף ב. מדפי הרי"ף ובדף ט. מדפי הרי"ף) דתרי הלכות בהדי הדדי לא אמרינן, וא"א להכשיר סוכה עיי' דין 'דופן עקומה' ודין 'גוד אסיק' כאחד או עיי' דין 'דופן עקומה' ודין 'לבוד' כאחד, ומכאן זה תמה על המג"א (שם, ריש סק"א) שהזכיר דעת הר"ן לגבי 'דופן עקומה' עם 'גוד אסיק'. ובאמת שבעיקר הדברים כבר הקדימו הט"ז (שם, סק"א, בתו"ד): "הנה לפ"ז באם יש דופן נמוך הרבה מהסכך וגבוה מן הארץ י" טפחים ויש בקצת הסכך סכך פסול אמרינן שפיר דופן עקומה, דהא שפיר יש לנו לומר בזה שהסכך נותן חלק ממנו לדופן, ואף שאין הדופן מגיע שם מ"מ הא אמרינן בסי' תר"ל דכשרה כגבוה י" טפחים ונמוך הרבה מהסכך וחשבינן כאילו מגיע הדופן לסכך, ה"נ כאן לענין דופן עקומה" וכו'. וע"ע בזה במחזה"ש (שם, סק"ב) ובשו"ת פנים-מאירות (ח"א, סי' סא).

ויש שנתקשו בזה עוד ממש"נ בשו"ע (שם, סי' תרל ס"ו) שיש מכשירין בנעץ ד' קונדסין על שפת הגג וסיכך על גבן משום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא, וכתב ע"ז המ"ב (שם, סקל"א) ודוקא כשהוא על שפת הגג ממש, אבל רחוק מזה אפי' פחות מג' טפחים לא אמרינן לבוד וגוד לכו"ע" ועיי' בשעה"צ (שם, סקכ"ח), דלכאורה דברי המ"ב הללו סותרים למש"נ בשו"ע (שם, ס"ט) שסוכה שאין דפנותיה מגיעות עד הסכך וגם הסכך מרוחק מן הדופן פחות מג' טפחים כשרה, וכמש"כ המ"ב עצמו דהיינו בשילוב של דין 'לבוד' עם דין 'גוד אסיק'. ומרגלא בבי מדרשא ליישב דבריו, שיש חילוק בין 'גוד אסיק' כשסיכך על שפת הגג ואין מחיצות ניכרות, ועיי' דין 'גוד אסיק' 'נוצרת' כביכול מחיצה חדשה, דבכה"ג לא אמרינן לד"ז יחד עם דין 'לבוד' בהדי הדדי, לבין 'גוד אסיק' כשמחיצות ניכרות אלא שאינן מגיעות עד לסכך,

(קרדיט: ציון הלוי,
מתוך אתר פיקיוויקי)

שעיי' דין 'גוד אסיק' 'נמשכת' המחיצה הקיימת עד לסכך, דשפיר אמרינן לזה גם יחד עם דין 'לבוד'.

וע"ע במש"כ המ"ב (סי' תרלב סק"ד)

במחלוקת הר"ן והטור

והפוסקים שנמשכו אחריהם אי אמרינן תרי הלכות ד'דופן עקומה' ו'גוד אסיק' בהדי הדדי, ובסו"ד כתב דאפשר דב'לבוד' ו'דופן עקומה' לכו"ע יש להקל, ובמש"כ עוד (סי' תרלג סק"כ) לגבי אצטבא מן הצד, שסתם שם כדעת הסוברים ד'דופן עקומה' בהדי 'גוד אסיק' לא אמרינן.

וכבר האריכו הרבה בכל זה גדולי האחרונים לדורותיהם, ואין כאן המקום ולא הזמן גרמא להאריך בזה.

ולדינא ברור שהעיקר כמו שנפסק בשו"ע להכשיר דופן של סוכה מדין 'לבוד' ומדין 'גוד אסיק' להמשך המחיצה בהדי הדדי. אולם מתוך דברי גדולי האחרונים שעסקו בזה, ובפרט מתו"ד הגרעק"א, נראה שבעל נפש הרוצה להחמיר על עצמו בזה יש מקום לזה.

אלא דכל זה כאשר מדובר באחת מן המחיצות המכשירות את הסוכה, שהרי מן הדין די לה לסוכה לכתחילה בשתי

וידוע מפי סופרים וסופרים (בני-יששכר, אמרי תשרי, מאמר י, אות יג, בשם הרחיד"א בס' דבש-לפי, שהביא כן בשם ספר קדמון מכת"י; ויש דמטו הכי בשם הגר"א; ועיקרי הדברים נתבארו כבר בשלה"ק, תולדות אדם, בית הגדול, לפי דרכו שם) דשלושת האותיות של תיבת "סכה" (כפי שהיא נכתבת בכ"מ בתנ"ך בכתוב חסר ללא וא"ו, וע"י בהגה' חשק שלמה סוף מס' סוכה) רומזות לדפנות הסוכה, שהאות ס' שסגורה מכל ארבעת צדדיה רומזת לסוכה שיש לה ארבע דפנות שלמות למצוה מן המובחר, והאות כ' היא כסוכה שיש לה שלוש דפנות, ואילו האות ה' היא כדמות סוכה שיש לה שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח.

ומ"מ פשוט וברור כשמש דלגבי מעלה זו של דופן רביעית בסוכה בוודאי יש לסמוך על הכרעת השו"ע דגם אם המחיצה משולבת מדין 'לבוד' ומדין 'גוד אסיק' גם יחד היא כשרה, ואין שום מקום וצורך להחמיר כלל בזה.

ומענין לענין באותו ענין ע"ע במג"א (סי' תרל סוסק"א) דמחיצה של קנים שיש בין כל אחד מהם פחות משלושה טפחים וכשרה מדין לבוד לא מהניא אלא בסוכה שיש בה ארבע דפנות ולא בסוכה של שלוש דפנות, והו"ד במ"ב (שם סק"ז). ויש מכשירים גם בשלוש דפנות (ראה: כה"ח שם סק"ח). וע"י בזה בחזו"א (או"ח, סי' עה סק"ב) ובשו"ת שבט-הלוי (ח"ט, סי' קמ, אות ג). ומ"מ ברור שאין זה נוגע כלל לאותן מחיצות ששאל עליהן כב' בשאלה א', שהן דינן כמחיצות גמורות לכל דבר ולא כמחיצה של קנים.

3. לא כתבתם כיצד בנויות קורות הפרגולה המשמשת לבסיס הסוכה, ומן הסתם הן מחוברות זו לזו בדברים המקבלים טומאה או שאין גידולם מן הארץ הפסולים לסיכוך, למרות שהקורות עצמן כשרות לסכך, וממילא השאלה היא בדין 'מעמיד דמעמיד' בדבר הפסול לסיכוך, שמעמידים את הסכך הכשר בקורות הפרגולה הכשרות אף הן לסיכוך אך הן עומדות מכח דבר הפסול לסיכוך. והנה בדין 'מעמיד' גופא, שמניח הסכך עצמו על דבר הפסול לסיכוך, לא ברירא כלל לאיסור, וכ"ש ב'מעמיד דמעמיד' דלדעת רוב רובם של הפוסקים הדבר מותר לכתחילה ללא כל חשש.

דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, כלומר בשתי דפנות שלמות סמוכות ומחוברות זו לזו לשני רוחות העולם, וברוח שלישית, לצד אחת הדפנות השלמות, יעמיד במרחק של פחות משלושה טפחים דופן נוספת ברוחב של טפח ומשהו, ויחבר את הדופן הצרה הזו בצורת-הפתח לדופן השלמה שהיא סמוכה לו, כדאמרין בגמ' (סוכה ו:): "ת"ר שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח", ועפ"י מה

שנתבאר (שם ז). בהמשך הסוגיא, וכ"נ להלכה בשו"ע (שם, סי' תרל ס"ב) ללא כל חולק.

(מתוך 'ויקיפדיה')

עם זאת, מצאנו

אכן כי יש מעלה

בעשיית ארבע דפנות לסוכה, כפי שעולה מתו"ד הרמ"א (שם, ס"ה): "ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלימות, כי אין הכל בקיאות בדין המחיצות (כל-בו), ומי שאין לו כדי צרכו למחיצות עדיף אז לעשות ג' מחיצות שלימות מד' שאינן שלימות (מהרי"ל)". וע"י גם במש"כ הרמ"א (שם, סי"ב) לגבי עשיית מחיצה לסוכה מחבירו: "ואפ"י ביו"ט אינו אסור אלא באותן ג' דפנות המתירים הסוכה, אבל בדופן רביעית שרי". וע"ע בדברי המג"א (סי' תרמ סק"א, בתו"ד) לגבי חיוב חתן בסוכה: "וא"כ בזה"ז שיש לנו סוכה עם ד' דפנות צריך לישב בסוכה" וכו'.

וכבר כתב הפמ"ג (שם, סי' תרמג, במשב"ז סק"ד): "הנה מצוה מן המובחר סוכה להיות ד' מחיצות שלימות וצורת-הפתח לנו"י וכו'. וכ"כ החי"א (כלל קמו, ס"ג): "ומצוה מן המובחר שיעשה ד' דפנות שלימות".

ויש לזה מקור קצת גם בדברי הראשונים, דיעויין בדברי התוס' (ר"ה כח: סוד"ה ומנא) שכתבו לגבי איסור בל-תוסיף: "ומסוכה אין להביא ראיה כאן מה שאין עובר בעשה ד' מחיצות אע"ג דאמרין שתיים כהלכתן ושלישית אפ"י טפח, דכ"ש כשעושה ד' מחיצות טפי עדיף, דהוי תשבו כעין תדורו". וגם המ"ב (שם, סי' תרל סק"ח) הביא: "ובהלכות של רי"ץ גיאות ראיתי שכתב ג"כ דלמצוה מן המובחר בעינן שיהיה שלוש דפנות הסוכות סתומות מכל רוחותיה, ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד".

ירבה ממנו בסכך. וע"ע במש"כ הט"ז לעיל מיניה (שם, סק"י) ע"ד הרמ"א גופיה ובלב"ש (שם).

אמנם ע"י במג"א (שם, סק"ט), שמתחילה כתב לפרש בדברי המחבר בשו"ע (שם, ס"ז) שנסתפק אם מותר לסכך ע"ג סולם שעל הגג דהיינו משום דאין מעמידין הסכך בדבר המקבל טומאה שמא יבוא לסכך בו, ועפ"י דברי הר"ן דחיישינן לטעמא דמ"ד מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה. אלא שנתקשה לפי"ז ממש"נ בשו"ע (שם, ס"ח) דאין קפידא לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של של ברזל או לקשרם בבלאות, וממש"נ שם בשו"ע (סו"ס תרל) לענין הסומך סוכתו בכרעי המטה. וכתב ליישב דצ"ל דמה שאסר בסולם היינו משום שהוא עצמו סכך פסול, אבל להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה שרי. ושוב כתב דעו"ל שיש לחלק בין דיעבד ללכתחילה, דדיעבד שכבר העמיד הסכך בדבר המקבל טומאה שרי, וכמש"כ המחבר בשו"ע (שם, סו"ס תרל), אבל לכתחילה אסור לעשות כן, ומשו"ה נסתפק המחבר בשו"ע (שם, ס"ז) לענין הנחת סולם, ואילו מש"כ המחבר בשו"ע (שם, ס"ח) שאין קפידא אפי' לכתחילה לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל או לקשרם בבלאות היינו משום שאין הסכך עצמו נסמך עליהם, אלא שהם מחזיקים וסומכים את כלונסאות הסוכה המעמידים את הסכך, ובמעמיד דמעמיד שרי אפי' לכתחילה.

והעולה מכל זה, דלדעת רוב הראשונים ורוב הפוסקים לא חיישינן כלל לאסור להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, ואילו לפי תירוצו השני של המג"א חששו לזה המחבר בשו"ע והרמ"א רק לכתחילה, אבל בדיעבד שרי. ועל יסוד כל האמור כתב בשו"ע הרב (סי' תרכט סעיפים י"ג): "הסולם יש להסתפק בו אם הוא מקבל טומאה וכו', ולפיכך אין לסכך בו, ולכתחילה יש לזהר שלא להניחו ע"ג הגג כדי להניח עליו הסכך, וכן שלא להניחו ע"ג הסכך כדי להחזיקו שלא יפזרנו הרוח, וה"ה שאין מחזקין ואין מעמידין את הסכך לכתחילה בכל דבר שראוי לקבל טומאה כגון כסא וספסל גזרה שמא יסכך בהן, בד"א כשהסיכוך בעצמו מונח ע"ג דבר שמקבל טומאה או שדבר שמקבל טומאה מונח ע"ג הסכך ממש ומחזיקו, אבל אם הסכך מונח ע"ג כלונסאות

דיעוין בדברי המחבר בשו"ע (שם, סי' תרל סי"ג) שחילק בין אם סמך הסכך על כרעי המטה או שסמך אותו על העמודים, וכמש"כ הטור (שם, בסוף הסימן). ועי"ש בבאה"ג (אות ת) דהיינו כר' יהודה וכאוקימתא דאב"י, כמבואר בסוגיית הגמ' (סוכה כא:), וכדמפרש בירושלמי. וגם בביאור הגר"א (שם) כתב דהיינו כר' יהודה דשקו"ט אליביה וכמ"ד מפני שאין לה קבע דכן מסיק בירושלמי.

וע"ע בדברי הט"ז (שם, סק"ד) שלאחר שפ"י החילוק המבואר בטור ובשו"ע בין סכך שנסמך על דפנות המטה עצמן לבין אם הוא נסמך ע"ג עמודים סיים וז"ל: "ופסק הרא"ש כמ"ד מפני שאין לה קבע וכו', ולא איכפת לן במעמיד בדבר המקבל טומאה או בדבר מחובר, וכן הוכיח ב"י מדברי רי"ף, וכן דעת הטור וש"ע, ולא כר"ן שחושש לדבר המעמיד, ועמ"ש סי' תרכ"ט ס"ח בדין הנחת סולם".

וכוונתו למש"נ בשו"ע (שם, סי' תרכט ס"ח): "לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל או לקשרם בבלאות (פ"י חתיכות של בגדים בלויים) שהם מקבלים טומאה אין קפידא". והט"ז (שם, סק"א) הביא למקור ד"ז במש"כ הב"י בשם התה"ד דלא

קיי"ל כאותו תירוצו בגמ' שאסור להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, ומה"ט מותר לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של מתכת או לקשרם בבלאות שמקבלים טומאה. אלא שנתקשה בזה הט"ז ממש"כ המחבר בשו"ע (שם, ס"ז): "יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו", וכתב ע"ז הרמ"א (שם): "הגה, ולכן אין לסכך עליו, ואפי' להניח על הסכך להחזיקו אסור, וה"ה בכל כלי המקבל טומאה כגון ספסל וכסא שמקבלין טומאת מדרס (מהרי"ל)", דלמה אסר הרמ"א להניח סולם כדי להחזיק הסכך, והלא אינו אלא מעמיד, ותירץ דהנחת סולם אסורה מפני הרואה שיבוא להרבות בסכך סולמות ויעשה מהם גוף הסכך, ולכן אין להניח ע"ג הסכך שום דבר שפסול לסיכוך שיש חשש שמא

ועי"ש במש"כ בשעה"צ (סק"ס) שאחרי בינוני בספרים ראיתי שרבים הם המקילים בפרט זה שפסקו כחכמים ודלא כר' יהודה, וגם הר"ן שמחמיר היינו מדרבנן בעלמא, ובודאי יש לסמוך ע"ד המקילים בזה, אכן לכתחילה נכון להזהר בזה לצאת ידי כל הדיעות.

אשר מתוך הדברים עולה בבירור, שאף שב'מעמיד' גופא נקטינן לחומרא לכתחילה עכ"פ, מ"מ ב'מעמיד' דמעמיד' שרינן לכתחילה, וכמו שמפורש בדברי המג"א, וכן נקטו על פיו להלכה בשו"ע הרב ובמ"ב. וכן נהגו ונוהגים כמעט בכל תפוצות ישראל.

אמנם דעת החזו"א (או"ח, סי' קמג סק"ב) היא שאין חילוק ב'מעמיד' ל'מעמיד' דמעמיד', ומאחר שנוהגים להחמיר שלא להעמיד ולהניח הסכך על דבר הפסול לסיכוך יש להחמיר גם שלא להניחו על דבר הכשר לסכך שהעמידוהו בדברים הפסולים לסיכוך.

4. להעמיד הסכך על כותל של אבנים מותר לכו"ע, וכמו שהביא המג"א (סי' תרכט סק"ט בתחילתו) בשם הר"ן: "דאין מעמידין הסכך בדבר המקבל טומאה שמא יבוא לסכך בו, אע"ג שמעמידין על כותל אבנים משום דלא שכיח שיסכך בהם, ועוד דכו"ע ידעי דכה"ג בית דירה מקרי" וכו'. וכ"כ בשו"ע הרב (שם, סי"ג): "ואפי' לכתחילה מותר להניח את הסכך עצמו ע"ג הדפנות אפי' אם הן מן הפסול לסיכוך, כגון חומת אבנים, לפי שאין לגזור שמא יסכך סוכתו באבנים, שהכל יודעין שהאבנים פסולין לסיכוך, שהרי אין זו סוכה כלל אלא כעין בית דירת קבע". וכ"ה במ"ב (שם, סקכ"ב, בתו"ד).

ולגבי זה גם החזו"א (שם, ד"ה ולסמוך) הסכים לדינא שנוהגים בזה היתר עפ"י דברי הר"ן. והוסיף דאפי' אם נותן חוטי ברזל בתוך הכותל לית לן בה כיון שעיקר הכותל של אבנים ועפר וטיט, וגם הברזל אינו נראה, וגם הכותל עומד בעצמו ואין הברזל אלא לחזק שלא יפול ע"י הכאה ותנועה.

בברכת גמר חתימה טובה לכם ולביתכם ולכל אשר לכם ולכל הנלוים עליכם ועל מחניכם

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

או ע"ג יתידות והן מונחים ע"ג דבר המקבל טומאה אין בכך כלום, ומותר לעשות כן לכתחילה, ואע"פ שדבר המעמיד ומחזיק את הסכך נסמך ע"ג דבר הפסול לסיכוך אין בכך כלום, שהרי כל סוכה שבעולם מעמידי הסכך הן נסמכים ע"ג קרקע עולם הפסולה לסיכוך, וכל זה לכתחילה, אבל בדיעבד שכבר העמיד את הסכך עצמו בדבר המקבל טומאה מותר לישב בה לכתחילה וכו', וכן מותר לכתחילה לחבר כלונסאות הסוכה שהסכך מונח עליה לדפנות הסוכה ע"י

מסמרים של ברזל או לקשרן בחתיכות בגדים המקבלין טומאה כיון שהסכך עצמו מונח ע"ג כלונסאות שאינן מקבלין טומאה וכשרים לסיכוך".

ובמ"ב (שם, סקכ"ב) הביא שיש שתי דרכים בדברי האחרונים בפ"י מה שנסתפק המחבר בשו"ע (שם, ס"ז) לגבי הנחת סולם, שיש

שפירשו שהספק הוא לגבי הסכך עצמו אם מותר לסכך בסולמות, ויש שפירשו שהספק הוא רק מדין מעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, וסיים שם: "וכן העתיקו כמה אחרונים לדינא, דלכתחילה יש לזהר שלא להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, אכן בדיעבד או שאין לו שאר דברים קי"ל דמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, כדמוכח בסוף סי' תר"ל". וע"ע במש"כ המ"ב (שם, סקכ"ו) לענין חיבור כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל או לקשרם בבלאות, דזה מותר לכו"ע משום שאין זה אלא מעמיד דמעמיד, וסיים שם: "ואה"נ דלקשור הסכך עצמו בכלונסאות בחבלים ראוי לזהר לכתחילה כיון שקושר הסכך עצמו בדבר המקבל טומאה [אחרונים]". וכ"כ המ"ב (סי' תרל סקנ"ט) גם לענין הסומך סוכתו על כרעי המטה, דאף דמעמיד ע"ג מטה שהיא מקבלת טומאה לא איכפת לן בזה, דקבלת טומאה על הסכך נאמר ולא על הדפנות, וסיים שם: "ומ"מ לכתחילה נכון להזהר בזה, כי יש מן הפוסקים שמחמירין בזה [מ"א בסי' תרכ"ט ס"ח]".

(Saimir, מתוך אתר פיקיוויקי)

על משמר ההלכה

מקבץ שאלות ותשובות בנושאי 'רפואה בהלכה' (א)

מתחילת דרכו של המכון ועד היום, הוא מהווה כתובת מרכזית לאינספור שאלות בענייני הלכה ורפואה, מכל התחומים, המקבלות מענה על-ידי רבני המכון. מאז החלו גיליונות 'אספקלריה' לצאת לאור עולם, מתפרסמות בהם כמעט על בסיס קבוע, שאלות-ותשובות רבות ומגוונות גם בנושאים אלו. כעת, בגיליון ה-71, הוחלט כי יהיה מן התועלת, להביא בפני הקוראים במהלך הגיליונות הקרובים, לקט ומקבץ של אותן שאלות ותשובות, מסודרות לפי קטגוריות שונות ככתבן וכלשונן כפי שנתפרסמו בשעתן.

כבדי שמיעה

לתשומת לב הקוראים:

- א. השתדלנו להשמיט תשובות הדומות ממש לתשובות אחרות, ולפרסם במסגרת זו רק אותן שיש בהן חידוש. אך עם זאת, מטבע הדברים, יש פרטים רבים החוזרים על עצמם בתשובות שונות בנושאים אלו.
 - ב. התשובות ההלכתיות המתפרסמות במסגרת זו מלוקטות מתוך 70 גיליונות 'אספקלריה', שהתפרסמו במהלך קרוב לשש שנים. במשך אותן השנים חלו התפתחויות ושינויים רבים במכשור המיועד לכבדי שמיעה, לטוב ולמוטב, כאשר מצד אחד מתעוררות כל העת בעיות ושאלות חדשות שלא היו בעבר, ואילו מצד שני ניתן למצוא כיום גם פתרונות שבעבר עדיין לא היו.
- זו הסיבה, כי יתכן שימצאו קצת שינויים בהוראות ההלכתיות המתפרסמות בתשובות דלהלן, שחלקן ניתנו לפני כארבע-חמש שנים ומעלה וחלקן לאחר ניתנו בשנה-שנתיים האחרונות, כאשר השינויים במכשירים שבין השנים הללו הם משמעותיים.

שימוש במכשירי שמיעה

שלום וברכה,

רכשתי לאחרונה עבור בתי מכשיר שמיעה [לאוזן אחת] של חברת PHNAK, ואני רוצה לברר כמה נקודות הלכתיות:

1. האם יש בעיה להשתמש במכשיר בשבת כאשר הוא פועל ברצף מערב-שבת בגלל סגירת מעגל חשמלי או כל חשש אחר?
2. במכשיר בדגם שרכשנו קיימת אפשרות להתחבר לטלפון ע"י בלוטוס, והשאלה האם יש בגלל זה חשש בשבת, שמכשירים שבסביבה "זיהו" את המכשיר?
3. מה לגבי יציאה לרשות-הרבים בשבת?
4. מה הדין לגבי מצוות התלויות בשמיעה, כגון מגילה ושופר? אני מדגיש שמדובר במכשיר באוזן אחת.

צבי ו.

מודיעין עילית

מכשירי שמיעה בשבת

שלום,

האם המכשיר שמיעה של SIENENS מותר לשימוש בשבת? חיים מאיר מ.

אשדוד

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

באופן כללי, כל מכשירי השמיעה הדיגיטליים הקיימים

כיום בשוק ניתנים לשימוש בשבת, באופן שהם מופעלים כבר מערב שבת.

אסור להפעילם בשבת, וכן אסור להחליף סוללה בשבת. יש להפעילם מערב שבת למשך כל השבת, ומותר גם להרכיבם ולהסירם בשבת בהתאם למידת הצורך.

במידה וקיים צורך גדול להחליף סוללה בשבת, כגון עבור ילד קטן כבד שמיעה, ניתן לעשות זאת ע"י גוי.

בברכה מרובה

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

באשר לשאלותיך:

1. כשהמכשיר פועל רצוף מערב-שבת אין חשש לסגירת מעגל חשמלי. מצו"ב העלון החודשי של המכון לחודש אייר האחרון (תש"פ), שם התפרסם מאמר מקיף בנושא השימוש במכשירי שמיעה בשבת, אשר בוודאי יהיה לך לתועלת. ביחס למכשיר עליו אתה שואל, כדאי שתקרא את האמור שם בתחילת עמ' 19 ובסוף עמ' 20 לגבי המכשירים הדיגיטליים המשוכללים הקיימים כיום.

2. אין צורך לחוש לכך. ראה גם במאמר הנ"ל בתחילת עמ' 21 התייחסות דומה לגבי שינויים אפשריים במכשיר כתוצאה מההתאמה לסביבה.

3. כבר דנו בזה גדולי ההוראה בדורות האחרונים, וראה בספרו של ראש המכון המנוח הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל שו"ת 'מעשה חושב' (ח"ב, סי' ה) שדן בזה באריכות ובהרחבה רבה, והעלה שיש להתיר לצאת לרשות-הרבים במכשיר שמיעה שכולו תחוב באוזן, ואפילו אם חלקו באוזן וחלקו במשקפיים וכדומה, משום שהוא כעין מלבוש.

4. ראה מה שדן בזה הגר"י הלפרין זצ"ל בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' (ח"א, סי' א; ח"ג, סי' טז, אות ב) לגבי מגברי-קול ולגבי מכשירי שמיעה, שיש להחמיר בזה, בפרט במצוות תקיעת שופר. אמנם כאשר אוזן אחת פועלת כתקנה וניתן לשמוע בה ללא מכשיר אין צורך להחמיר ולהוציא את המכשיר מהאוזן השנייה.

בברכת בריאות שלמה ורוב נחת

מכשירי שמיעה בשבת

לכבוד מעלת הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א

אחדשה"ט

נשאלתי ע"י יהודי יקר שכבדו אוזניו משמוע, והתחיל לאחרונה להשתמש במכשירי שמיעה. אך דא עקא, שהמכשירים שקנה, כשמקרב אליו את היד, כדי לסלקם או לצורך אחר, הם משמיעים קול, וכעין הקול שנוצר כשמקרבים רם-קול למקורו.

שאלתו ובקשתו אם מותר להשתמש בהם בשב"ק.

וחשבת, דכיון שהיא רק הגברת הזרם, בפסיק רישיה, שרי, אבל לא ברידא לי מילתא.

לכן ברצוני לדעת חו"ד הרמה בענין זה

בתודה מראש

בהוקרה רבה

הרב דוד כהן

'מאור ההלכה' - מקסיקו

תשובת ראש המכון:

שלום וכט"ס לידידנו הנעלה שליט"א

אכן מדובר בשאלת חכם, שהיא חצי תשובה ולמעלה מכך, ורק יש להוסיף על כך כי מדובר בפסיק-רישיה דלא נח"ל, שהרי אין לנושא המכשירים שום עניין ותועלת בצפצופים ובקולות שנוצרים, ואדרבה הם רק אמורים להפריע לו, כך שכל שמדובר בשינויי זרם מזעריים בלבד, יחד עם השמעת קול, אין צורך להחמיר בזה, בפרט במקום צורך גדול לכבדי שמיעה.

יחד עם זאת, מן הראוי לעזור שנפוצים היום מכשירי שמיעה מסונכרנים זה עם זה, באופן שהם פועלים רק כאשר הם קרובים מאוד זה לזה, לעיתים עד למרחק של לא יותר מכ-20 ס"מ. התוצאה של הסינכרון האמור היא שכאשר מרחיקים את המכשירים זה מזה

מתנתק החיבור החשמלי שלהם, וכשחוזרים ומקרבים אותם שוב זה לזה יוצרים את ההפעלה החשמלית, על כל המשמעויות הכרוכות בכך.

לפיכך, אלה שמשתמשים במכשירי שמיעה שכאלה, שהם נפוצים למדי, עליהם להיזהר ככל האפשר, בשעה שהם מסירים את המכשירים מאוזניהם בשבת, להסירם יחד ולא להרחיקם זה מזה, וכן להניח אותם קרובים זה לזה, על-מנת לא לנתק את החיבור החשמלי, ולא לגרום לאחר מכן להפעלה חשמלית מחודשת. כיוצא בזה עליהם להיזהר בשעה שהם חוזרים להרכיב אותם, שיישארו כל העת די סמוכים זה לזה.

בברכה לסייעתא דשמיא מרובה בהמשך עבודת הקודש בהרבצת התורה והוראה לרבים כדת של תורה

בידידות וביקרא דאורייתא

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

מכשירי שמיעה בשבת

שלום רב,

לכבוד חו"ר המכון הע"י

אבקש לברר איזה סוג מכשיר שמיעה מומלץ על ידכם? ומה אפשרויות השימוש בשבת? ספציפית יותר, מדובר במכשיר מתוצרת benafon משוויץ.

מציעים שני סוגים: cic ric יש עם סוללות, ויש עם נטענות. תודה רבה וייש"כ, ותזכו להגדיל תורה ולהאדירה

שו"ה
ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

למעשה, כיום אנו מתירים באופן כללי את השימוש בכל מכשירי השמיעה הדיגיטליים, בהתאם להוראות והנחיות השימוש.

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש אייר תש"פ, שם התפרסם מאמר מקיף ונרחב על כך.

אכן יש כיום הרבה מכשירי שמיעה, אשר פועלים בסנכרון מלא של שתי האוזניות בשתי

האוזניים, כך שהרחקת האוזניות זו מזו, כאשר מסירים אותן בליל שבת וכיו"ב, מנתקת את הסנכרון שביניהן, וקירובן לאחר מכן זו לזו חוזרת ומפעילה אותו שוב, דבר שכרוך בהפעלה וניתוק חשמליים.

אם ניתן למצוא מכשירים מתאימים ויעילים ללא סנכרון שכזה - בוודאי שיש לכך עדיפות.

במידה ואלו המכשירים המוצעים המתאימים, יש להשתדל בשבת עד כמה שאפשר שלא להרחיקן זו מזו גם בעת הסרתן מהאוזן.

בנוגע להמלצה על סוללות או נטענות - מאחר שעדיין כמעט לא קיימים בשוק מכשירי שמיעה נטענים ליותר מ-23 שעות (ובוודאי לא ליומיים או שלושה של שבת וחגים), ויש צורך להטעינן בשבת או בחג עצמם בדרך גרמא, אנו ממליצים להשתדל לרכוש מכשירים הפועלים על סוללות.

מצו"ב גם הבטאון החודשי של המכון לחודש חשוון אשתקד, שם בעמודים 5-6 התפרסמה תשובה הלכתית על דעתנו

בדבר האפשרות המוצעת להטענת המכשיר בשבת.

בברכה שנשמע ונתבשר בשורות טובות

מכשירי שמיעה בשבת

שלום.

מצ"ב מכתב שכתבה אמי ובו מפורטת שאלתה:

שלום רב,

רכשתי מכשירי שמיעה באמצעות מנהל מכון שמיעה "אוזן קשבת" - ליאוניד. למרות ששאלתי בעת הרכישה אם ישנן בעיות הלכתיות לגבי שבת נעניתי בשלילה. עתה מתברר שליאוניד סמך כנראה על האישור בידו מ...

היות ולפני כ-25 שנה בעת רכישת המכשירים הראשונים נתבקש על ידי הרב הלפרין זצ"ל לברר נושא השימוש בשבת, כן אני עושה עם רכישת הדגם החדש המתאים לתפקוד של אוזני כיום.

בשיחה שניהלתי בימים אלו עם ליאוניד מתברר שמכשירי השמיעה הנוכחים רושמים אוטומטית את תפקודי המכשירים.

כבעבר אודה מאוד אם הרב הלפרין שליט"א יטפל בנושא אישית ויצור קשר עם ליאוניד ממכון "אוזן קשבת".

עדכנתי את ליאוניד בפנייתי אליכם והנ"ל מסר שהוא יורה לעובדי מכון "אוזן קשבת" להעביר שיחה אליו אישית והוא יסביר על תפקוד מכשירי השמיעה כולל הרישום. הוא אף שלח לי את אישורו של... לשימוש בשבתות לעיונכם.

אודה מאוד אם הרב הלפרין אכן יצור קשר וידווח לי החלטתכם בנושא השימוש בשבתות. בברכה

נעמי ה.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

ראשית, ראש המכון כב' הרב הלפרין שליט"א ביקש להתנצל מאד בפני הרבנית תחי' על איחור התשובה, עקב עומס העבודה המוטל עליו ובשל נסיעתו לחו"ל באמצע.

לגופו של עניין, לאחר בדיקת ובירור הנושא, כולל נושא ה'רישום' כביכול, שאיננו מתייחס כלל לזמן שהמכשיר

בפעולה, דעתו היא כי היא אכן יכולה להשתמש במכשירים

אך מאחר שמתוך הדברים אנו מבינים כי מדובר באשה שכבר תקופה ממושכת מתמודדת עם קשיי השמיעה, ולא במקרה חיוני כ"כ, לא נראה להתיר להשתמש באורח קבע בצורה כזו של הטענת המכשיר בשבת.

תנסו, ראשית, לברר אם יש להשיג מכשיר עם סוללה נטענת למספר ימים, שחוסכת את הצורך בהחלפה סדירה של סוללות, או לחילופין מכשיר משולב, שניתן גם להטעינו ישירות מזרם החשמל, וגם להפעילו במידת הצורך באמצעות סוללות, שישמשו אותה בשבתות ובחגים.

במידה ולא תמצאו מכשירים שכאלו, תצטרכו להחליט בעצמכם אם לרכוש מכשיר הפועל על סוללות, שתוכל להשתמש בו גם בשבתות וחגים, או שהיא תיאלץ בסוף כל שבת, ובשבת שאחר החג או להיפך, להתמודד עם הקושי שכתוצאה מאי היכולת להשתמש במכשיר השמיעה.

בברכה שנשמע כולנו ונתבשר בשורות טובות

אפשרות טעינת מכשירי שמיעה בשבת

שלום וברכה,

רציתי לדעת האם יש מענה הלכתי, פתרון לטעינה של מכשירי שמיעה חברת Starkey דגם: evolve 1200. מכשירים הנטענים בחשמל ולא על סוללות.

1. האם בכלל מותרים לשימוש בשבת?
2. במידה ומותרים לשימוש בשבת, המכשירים נטענים במשך שעותיים וחצי ומספקים שימוש לכ 20- שעות בלבד.

האם יש פתרון הלכתי כלשהו לטעינה בשבת באמצעות שעות שבת וכדו' או פתרון אחר עמ"נ שיהיה אפשרות לשימוש כל השבת?

אודה לתשובות

יהודית ג.

נתניה

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אין לנו מידע ספציפי על כל סוג של מכשיר שמיעה, אך יש לנו עמדה ברורה לגבי השימוש במכשירי שמיעה באופן כללי.

בתשובה לשאלתך מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש אייר תש"פ, שם התפרסם מאמר מקיף בנושא מכשירי שמיעה בשבת.
2. הבטאון החודשי של המכון לחודש חשוון תשפ"א, שם

הללו בהתאם להוראות וההנחיות המופיעות באישור המצורף. בברכת כתיבה וחתומה טובה לאורך ימים ושנות חיים מתוך בריאות ושמיעת בשורות טובות לרבנית תחי' ולכל בני משפחתה.

טעינת מכשיר שמיעה בשבת

לכב' הרבנים הגאונים שליט"א

רעייתי שתחי', שהיא בשנות הארבעים, סובלת לאחרונה מבעיות שמיעה קשות, ולאחר כל הבדיקות הוחלט כי היא זקוקה למכשירי שמיעה.

הציעו לנו לרכוש מכשיר שמיעה נטען ישירות משקע החשמל, שאינו זקוק להחלפת סוללות. אך דא עקא, כי לאחר הטענה מלאה ניתן להשתמש במכשיר במשך 23 שעות ותו לא, כך שגם במשך שבת אחת לא ניתן להשתמש בו מתחילתה ועד סופה, עאכ"כ בשני ימי ראש-השנה, או

בשנים או שלושה ימים של שבת וחג סמוכים זה לזה, בעוד שמכשיר עם סוללות יכול להחזיק מעמד במשך ששה ימים רצופים.

אמרו לנו בחנות, כי יש

מתירים לכוון שעות שבת לשקע ההטענה לשעות הלילה המאוחרות של השבת או החג, בהם ישנים בלאו-הכי, ולחבר את המכשיר לשקע לפני שהשעות יפעיל את הזרם ולנתק אותו בבוקר לאחר שהשעות ינתק אותו, ובאופן זה ניתן להשתמש במכשיר במשך שבת מלאה, וגם בשנים שלושה ימי שבת וחג רצופים.

האם לדעתכם מותר וראוי לנהוג כן, או שאנחנו חייבים לרכוש דווקא מכשיר שמיעה הפועל על סוללות, שיש צורך להחליפן בכל כעשרה ימים (גם אם מכבים את המכשיר בלילה)?

אנו מצפים לתשובתכם בהקדם, כדי לדעת את אשר לפנינו. תודה רבה וברכת ד' עליכם על כל עזרתכם לציבור

ראובן צבי ש.

ביתר עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אילו היה מדובר במכשיר רפואי חיוני, או אפילו במכשיר שמיעה לקשישים, מוגבלים, או ילדים קטנים בשלבי ההתפתחות שלהם, היה אכן מקום לשקול לנהוג כן, באופן שהכנסת המכשיר לשקע ההטענה ושלפתו ממנו תיעשה בדרך של שינוי.

ולפעמים קורה שא' מהמכשירים לא עובדים (אני לובש שני מכשירים - א' בכל אוזן).

כשאני הולך לישון בליל שבת אני מוציא אותם, ובבוקר לובש אותם וכמובן לא מכבה את המכשיר.

ברצוני לדעת, אם אני מרים את המכשיר ואני מסופק אם זה עובד, האם יש בזה איסור טלטול מוקצה או שזה נחשב מתעסק ואין בזה איסור של טלטול מוקצה (במקרה שלא עובד)?

2. אם אני הנחתי את המכשיר בתוך האוזן ומגלה שאינו עובד - האם אני צריך להשתדל להוציא אותו כלאחר יד (שזה קצת קשה)?

3. עוד שאלה לעצה טובה. אני משקיע זמן בלימוד הבקיות וכדו', אך בלימוד העיון ובפרט בעיון בהלכה קשה לי לעמוד על דבר א' זמן ממושך, כי אני מרגיש שאני צריך להתקדם הלאה. האם יש לכם איזושהי מהלך לעזור לי

שאני אוכל ללמוד יותר בעיון ולא להרגיש לא טוב בזה? כשיש לי קושיה - האם יש איזושהי מהלך מתי לעיין בספרים של האחרונים למצוא תירוץ או לחשוב לבד? ואם איני יכול לחשוב על תירוץ אז אולי פעם הבאה אני יחשוב על תירוץ?
תודה רבה על הזמן שלכם.

צבי דוב ד.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

1. אם הנחת אותו בלילה כשהוא פועל מותר לך להרימו. במידה ותגלה שהוא אינו פועל תניח אותו מיד מידך.
2. יש להשתדל עד כמה שאפשר.
3. השם 'עיון' הוא כוללני מידי. מצד אחד, עליך לדעת כי לימוד ללא הבנת הנושא על בוריו היטב כמעט שאינו נקרא לימוד, ולכן כל עוד הדברים אינם ברורים לך כל הצורך, יש להשקיע בחתירה להבנה, לפני ההתקדמות הלאה, אם על-ידי חזרה ולימוד מחודש ואם על-ידי התבוננות ומחשבה, ורק לאחר מכן להתקדם. מצד שני, אם הדברים ביסודם ברורים ומובנים, אלא שיש מקום לעיין בהם יותר, אם באמצעות ניסיון לרדת לעומק ההגדרות ההלכתיות (מה שנקרא צורת לימוד 'ישיבתית') ואם על-ידי פלפול בקושיות ותירוצים, הרי

בעמודים 5-6 התפרסמה תשובה הלכתית על אפשרות טעינת מכשיר שמיעה בשבת.

3. הבטאון החודשי לחודש שבט תשפ"ב, שם בעמודים 12-13 גם התפרסמה שאלה ותשובה בנושא זה.

מתוך הדברים לגבי אפשרות הטעינה בשבת באמצעות שער-שבת, המפעיל את זרם החשמל לאחר חיבור המכשיר למטען, תוכלי להבין כי אף שבאופן כללי אין דעתנו נוחה כל-כך מן המורים לנהוג כן לכתחילה בכל שבת, ולרכוש מכשירים שכאלה על דעת כן, כאשר מסיבה זאת אנו ממליצים לכל השואלים הרבים על כך, בכתב ובעל-פה, להעדיף את המכשירים הפועלים באמצעות סוללות, אבל בכל זאת במקרה חריג של יומיים או שלושה שבת וחג רצופים, או כמו שכתבנו לילדים בגיל ההתפתחות או לקשישים ומוגבלים שכבודות השמיעה עלולה לסכן אותם, ניתן בשעת-הדחק למי שכבר מחזיק ברשותו מכשיר שכזה לסמוך על טעינה בדרך זו, אך ראוי מאד לעשות זאת בשינוי.

מובן מאליו, כי יש הבדל בין מכשירים שממשיכים לפעול מעצמם לאחר הטעינה לבין מכשירים שבהם יש ללחוץ על כפתור הפעלה לאחר הטעינה, ובמכשירים מהסוג השני בוודאי יש להחמיר יותר ולחתור ככל האפשר לשימוש בסוללות ולא בטעינה.

נוסף על כל האמור, חשוב מאד לדעת כי יש כיום מכשירי שמיעה, וביניהם המכשיר עליו שאלת, אשר המטען שלהם צובר ושומר תמיד כמות רזרבית של חשמל למספר טעינות של המכשיר ללא חיבור לרשת החשמל, וזאת לצרכי חירום ולמקרים בהם לא ניתן להטעין באמצעות חיבור לחשמל. מכשירים כגון אלו לא ניתן כלל להטעין בשבת באמצעות שער שבת שיחבר את זרם החשמל לאחר הנחת המכשיר במטען, שכן מיד עם חיבור המכשיר למטען הוא מתחיל לטעון אותו במטען הרזרבי הצבור בו, אלא אם כן תמצאי את הדרך לרוקן את המטען מערב-שבת מתכולת החשמל הרזרבית הצבורה בו.

בברכה שנשמע ונתבשר תמיד בשורות טובות

טלטול מכשיר שמיעה שהתרוקן במהלך השבת

לכבוד הרבנים החשובים:

1. אני משתמש במכשיר שמיעה ומקפיד להחליף את הסוללות לפני שבת.
לפעמים קרה שמשום מה המכשיר לא עובד כמו שצריך,

אני חושב שהכוונה הוא ככה. טוען האיש שבמוצאי-שבת הוא יכול לראות במחשב איפה הוא הסתובב באיזה רמה רעש הוא היה, דהיינו יש חיבור בין המכשיר לאיזה מחשב איך שהוא. אז השאלה אם אכן כך האם מותר להשתמש במקום סבל וצער כמובן?

בברכה

ישראל ב.

אשדוד

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לא כ"כ הצלחנו להבין מה הכוונה שהמכשיר מסתנכרן עם המחשב, כאשר מתחילה סברנו כי כוונתכם אולי לסנכרון שבין שני המכשירים, בהתאם לתנאי הסביבה ולרמת הרעשים ועוד.

במכשירי שמיעה שכאלה אכן יש כאן בעיה מסוימת, שלא ניתן להתעלם ממנה, בשימוש בהם בשבת, כתוצאה מכך שכל מעבר ממקום למקום עלול לגרום ל"שידורי" בין המכשירים ולשינויים בעוצמות הזרימה החשמלית שבהם. אלא שבמקום צער וסבל יש די סיבות הלכתיות להקל בכך, הן בשל אי הוודאות בכל פעם שהדבר יקרה, והן בשל ההגדרה ההלכתית המדויקת לתוצאה זו והשלכותיה ומידת חומרתה.

יחד עם זאת, המרכיבים מכשירים שכאלה, שהם די נפוצים כיום, עליהם להיזהר ולהקפיד בשבת עד כמה שאפשר שלא להרחיקם זה מזה, גם לא בעת שמסירים אותם

מן האוזניים בלילה (כשהם פועלים כמובן, מבלי לכבותם), שכן טווח הסנכרון ביניהם הוא כמה עשרות ס"מ, תלוי בסוג המכשיר, וככל שמרחיקים אותם זה מזה מנתקים את הקשר והסנכרון ביניהם, ולאחר מכן, כאשר מקרבים אותם שוב, מפעילים שוב בידיים את הקשר שביניהם.

אנו בשלבי בדיקה של מכשירי שמיעה מתקדמים וחדשניים, שרוצים להתאימם לשימוש בשימוש בהתאם להנחיותינו ההלכתיות, כאשר אחת ההנחיות המרכזיות שלנו היא ביטול הסנכרון בין המכשירים במצב 'שבת'. אולם עם כל זאת במצב של צער וסבל ניתן בהחלט להקל ולהשתמש בהם גם במצב זה.

אך מתוך השאלה אנו מבינים כי לא לכך כוונתכם, אלא למכשירי שמיעה שגם אוגרים את הנתונים.

אנחנו איננו מכירים מכשירי שמיעה כאלה, וגם לא נראה

שזה כבר קשור לנטיה האישית של הלומד. מי שנמשך לכך, אשריו וטוב לו. אך מי שנמשך יותר להתקדמות ולהספק, עליו ללמוד כפי נטיית לבו בדרך שלבו חפץ, ולהמשיך להתקדם מבלי להתעכב יתר על המידה בדברים שאינם קשורים להבנה הבסיסית. כיוצא בזה, אם הנושאים בכללם ברורים ומובנים לו ומסודרים במוחו היטב, אלא שהתעוררה לו קושיה חזקה, עליו לנסות לעיין זמן מה בקושיה זו ולנסות למצוא לה תירוץ טוב המתיישב על הלב. אולם אם לא נמצא תירוץ, בעוד שהדברים הבסיסיים מובנים לו, עליו להמשיך להתקדם, וכדאי שירשום לעצמו את הקושיה, ובמשך הזמן מן הסתם ימצא את התירוץ, אם על-ידי חזרה ושינון של הדברים שוב, שיביהירו לו את הנושא ביתר בהירות ויישבו את הקושיה, אם על-ידי ד"ת שעניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, או שימצא את הקושיה באחד מספרי הראשונים או האחרונים הידועים, ואז או שימצא גם תירוץ טוב או שלפחות ידע כי צעד בדרך נכונה ולא טעה בהבנת הדברים למרות הקושיה שנותרה.

כאמור, בנוגע לקושיה שמתעוררת, הרי באופן כללי תמיד כדאי תחילה לנסות לחשוב לבד ורק לאחר מכן לעיין בספרים. אך בכל מקרה הדבר נתון לנטיית לבו של הלומד, בכלליות או באופן פרטי באותה שעה, אם לחשוב ולהתבונן או לעיין ולחפש, או בכלל להתקדם הלאה, ולהשאיר את הקושיה לפעם אחרת, ובלבד שהדבר אינו פוגע בהבנה היסודית והבסיסית של הנלמד, שבמקרה זה אין להתקדם עד שיתבררו הדברים ויובהרו היטב.

בברכת הצלחה רבה

מכשירי שמיעה מסונכרנים בשבת

תודה רבה על ההתייחסות המפורטת.

למסקנא חשוב לי לדעת בצורה ברורה: האם יש בעיה שהמכשיר מסתנכרן עם המחשב ויודע לזהות באיזה סביבה הוא נמצא? כי יש לי מקרה של אברך שהוא לא רוצה ללבוש את זה בגלל זה, וגורם המון צער וסבל לו ולמשפחתו.

שימוש בשבת במכשיר לסינון רעשים עבור הסובלים מבעיית עיבוד שמיעתי

שלום,

דברתי עם אחד מהרבנים לגבי אפשרות שימוש בשבת במכשיר המסייע בקושי שמיעתי (לא מכשיר שמיעה) ומסנן קולות להקלה עבור אנשים עם בעיית עיבוד שמיעתי.

מצרפת קישור עם מידע על המוצר של האתר המוכר את המכשיר הנ"ל. מכשיר קטן המחובר עם כבל לאוזניות, המכשיר עובד כל הזמן ללא צורך בהדלקה וללא צורך בלחיצה על כפתורים, מטרתו לסנן רעשים - להנמיך/להשתיק קולות לא רלוונטיים ולהגביר קול רלוונטי.

תודה רבה.

רחל ש.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

כפי שאנו מבינים הרי מהותו ותפקידו של המכשיר עליו שאלת הוא כדלהלן:

בכל מח של אדם רגיל יש 'מנגנון' מובנה מלידה שנקרא 'סינון רעשי רקע', במסגרתו המח ממש מפחית את הרעשים שהוא מניח שאינם רלוונטיים לקשב הספציפי של האדם.

מכשירים שונים מנסים 'לחקות' את התופעה הזו, החל ב'ווקמנים' של לפני 40 שנה שעשו את זה בצורה די פרימיטיבית, ועד למכשירי השמיעה החדשניים של היום שעושים את זה

בצורה מתוחכמת באמצעות חלוקת גלי הקול לכ-20 רמות והבחנה מתוכם מה רלוונטי עבור המשתמש (כלומר: זיהוי הדובר שמולו עומד האדם המשתמש) ומה לא רלוונטי עבורו (כמו: רעשי רוח, רעשי רקע כמו אמבולנס, רעשים שבמהותם הם 'פתאומיים' ובלתי צפויים, רעש בתדר נמוך, כמו מזגן שפועל בחדר) ועוד הגדרות רבות מאוד, שעיקרן הוא ברירת העיקר מהטפל.

יש אנשים שסובלים מהפרעות שונות, וביניהן הפרעת קשב וריכוז, כאשר חלק מהדברים שהם סובלים מהם הוא גם מה שנקרא 'חוסר ויסות חושי', שכתוצאה מכך הם סובלים ממה שנקרא 'מוסחות יתר', דהיינו שהם רואים או שומעים הרבה מידע שאנשים רגילים פשוט לא שמים לב אליו. זה עשוי להגיע אליהם הן בראיה חזותית (כאשר הם שמים לב לכל

לנו סביר כלל שמדובר במכשירים ה'משדרים' כביכול באופן רציף למחשב מסוים.

מה שיתכן הוא, שמדובר במכשירי שמיעה משוכללים ומתקדמים ביותר, שאולי קיים בהם רכיב פנימי, ה'קולט' את פעילות המכשיר והשינויים שהתחוללו בו (לא 'איפה הוא הסתובב'), אשר ניתן לאחר מכן לשחזר ממנו את הנתונים שנאגרו בו.

במקרה שכזה יש מקום יותר להחמיר בשימוש בהם בשבת. אך להערכתנו סביר מאד כי ניתן למצוא הגדרה כלשהיא שתנטרל את הפונקציה הזאת.

אם נקבל את המכשיר הזה או דומה לו לבדיקה במעבדות המכון, יתכן שנוכל להשיב תשובה מדויקת יותר.

בברכה שנשמע כולנו בשורות טובות

מגבר שמיעה בשבת

שלום

אמי סובלת מירידת שמיעה ניכרת והמכשירים המקובלים כמעט ולא עוזרים לה. היא מתעניינת ב"מגבר אישי" BW31 המשווק על ידי "מהלב".

האם ניתן להשתמש בו בשבת?
בתודה ובברכה

רפאל נ.

ביתר עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אם היא אכן זקוקה מאד לשימוש במכשיר זה בשבת, ניתן להתיר זאת בתנאים הבאים:

1. טווח הפעולה של המכשירים הסטנדרטיים שעליהם שאלתם הוא כ-8 שעות בלבד ללא טעינה. ראוי מאד לברר על מכשירים דומים היכולים לפעול 48 או 72 שעות ללא טעינה.

2. להשאיר כמובן את המכשיר פועל במשך כל השבת ולא לבצע בו כל שינויים במהלך השבת.

3. שתי האוזניות מסונכרנות זו עם זו, שכאשר מרחיקים אותן זו מזו מתנתק הקשר ביניהן והוא מתחדש שוב בקירובן זו לזו. לפיכך יש להיזהר בשבתות ובחגים לא

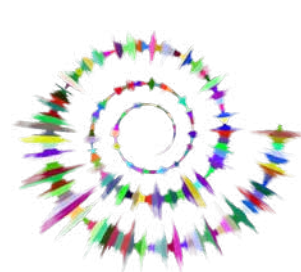
להרחיק את האוזניות זו מזו במהלך לבישתן או הסרתן ולהשאירן סמוכות וקרובות זו לזו.

בברכת כוח"ט

האחרונות מוטמעים כל מיני פונקציות ואלמנטים נוספים שמטרתם להקל ולשפר את איכות השמיעה, בהתאמה לסביבה ולסנכרון בין המכשירים ועוד, כולל גם פונקציית סינון רעשים, בצורה דומה לזו שתוארה לעיל. הפונקציות הללו, למרות חשיבותן באופן כללי, יוצרות בשימוש בהן בשבת שאלות הלכתיות נוספות, הן כלפי המדברים למכשירים והן אצל נושאי המכשירים עצמם, בעקבות כל ההשפעות הדינמיות האפשריות שלהן בכל מעבר ממקום למקום וכיוצא בזה, בעוד שבדרך-כלל הן פחות קריטיות למשתמש, וניתן לוותר עליהן בשעת הצורך ולשמוע גם בלעדיהן.

בשל כך, אישרנו לאחרונה סדרת מכשירי שמיעה מתקדמים וחדשניים ביותר של חב' 'סונובה', שפותחו בהתאם להנחיותינו ההלכתיות, עם אפשרות מעבר למצב 'שבת', שבו מתבטלות בשבת כל הפונקציות החדשניות המיותרות שניתן לוותר עליהן, כולל פונקציית ביטול הרעשים.

אולם מאחר שידענו כי פונקציה זו היא למעשה החשובה והמשמעותית ביותר מבין כל יתר הפונקציות האחרות - במיוחד עבור ילדים בגיל ההתפתחות או לקשישים ומוגבלים, ובפרט לאחר שהתרגלו אליה בכל ימות החול - עמדנו על כך כי תהיה גם אופציית ביניים, שתאפשר את ביטול כל

הפונקציות האחרות, למעט פונקציית ביטול הרעשים, וניתן יהיה לבחור - לאחר התייעצות עם רב מורה-הוראה מובהק - באופציה זו במידת הצורך.

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש כסלו האחרון,

שם בעמודים 11-12 גם התפרסמה ידיעה מפורטת על סדרת מכשירי השמיעה הללו, כולל האישור ההלכתי שהוענק להם.

ומכאן, בחזרה למכשיר עליו שאלת, אשר לא פירטת בשאלתך ואיננו יודעים למי בדיוק מיועד מכשיר זה, מה גילו, מה בדיוק ההפרעה שממנה הוא סובל, ועד כמה גדול הסבל שנגרם לו ללא שימוש במכשיר. ובכלל, האם את שואלת על משתמש ספציפי או באופן כללי. לפיכך אנו משיבים כרגע על השאלה באופן כוללני למדי, בהתאם להבנתנו ולהערכתנו, תוך הדגשה מראש כי יתכן בהחלט שבנסיבות ספציפיות מסוימות ומיוחדות ההוראה ההלכתית עשויה להשתנות.

מצד אחד, יש צד קולא במכשיר זה, שבדרך-כלל אינו עשוי בשביל להתנייד עמו ממקום למקום בעודו פועל, וממילא

זבוב שעף בחדר וזה מיד מסיח את דעתם ומוציא אותם מריכוז) והן ברמות הרעש אותו הם שומעים (כאשר הם שומעים היטב את כל הקולות שברקע, כמו תקתוק שעון, פתיחת רוכסן של בגד, לעיסת מסטיק, גרירת כסאות, הקלדה על מחשב), כשכל קול שכזה נשמע היטב לאוזניהם, ברמה דומה לקולות המרכזיים אותם הם אמורים לשמוע, ללא כל סינון רעשים שיש לאדם רגיל באופן טבעי, כך שאם

מדובר, למשל, בתלמיד בכיתה, הרי שכל המידע הזה מגיע אליו ביחד עם קולו של המורה שמדבר בשיעור, ודעתו של התלמיד פשוט מוסחת

ללא הרף מרוב גירויים חיצוניים, או שסתם זה מטריד אותו ומקשה עליו.

המכשיר האמור בא לפתור את התופעה הזו. מדובר במכשיר אוטומטי ללא הגדרה עצמית ידנית, אשר ההתביינות שלו היא אוטומטית והולכת על סיגנל האודיו הדומיננטי והרציף. האוזניות מחוברות בחוט למרכזיה הפועלת על בטרייה נטענת.

מחד, הוא מפחית את כל הרעשים האחרים על ידי 'פקק' שבאוזן, שהוא גם אוזניה עם רמקול, ומאידך, יש לו טכנולוגיה שיודעת 'לעקוב' אחר מקור האודיו ו'להתבייט' עליו ולהעביר/להגביר אך ורק את הסיגנל של האודיו הזה ולהתעלם כביכול (כלומר: לא להגביר/להפחית) את כל האודיו של הקולות המיותרים האחרים, כך שהתוצאה היא כי התלמיד, או כל אחד אחר הסובל מהפרעה זו, מסיבות כאלה או אחרות, מקבל את המידע הנחוץ לו בלבד, תוך סינון של כל יתר הקולות והרעשים הנוספים שרק מפריעים לו ומקשים עליו.

באשר לשימוש במכשיר זה בשבת, כאשר הוא פועל כמובן במשך כל השבת או מופעל במהלכה באמצעות שעון-שבת המכוון מערב-שבת, ללא כל צורך בשום הפעלה מחודשת, הרי שדינו לענין זה הוא פחות או יותר כשימוש בשבת בכל מכשירי השמיעה הסטנדרטיים הקיימים כיום, שכל עיקר השאלה ההלכתית הכרוכה בכך הוא בדיבורם של אחרים אל המשתמשים נושאי מכשירי השמיעה, וכבר פשט המנהג להיתר להשתמש בהם גם בשבת, בין היתר בשל הצורך הגדול בזה לכבדי ולקויי שמיעה, שללא מכשירי השמיעה הם כביכול מנותקים לגמרי מסביבתם, על כל הסבל הכרוך בכך. יחד עם זאת, במכשירי השמיעה המתקדמים של השנים

תשובת רבני המכון:

על מערכת זו נדפסה כבר לפני למעלה מעשרים שנה תשובה הלכתית בספרו של ראש המכון, הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, שו"ת "מעשה חושב" חלק ג' סימן ט"ז, עיין שם בהרחבה מרובה אודות כל הנידונים ההלכתיים שהעלית, הן ביחס למצוות התלויות בשמיעה והן ביחס לאיסורי שבת.

שמיעת מגילה לכבודת שמיעה

לרבני המכון

שלום רב

אשה כבודת שמיעה, שאין באפשרותה לשמוע בבית הכנסת את קריאת המגילה אלא עם מכשיר שמיעה, האם ניתן לשמוע כך או שיש לקרוא לה בבית שאז תוכל לשמוע גם ללא המכשיר?

תודה רבה!

משה ה.

ביתר עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

בעיקר הדין אם ניתן לצאת חובת מצוות שבשמיעה, כמו קריאת המגילה, באמצעות מכשירי שמיעה, רבו הדיעות בין פוסקי הדורות האחרונים, כאשר רובם דנו בעיקר לגבי שמיעה דרך רמקול או דרך הטלפון, כמו שהרחיב בזה מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ('מנחת-שלמה' קמא, סי' יא), ויש

מתוכם שהשוו ביניהם לבין מכשירי שמיעה, ויש שכתבו לחלק בין תקיעת שופר לקריאת המגילה (ראה: שו"ת 'מנחת-יצחק' ח"ב, סי' קיג, מתשובת הגרצ"פ פראנק זצ"ל, וכ"ה בס' 'מקראי-קודש', פורים, סי' יא),

קרדיט: הגלריה לאמנות מנצ'סטר

וכבר הובאו הרבה מן הדיעות בס' 'החשמל-בהלכה' (הוצאת המכון, ח"א, פ"ג). וראה גם מש"כ בזה ראש המכון המנוח, הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' (ח"א, סי' א, אותיות ו-יב, לגבי מגבירי קול; ח"ג, סי' טז, אות ג, לגבי מכשירי שמיעה; ח"ד, סי' לט, אותיות ד-יד, לגבי מתקן דיבור חשמלי).

לפיכך מי שאין לו כל ברירה ואינו שומע כלום, או שאינו יכול כלל לשמוע כראוי, ללא מכשיר שמיעה, בוודאי יש לו

המשתמש בו עצמו אינו גורם בצורה רציפה להליך סינון הרעשים כמו שקורה אצל מי שמשתמש במכשירי שמיעה הכוללים פונקציה זו, כך שהשאלות ההלכתיות נותרות רק כלפי הדוברים אליו.

לעומת זאת, מצד שני, השימוש בשבת במכשיר זה, שהוא מכשיר חיצוני גלוי לעין, יש בו גם צדדי חומרא לעומת השימוש במכשירי שמיעה, הן מחמת שבמקרה זו כל מי שמדבר אליו הוא מן הסתם יותר 'מתכוון' לסינון הרעשים, דבר שיש לו משמעות הלכתית, והן מחמת שלכאורה יש להתייחס לכך קצת כ'עובדין דחול', ואולי גם כ'זילותא דשבת'.

מאחר שלפי הערכתנו, הבלתי מקצועית בעליל, לא מדובר במקרה זה - במהלך השבת לפחות - בסבל גדול וקיצוני, כסבלם של כבדי ולקויי השמיעה שאינם, או כמעט אינם, שומעים לגמרי, הרי בוודאי מן הראוי להחמיר ולהימנע משימוש במכשיר זה בשבת.

אך כבר כתבנו מראש, כי במידה והמצב הרפואי הוא שונה, כך שהסבל והצער הוא אכן גדול, או שיש נתונים רפואיים אחרים שאינם מוכרים לנו שדורשים זאת, יתכן שגם ההנחה ההלכתית תהיה שונה, ויש לדון בכל מקרה לגופו.

בברכה שנשמע כולנו ונתבשר רק בשורות טובות

מערכת שמע

שלום וברכה לכב' הרבנים שליט"א

עם התקרב ראש השנה ומצוות תקיעת שופר

רציתי לשאול, מה דעתכם על מערכת שמע הנקראת 'לולאת השראה' (LOOP SYSTEM)?

האם ניתן לצאת בה ידי חובה של שמיעת קול שופר?

ובכלל, האם יש איסור מצד מלאכות שבת ויו"ט בשימוש במערכת זו?

תקציר פעולת המערכת: במערכת קיים מכשיר הקולט באמצעות מיקרופון את הקולות המדברים, כגון קול החזן או הדרשן, ומעביר אותם באמצעות גלי רדיו אל מכשיר השמיעה שבאזני השומעים.

מיקרופון זעיר מוטמן ליד תיבת הש"צ, או בימת הקריאה, לפי הצורך, ויש אנטנה שמשרדת למכשיר השמיעה שבאוזן כבוד השמיעה.

בברכת יישר כח מעומקא דליבא

הרב יחיאל ה.

באר שבע

חייבות במקרא מגילה, וכי בעשרה קורין אותה להן, אלא כל אדם משמיע אותה לאנשי ביתו בכל ברכותיה ביחיד, ומוציאין ידי חובתן ביום ובלילה, שאף הן היו באותו הנס וחייבות במקרא מגילה וכו', וכן מנהג בכל ישראל, דנראה מדבריו דפשיטא ליה דלגבי נשים אין כל מצווה לשומעה בעשרה או בבית-הכנסת. ואפשר שיסוד דין 'ברוב עם הדרת מלך' אינו מתקיים רק במי ששומע ויוצא ידי חובתו יחד עם ציבור גדול בבית-הכנסת, אלא דווקא באופן שהוא עצמו גם מצטרף לציבור. ועי' היטב במש"כ הביאה"ל (סי' תרצ"א, ד"ה צריך). אשר לפי"ז אולי נשים שאינן מצטרפות לציבור עשרה אין עליהן כלל מצוה מן המובחר של מעלת 'ברוב עם הדרת מלך'. ועוד יש לדון בזה גם מצד סברת הבה"ג (שהובאה בדברי התוס' ערכין ג. סוד"ה לאתווי, ובעוד מן הראשונים) שנשים חייבות רק בשמיעה ולא בקריאת המגילה, ועי' בדברי הרמ"א (שם, סי' תרפט ס"ב) ובמג"א

(שם סק"ו וסק"ז) ובביאור הגר"א (שם, ד"ה וי"א).

אמנם לאידך גיסא עי' באו"ז (הלי' מגילה, סי' סח, בתו"ד) שכתב: "הילכך אותם בני-אדם שמניחים בית-הכנסת והולכין לבתיהם וקורין מגילה בביתם אינם עושים בטוב, אלא צריך לבוא עם אשתו וילדיו לבית-הכנסת לשמוע מקרא מגילה משום פרסומי ניסא" וכו'. ויש מקום לדון אם מעלת 'פרסומי ניסא' ומעלת 'ברוב עם הדרת מלך' חדא נינהו, או שאלו ב' דינים חלוקים ויש נפ"מ ביניהם. וגם יש לציין למש"כ האו"ז עצמו (שם, בסו"ד): "ירושלמי פרק הקורא את המגילה למפרע, מיכן ואילך נהגו הרבים לקרותה בביהכ"נ, בר קפרא אמר צריך לקרותה לפני אנשים ונשים ובפני קטנים, שאף הם היו בכלל ספק להשמיד להרוג ולאבד, ריב"ל הוה עביד כן מכנש בני ביתה וקרי לה קומיהון". ויש להאריך הרבה בכל זה, ואכ"מ. ובכל אופן, באשר לעיקר השאלה - אם אין לאשה אפשרות לשמוע מגילה באופן אחר, אלא רק בבית-הכנסת באמצעות מכשירי השמיעה, תעשה כן, כאמור לעיל. אבל כאשר יש לה אפשרות אחרת ברור ללא ספק שעליה לשמוע את קריאת המגילה בביתה אפילו ביחיד ללא המכשירים, ולצאת ידי חובתה לכל הדיעות.

בברכת פורים שמח

לשמוע את קריאת המגילה באמצעות המכשיר, ויש לו על מי לסמוך. אלא שלכתחילה בוודאי ראוי שיצא בברכת אחרים, וכ"ש שלא יוציא אחרים בקריאתו.

אולם מי שיכול לשמוע מעט גם ללא המכשיר, במיוחד כאשר הוא עומד סמוך לקורא, למרות שבאופן שכזה יש יותר שנוטים לומר שהוא יוצא בשמיעתו וגם יכול להוציא אחרים, אך למעשה עדיף ללא כל ספק שישתדל ככל האפשר להקשיב לקריאת המגילה ללא המכשיר.

וממילא גם גברים כבדי שמיעה, שלא מתאפשר להם לעמוד סמוך לבעל הקורא בבית-הכנסת ולשמוע היטב מפיו כל מילה ללא המכשיר, עדיף

שיקראו בעצמם את המגילה, אם הם יודעים, או שישמעו מפי אחרים בבית. למרות שכמובן יש מעלה גדולה וחשובה מאד בקריאת המגילה בבית-הכנסת, כמש"נ בשו"ע (או"ח, סי' תרצ"א) שצריך לחזור אחר עשרה ורק אם א"א בעשרה קורים אותה ביחיד, ובדברי המג"א (שם סקכ"ג) מבואר שמצווה לקרותה בציבור בבית-הכנסת משום 'ברוב עם הדרת מלך', והו"ד במ"ב (שם סקס"ד ובסי' תרפז סק"ז). ועי' במש"נ בשו"ע (שם, סי' תרצו ס"ד, וברמ"א שם, וס"ה) ובמ"ב (שם סק"י וסק"ב וסק"ז) לענין אבל רח"ל. אך מ"מ אין זה אלא 'למצווה מן המובחר', כלשון המג"א (סו"ס תרצ), ובוודאי שכלל שהדבר נוגע לעצם השמיעה כראוי, עדיף לקרוא או לשמוע ביחיד ולקיים את עיקר המצווה כהלכתה.

עאכ"כ כאשר מדובר באשה, שלא נתפרש כ"כ להדיא שגם לגבי נשים יש מצווה מן המובחר ומעלה של 'ברוב הדרת מלך', שכן בשו"ע (שם, ר"ס תרפט) נפסק: "הכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים" וכו', וכתב ע"ז המג"א (שם סק"א): "ולכן צריך לקרותו בביתו לפני הבתולות", אלא שהבאה"ט (שם סק"א) הוסיף ע"ז: "ובקצת מקומות נוהגים שהבתולות הולכים לבית-הכנסת נשים (כלומר: לעזרת הנשים) לשמוע המגילה". ועי' במש"כ בזה המ"ב (שם סק"א) ועי' במש"נ בשו"ע (שם, סי' ובביאה"ל (שם, ד"ה מנהג).

ויעויין ב'שבלי-הלקט' (ענין פורים, סי' קצה, בתו"ד) שכתב להוכיח דקיי"ל שמגילה בזמנה אינה צריכה עשרה: "ומנהג כל הישיבות כרב, שיחיד קורא אותה ומברך לפנייה ולאחריה ויוצא בה בזמנה בי"ד ובט"ו, וחייב אדם לשמוע אותה בציבור בתפילת ציבור, ואם אינו יכול קוראה ודיו, והלא כל הנשים

איזה איסורים כרוכים בזה [האם יש בזה קורע? כיון שזה לא גוף אחד, לא זוכר כעת פרטי הדבר], והאם יש לכם פתרון. [וכן לענין עצם החלפות הסוללה בשבת]. אצלם בבית נהגו להחליף סוללות בשינוי בשבת [ע"י זריקת המכשיר שהסוללות יפלו, ואח"כ מכניסים בשינוי].

מחמת כל הנ"ל ועוד דברים, כגון לברכת הטבילה, אני סבוך מאוד מאוד בנושא זה, אני לא יודע מה לומר לה, זה כמעט בלתי אפשרי לומר לה לא להחליף סוללות.

אשמח מאוד שהרבנים יעזרו לי בנושא זה, ובכל הקשור לכל הפולמוסים בעניין מכשירים זה, הן לגבי השימוש בשבת, והן בשאר הלכות. [זה אצלי שאלה למעשה ממש ולא רק למחקר....].

מחכה לתשובה, תודה מראש!

והקב"ה ישלם לכם שכרם הטוב משלם בכפל כפלים

פ.ש.

לונדון

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

השאלות, שאלות חכם, אותן העלית, הן אכן שאלות חשובות ויסודיות, אך מפאת לחץ השאלות והפניות הבלתי פוסקות, במיוחד בתקופה קשה זו, אין באפשרותנו להרחיב כראוי, ונשיב לך בשלב זה בקצרה ובקצת מראי-מקומות, ובעז"ה עוד חזון למועד להרחיב בזה.

בנוגע לשמיעה דרך שתלים - עדין לא נדפסו בזה דברים מפורשים מראש המכון המנוח הגר"י הלפרין זצוק"ל, למרות שכתב על כך, ואי"ה עוד יתפרסמו הדברים בבוא היום.

בשורת 'מעשה-חושבי' שלו (ח"ד, סי' לט) התפרסמה תשובה הלכתית ממנו על מתקן דיבור חשמלי, שחלק מהנושאים הנידונים בו מתאימים ושייכים גם למכשירי שמיעה ו/או שתלי שבלול.

בקובץ 'עטרת-שלמה' (ח"ט, תשס"ד, עמודים קנג-קנה) שיצא-לאור ע"י המכון בשעתו, התפרסמה תשובה הלכתית קצרה מאת הגר"מ שטרנבוך שליט"א אודות שאלה זו ממש, ובעקרון הוא סבור בערך כפי שכתבת.

מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש אייר תש"פ, שם התפרסם מאמר מקיף בנושא מכשירי שמיעה בשבת.

שתל שבלול לגבי שמיעת דברים שבקדושה ולגבי החלפת סוללות בשבת

כבוד מכון טכנולוגי מדעי בהלכה הע"י

יש לי שאלה שנפק"מ לי למאוד מאוד הרבה דברים, ואני אודה לכם מאוד מאוד שתעזרו לי בזה, הן בדעתכם הרמה, והן במ"מ לספרים בענין זה, או לתשובות מהגאון ר' לוי יצחק זצ"ל בענין זה.

מי שיש לו מכשיר שתל קוכליאר [cochlear-האם נקרא "שומע" או לא.

נפק"מ - לצאת ידי חובת קידוש ושאר כל הברכות, וכן מגילה וכל הדברים האלו, [השאלה שלי היא על אשה שיותר מסובך לה כל הדברים האלו לעשות לבד].

ראיתי כמה רבנים שדנים בענין האם נקרא שמיעה או לא, סוף דבר שמוכח מדבריהם שלא הבינו את המציאות כלל, וע"כ מחמת שאני יודע שהמכון שלכם הם הבקיאים הכי גדולים בחשמל וכל המכשירים,

אני מאוד מאוד רוצה וצריך תשובה מפורטת ע"ז.

נקודת השאלה - כמובן שמושכל ראשון כולם אומרים שזה לא נקרא שמיעה, וכך ראיתי מכמה רבנים, השאלה שלי היא "למה?" הרי "שמיעה" זה הפקודות שהמוח מקבל, מ"ש אם מקבל זאת מהשערות באוזניים או ממכשיר שעושה את עבודת השערות? [באכילה צריך הנאת חוץ, או אכילה כדרכה, אבל מנין ש"שמיעה" זה דרך האוזן, העיקר שבסוף נעשה פעולת השמיעה שהמוח שמע מה שאמר].

על הצד שאני צודק שיוצאים ידי חובה אין שום שאלה, אבל אם אני לא צודק איך כן נתייחס לזה. לדוגמא - ברכת טבילה - א"א לטבול עם המכשיר, המכשיר נופל למים מתקלקל ועולה מאוד הרבה כסף ולא מעשי להביא את המכשיר לבור הטבילה וכו'. השאלה האם לברך בלי זה או לברך אולי קודם, שאם תאמר שאין לזה דין שמיעה א"כ אין לזה גם דין של "משמיע לאוזניו", וא"כ המכשיר עליה או לא לא מעלה ולא מוריד.

או שתאמר שזה ספק, וע"כ צריכה כן את המכשיר, אולי זה כן נקרא שמיעה.

אצלה בבית נהגו לומר קידוש בעצמם מחמת שחוששים שזה לא נקרא שמיעה.

עוד שאלה בעניין מכשיר זה, הסוללה עובדת כ-12 שעות, הסוללה מספיק עד בערך שבת בבוקר [לא מורידים בלילה בשבת], יוצא שצריך להחליף באמצע שבת, על הסוללה זה מדבקות - חד פעמי - שמורידים מדבקה מעל הסוללה,

מקום הטעינה בשינוי.

אלא שבאשר למעבדים של שתלי השבלול שהטעינה שלהם היא אלחוטית המכשיר כבה בשעת הטעינה, כך שיש צורך להפעילו מחדש לאחר סיום הטעינה, דבר שלא ניתן לעשותו בשבת.

בחודשים האחרונים אנו עוסקים רבות עם נציגות של קבוצת נושאי שתלי שבלול, המתמודדים עם בעיה זו, ומחפשים דרכים יחד עם החברות העולמיות למצוא להם פתרון.

ובאשר ליתר שאלותיך, מקוצר הזמן ולאור חשיבות ודחיפות השאלות, נשיב על כך בקצרה ממש ללא מקורות וללא נימוקים:

1. כמובן, שאם ניתן להחליף סוללות חדשות בערב-שבת סמוך לכניסת השבת, באופן שלא יצטרכו להחליף בשבת עצמה, בוודאי ראוי ויש לעשות כן.
2. במידה ולא, ניתן לאפשר לה בשעת-הדחק להמשיך לנהוג כפי שנהגה, כולל הסרת המדבקה.
3. הנטייה היא בהחלט להתייחס לשמיעה דרך השתל כ'שמיעה' לכל דבר, ובמקרה שאין כל אפשרות אחרת בוודאי יש לסמוך על כך.
4. ברכת הטבילה תברך עם המכשיר קרוב ככל האפשר לבור הטבילה ולשעת הטבילה ולאחר מכן תסיר אותו מיד קודם הטבילה עצמה.

בברכה שנשמע ונתבשר כולנו רק בשורות טובות

שמיעת תקיעת שופר עם מכשירי שמיעה

שאלה: אני משתמש במכשירי שמיעה [בסוללות] מחברת OTICON. האם אני יוצא במצות לשמוע קול שופר בשימוש המכשירים אלו?

ללא המכשירים אני יכול לשמוע את קול השופר בלי שום בעיה. עם המכשירים אני אשמע את קול השופר הרבה יותר טוב.

בברכת כתיבה וחתימה טובה, ובהערכה,

יוסף מ.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אם אתה יכול לשמוע את קול השופר היטב גם ללא מכשירי השמיעה בוודאי ראוי מאד לכתחילה להסיר אותם בשעת

2. הבטאון החודשי של המכון לחודש סיון תש"פ, שם התפרסם מאמר מקיף בנושא שתל שבלול.

3. הבטאון החודשי האחרון של המכון לחודש כסלו הנוכחי, שם התפרסם במדור 'באספקלריית העתיד' מאמר עם זיקה קרובה לנושא הנ"ל.

בנוגע לטעינת השתל בשבת - הרי שהחלפת סוללות בשבת אנו אוסרים בדרך-כלל, אם מטעם תיקון מנא ואם מטעם מכב"פ, ואיננו מתירים אלא במקום הצורך ע"י נכרי.

בוודאי ידוע לך כי כיום החברות מפסיקות כמעט לייצר הן מכשירי שמיעה והן שתלים מתקדמים הפועלים באמצעות בטריות/סוללות, והן עוברות למכשירי שמיעה נטענים, שהטעינה המלאה שלהם אינה מספיקה אפילו ליממה אחת שלמה, שלא לדבר על שבת וחג סמוכים זה לזה או שבת שלאחר שני ימי ראש-השנה (ובחול"ל מצוי הרבה יותר שני ימים טובים הסמוכים לשבת מלפניה או מאחריה), והם דורשים טעינה במהלך היממה.

העצה אותה הן מציעות ללקוחות היא להניח את המכשיר לטעינה בלילה קודם השינה בעוד המטען מנותק מזרם החשמל, כאשר הוא עתיד לאחר מכן להתחבר לחשמל באמצעות שער-שבת מכוון מראש ולהטעין את המכשיר במשך כמה שעות כפי הצורך, ולאחר סיום הטעינה המלאה הוא יתנתק שוב מזרם החשמל עוד קודם שהמשתמש יתעורר ויטול אותו ממקומו כדי להרכיבו שוב באוזנו.

מלכתחילה, כל עוד היה ניתן להשיג

במקביל גם מכשירים הפועלים באמצעות סוללות לא היתה דעתנו נוחה כל-כך מן המורים לנהוג כן לכתחילה בכל שבת, ולרכוש מכשירים שכאלה על דעת כן שיוטענו בשבתות ובחגים, כאשר מסיבה זאת היינו עד לא מכבר ממליצים לכל השואלים הרבים על כך, בכתב ובעל-פה, להעדיף את המכשירים הפועלים באמצעות סוללות המחזיקות מעמד כמה ימים, ולא התרנו זאת אלא במקרים חריגים, כפי שגם פרסמנו זאת בשעתו בתשובה הלכתית שהתפרסמה בבטאון 'אספקלריה' גיליון כ"א לחודש חשון תשפ"א (עמודים 5-6) המצו"ב. אך כיום, כאשר כמעט ולא ניתן להשיג מכשירי שמיעה הפועלים באמצעות סוללות, ובפרט לאלה הנזקקים למכשירים מיוחדים, מכל סיבה שהיא, שלא ניתן להשיגם כלל עם סוללות, אנו מתירים מחוסר ברירה לנהוג בדרך האמורה, אלא שלדעתנו ראוי מאד לבצע את ההנחה על

תשובת רבני המכון:

שלום רב לאוהבי תורתך

א. באשר לעצם הפעולות החשמליות המתבצעות על-ידי התינוק במכשירים עליהם שאלתם, איננו רואים כל צורך וסיבה להחמיר, לא מדין 'ספיה בידים' ולא מדין 'שביתת בניו הקטנים', שלא לגרום לתינוק להפעיל הפעלה חשמלית באמצעות בכיו, במיוחד כאשר מדובר

בצורך גדול של הורים לקויי שמיעה, שזו הדרך והאפשרות שלהם לזהות את הבכי ואת הסיבה לכך.

ב. אם מדובר ב'גלאי בכי',

באמצעות רטט ו/או תאורה חזקה, הממוקם בחדר ההורים וכדו', והוא אמור לענות כיאות על דרישותיהם, הרי שזו האפשרות העדיפה והמומלצת יותר לשבת, שכן שימוש למטרה זו בצמיד ייעודי או 'שעון חכם' שעונדים אותם על ידיהם של ההורים גובל בשאלת טלטול מוקצה.

ג. אם בכל זאת דרוש להם, בשל מוגבלותם, שימוש ב'שעון חכם' וכדומה, על-מנת לחוש בעוצמה חזקה את הרטט על ידיהם, מן הראוי להשתמש במכשיר המשמש גם כשעון יד אמיתי של

ממש, להורות את השעה המדויקת, וכן להשתדל, ככל האפשר, לעקר מתוכו (או לפחות אם ניתן להשבית בשבת) את כל הפונקציות האחרות הגלומות בדרך-כלל במכשיר שכזה, כמו: מדידת דופק, מדידת צעדים ועוד.

על דעתנו בנוגע לשימוש ב'שעון חכם' בשבת באופן כללי תוכלו ללמוד מן התשובות ההלכתיות שהתפרסמו בבטאוני 'אספקלריה' החודשיים של המכון לחודש תמוז תשע"ט (עמ' 14) ולחודש חשון תשפ"א (עמ' 12) המצו"ב.

ד. כל האמור הוא בהנחה שהרטט ו/או התאורה המופעלים בעקבות בכי התינוק נפסקים מאליהם לאחר זמן מה או כאשר הוא נרגע. אולם אם המציאות היא שלאחר כל הפעלה על ההורים להפסיק זאת בדרך-כלל-שהיא ולאתחל את המכשיר ולהכינו לשימוש נוסף בעת הצורך, יש צורך להתייחס גם לכך ולתת הוראות מתאימות האם וכיצד לעשות זאת.

בברכה מרובה

תקיעת שופר, למרות שעם המכשירים תשמע את קול השופר הרבה יותר טוב.

כמובן שאם לצורך כך עליך להתקרב ולעמוד קרוב וסמוך לבעל התוקע עליך לעשות כן.

במידה ואתה לא מרגיש נוח עם שמיעת קול השופר ללא מכשירי השמיעה, ולתחוש שתך השמיעה עם המכשירים היא ברורה וצלולה יותר, תוכל לשמוע את שלושים הקולות הראשונים של תקיעות

דמיושב ללא מכשירי השמיעה, ואילו את קולות התקיעות דמעומד תשמע עם המכשירים. אם נוהגים אצלכם לתקוע קולות נוספים לאחר התפילה וכדומה, עדיף שתשמע גם את התקיעות דמעומד ללא המכשירים, ולקראת תקיעת הקולות הנוספים תרכיב את מכשירי השמיעה.

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש ניסן האחרון, שם בעמודים 18-19 התפרסמה תשובה הלכתית לגבי שמיעת קריאת המגילה עם מכשירי שמיעה.

בברכת כוח"ט

'שעון חכם' ו'גלאי בכי' ללקויי שמיעה

לכבוד הרבנים הנכבדים חברי המכון הטכנולוגי

שלום וברכה

תלמיד שלי לקוי שמיעה שאשתו גם כן לקוית שמיעה, הם שאלוני בדבר שתי המצאות שנעשו עבור לקויי שמיעה, כאשר כידוע בלילה אין להרכיב את מכשירי השמיעה, וממילא הם לא יכולים לשמוע אם התינוק בוכה, ולשם כך המציאו שתי המצאות:

א. שעון חכם, שעונדים אותו על היד ורוטט כשתינוק בוכה.
ב. גלאי בכי, זה גם מכשיר שרוטט כשתינוק בוכה, אך הוא עושה פעולות נוספות, כשרוטט הוא גם עושה אור חזק כדי להעיר מהשינה.

רציתי לברר, אם ידוע לכם דרך הפעולה של מכשירים אלו, והאם מותר להשתמש בהם בשבת, או שיש תחליף אחר, ומה מביניהם עדיף לשימוש בשבת.

בכל הכבוד והיקר

הרב שלמה ל.

רב קהילת... בני ברק

וקהילת... הר יונה - נוף הגליל

מעשה הושב

**קווים לדרכו התורנית ומשנתו ההלכתית
של ראש המכון הגאון המופלא רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל
במלאת שש שנים להסתלקותו - ט"ז מר-חשון תשע"ט**

דברי תורתו של ראש המכון המנוח, הגרל"י הלפרין זצוק"ל, המופיעים בספריו, מאמריו ותשובותיו ההלכתיות, ספריו על פרשיות השבוע והמועדים, מהווים מזיגה נדירה של בקיאות בש"ס ופוסקים, ניתוח הלכתי, למדנות ישיבתית, חסידות, מחשבה וכוח חידוש מקורי ובלתי ניתן לחיקוי, על ידה הצליח הגרל"י להתוות דרכי הוראה בנידונים שלא נידונו מעולם ולחדש חידושים אשר כמותם אינם מופיעים בספר כזה או אחר.

במאמר הנוכחי ננסה במעט להתחקות ולהגדיר את ה'צורתא דשמעתתא' הייחודית של הגרל"י ועל דרכי התהוותה.

רבותיו

מגיל צעיר היה הגרל"י קשור לרבותיו, אשר זיהו את כוחותיו המיוחדים וניבאו לו גדולות.

מבין רבותיו המובהקים היה הגרל"י זצ"ל מונה בראש ובראשונה את הגה"צ רבי חיים חייקל מילצקי זצ"ל, מנכ"י הדעת שבירושלים ומגדולי המחנכים בה. אצלו למד במשך כשנתיים ימים רצופות, בשנת הבר מצוה שלו ובשנה שלאחריה, שהיו

שנות מלחמת השחרור. הלימודים התקיימו בביתו של רבי חייקל בשכונת כנסת, כי בעקבות נכותו ורגלו שנקטעה כבר לא היה מסוגל להגיע בכוחות עצמו לת"ת "חיי עולם" שבשכונת גאולה. הגרל"י הלפרין התבטא לא פעם כי מרבו זה למד כיצד יש ללמוד באמת (-אפ לערנען) דף גמרא עם תוספות ולהבינם על בוריים, וממנו גם ספג מטענים עצומים של אהבת תורה ויראת שמים למשך כל ימי חייו. רבו זה קרא עליו בשעתו בילדותו בתוך ה'גראמען' שחרז לתלמידיו לשמחת פורים: "יצחק, גיבט אכטונג אויף דיין גאון" (- שמור נא על ה'גאון' שבתוכך).

בעת לימודו בישיבה הקטנה של "חיי עולם" נקשר מאד עם ראש הישיבה הגאון החסיד המפורסם רבי שלמה שרייבר זצ"ל, שניהן גם כראב"ד בד"ץ של אגודת ישראל ורבים של חסידי רוז'ין באה"ק. הגרל"י הלפרין ראה בו תמיד דמות של רב חסידי אמיתי, גאון עצום ובעל הוראה מובהק, שמר עמו על קשר מתמיד, עד ליומו האחרון של הגר"ש, ולמד ממנו רבות בדרכי הפסיקה ואורחות חיים.

במהלך דיון הלכתי עם מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל

נכדו של הגר"ש, הגאון רבי צבי שרייבר זצ"ל, רבם של חסידי באיאן בארץ, שנסתלק זה עתה בחוה"מ סוכות האחרון, ציין בשעתו לאחר הסתלקותו של הגרל"י, כי עוד בימי נעוריו היה שומע לא פעם מזקנו הגר"ש שרייבר, שהוא צופה גדולות ונצורות לתלמידו הגרל"י הלפרין - שהיה עדיין צעיר לימים - ורואה בו את אחד מגדולי פוסקי ההלכה של דור העתיד. וכמובן, שבשנים מאוחרות יותר למד וקיבל רבות בנבכי ההלכה ודרכי ההוראה מפיו של פוסק הדור מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, עמו היה בקשר רצוף שנים רבות.

שריד אחרון לדור דעה

בשנות צעירותו שכן הגרל"י תמיד במעונות אריות, בין אריות וכפירים צעירים, שלימים יצא טבעם בעולם לשם ולתהילה כגדולי תורה מפורסמים, ובכולם, כך לפי עדות חבריו מאז, תמיד בלט הגרל"י מעל כולם, משכמו ומעלה, כארי שבחבורה, ראש לאריות, בכשרונותיו הנדירים, בחשיבתו המקורית, בעומק למדנותו וחתירתו המתמדת לאמת, לצד עמלו ויגיעתו העצומה בתורה.

כך היה ביישובות הקדושות בהן למד, בכוללי האברכים המפורסמים בהם הסתופף, כמו הכולל המיוחד במינו בראשות הגר"מ אליפנט זצ"ל או הכולל הייחודי של מכון הרי פישל, וכן בתקופה הראשונה לייסוד המכון.

תלמידי חכמים מפורסמים וגדולי תורה נודעים, שהכירוהו מקרוב מתקופות אלו ומתקופות מאוחרות יותר, הדגישו בדבריהם, בעת שבאו לנחם את בני המשפחה בימי השבעה, כי עם הסתלקותו נעקרה מאתנו דמות של גאון אמיתי, בכל המובנים, ללא כחל ושרק וללא שום גוזמאות, שריד אחרון לדור דעה של הגאונים המושלמים בתורה, כשכל אחד מהם הדגיש פן אחר בגאונותו וגדלותו בתורה.

כמה מביניהם ציינו, בהתפעלות רבה, כי לא ניתן היה 'לתפוס' אותו בשום סעיף קטן בדברי ה'מגן אברהם', אותם ידע על בוריים עם כל נקודות ה'רייד' שסביבם.

מטביע חותם לדורות

בעידן בו ההתפתחות הטכנולוגית קיבלה תאוצה כה רבה והשפעתה ניכרת בכל תחומי החיים, הניחו מן השמים לגרל"י בקעה להתגדר בה, בייחודיותו בהצלחתו להציב יסודות תורניים והלכתיים איתנים, לצד רעיונות, פתרונות ויישומים מעשיים, שישימשו את כלל ישראל עוד רבות בשנים.

בנו ממלא מקומו וממשיך דרכו הגאון הגדול רבי אברהם משה שליט"א, ציין בהספדו בהלוויה, כי במהלך מחלתו האחרונה של אביו הגדול בעשרת החודשים האחרונים לחייו, כאשר רבים העתירו לרפואתו השלימה, הזדמן לו לשמוע מפי כמה וכמה גדולי תורה וחסידות, שהתבטאו בסגנון דומה על כך שמעטים הם האנשים בדורנו אשר זכו להטביע בפועלם הכביר רב הפעלים חותם גדול גם על הדורות הבאים, כמו הגרל"י הלפרין.

הגרל"י הלפרין זצ"ל בשמחת נישואי בתו בריקוד עם מרן הגר"ח גריינמאן זצ"ל

פסיקת הלכה במציאות טכנולוגית מתחדשת

בראייתו נכוחה את ההתפתחות הטכנולוגית המתרחשת, קבע הגרל"י לפני למעלה מ-40 שנה, כי "בדור וחצי האחרון נשתנו לגמרי כל דפוסי החיים. אנחנו עומדים כעת בפני מצב, שבועד 5 או 10 שנים ישתנו לחלוטין כל דפוסי החיים המציאותיים שהשולחן-ערוך מבוסס עליהם".

בראיון עיתונאי אמר אז הגרל"י את הדברים הבאים: "חייבים כאן להבהיר דבר חשוב: עד

לפני כדור או דור וחצי, לא היו תמורות דרסטיות בחיים. היו אמנם תמורות קלות, ובעקבותיהן אכן נתעוררו אי-אלו בעיות הלכתיות חדשות. אך כולן היו בתחום הבעיות שכבר היה להן בסיס הלכתי ידוע. כך שכל רב היה קרוב לבעיה, הכיר אותה, הבין אותה ומתן כך ידע גם לפותרה. גם אם צצו בעיות חדשות לגמרי, וודאי שלא היו בריבוי כה גדול ובשפע כה רב. וגם, כאמור, לא היה שום קושי להתמודד עמהן, בהיותן קרובות לסוג הבעיות הישנות. המשימה היחידה שעמדה, איפוא, בפני הרב-הפוסק בבואו לכתוב שו"ת היתה רק כיצד ללמוד ולהסביר את הנושא החדש".

הגרל"י הלפרין בדיון הלכתי סוער עם הגאון האדיר רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל גאב"ד מונטריאול בביקורו במכון

ולעומת זאת "ההתקדמות המודרנית במדע ובטכנולוגיה מעמידה את הפוסק לפני אתגרים גדולים. עליו לטפל בבעיות הדורשות ידע נרחב במדע ובטכנולוגיה. לדוגמה: כדי לפסוק כיצד להשתמש במכשירי חשמל בשבת יש צורך להתמצא בחשמל, באלקטרוניקה ובכל המערכות המסתעפות מכל אחד מהנושאים האמורים. בדומה לכך, פסיקה בכשרות בנויה על ידע רב בכימיה ובתרכובתו של המזון. במילים אחרות: הפוסק חייב להבין הן את פעולת המכשיר והן את הרקע ההלכתי כדי שיוכל להבין את הנושא האמור לעומקו ולהקיש דבר לדבר. כמות הידע הנחוצה לפסיקה

כיום היא מעבר לתחום שכל פוסק יוכל להשיגו. ידע מדעי רב וידיעה מקיפה בספרות ההלכה והשו"ת. משום כך על הפוסק כיום לקבל תחילה ממקורות מוסמכים את הרקע המדעי והטכנולוגי. וכשהוא מצויד ברקע זה עליו לחפש בים התלמוד מקרים דומים ואם אין תקדים מתאים, עליו להקיש דבר מדבר.

חובת הפוסק להכיר את המציאות

הגרל"י שב ואמר, כי היות וההתחדשות הטכנולוגית אינה פוסחת על שום דבר, הרי שבכל תחומי ההלכה חובה על הפוסק להכיר את המציאות המתחדשת על מנת לדעת כיצד לפסוק הלכה.

בהקשר לכך הביא כדוגמא, כי בחלק 'אורח חיים' של השולחן ערוך, אינה דומה חרישה זריעה וקצירה, ובעצם כל המלאכות שהיו אי פעם, לאופן בו הן מתבצעות כיום. לגבי הלכות פסח: מלבד המצות, שגם בהן התעורר בעיות של מצות מכונה אשר כבר דנו עליהן - אף שבזה עצמו חלים כל העת שינויים - ברור שתרכובת המזון, והתרכובות הכימיות שבהן, אלו דברים שמשתנים כל העת. והוסיף, שכיום, אפילו לגבי המפות, היות ויש הרבה אשר מוכנס בהן עמילן, יש לתת את הדעת לגבן בהקשר לפסח.

באשר להלכות סוכה, הסוכות כיום שונות מאלה שהיו בעבר. בעקבות ההתפתחות הטכנולוגית יש סוגים שונים של מחצלות וכו'. בהלכות ציצית - כמה שכבר דנו בזה בעבר הרי כיום יש התפתחות גדולה ושאלות חדשות. ואפילו בתהליך ייצור התפילין מעורב כיום מיכון חדש, והשאלה איך להתייחס אליו - היא לא קלה. אין הכוונה לעצם העור ואשר 'חומרי הגלם' שנשארים כתיקונם - אלא להבטיח שצורת העבודה תהיה 'לשמה' ו'מעשה אדם' וכו'. בדיני ברכות - ברור שיש שינויים גדולים, עקב הטכניקות החדשות של ייצור המזון.

ביחס לחלק 'יורה דעה' - אפילו שאלות נשים השתנו כיום, שכן ישנן כל מיני קומבינציות חדשות שלא היו אי פעם. וגם בעניינים של אבן העזר וחושן משפט, ישנן שאלות ביחס לעדות של קול באמצעים דיגיטליים, ועוד הרבה דברים המשתנים שינוי עצום בעקבות ההתפתחות הטכנולוגית.

לאור זאת דעתנו הנחרצת הייתה כי "כאשר לא מבינים היטב את פרטי הענין ומרכיביו הטכנולוגיים - אי אפשר לפסוק הלכה. כשם שאי אפשר לפסוק בצומת הגידין - וכיום אנחנו אכן מחמירים משום שאיננו בקיאים - או בקורקבן או בריאות אם לא מכירים היטב את התהליך - הוא הדין בכל הקשור להתפתחות הטכנולוגית - אם לא מבינים היטב את הנושא אי אפשר לפסוק".

כך לדוגמא, בעניין שימוש במעליות בשבת, כתב הגרל"י בפתיחת ספרו העוסק בכך, כי "בהסתכלות ראשונית ומבט שטחי, ללא ידיעת הנתונים הפיסיים, היה נראה כי בעיית השבת במעלית היא דווקא בעלייה ולא בירידה. אולם לאחר עיון במידע המצטבר והבנתו העמוקה מתברר כי הבעיה החמורה היא דווקא בירידה ולא בעלייה (פרט לבעיית מתקני השקילה)".

ועל כן הוסיף: "הדבר מחייב אותנו להגיע למסקנה, כי לפסוק בעניינים אלה, יש צורך בעיון בנתונים הטכנולוגיים, לעמוד על טיבם של הדברים והבנתם לפרטיהם ופרטי פרטיהם ידיעה יסודית מקיפה, ובעקבות התעמקות זו יש לצלול במים אדירים ים התלמוד וספרי ההלכה של פוסקים ראשונים ואחרונים להעלות מהם את ההלכה הצרופה".

הגרל"י הלפרין זצ"ל בדיון הלכתי בנושאי מקוואות עם חברי הבר"ץ של קהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא הגאונים רבי ישעיה שנייבלג זצ"ל, רבי חיים יחיאל רויטמן זצ"ל ויבלח"ט רבי חיים צבי שפירא שליט"א

להכיר את התמונה המלאה

מתוך דרישתו החד-משמעית של הגרל"י, כי חובה על הפוסק להבין נכוחה את המציאות של העניין הטכנולוגי אליו נדרשת התייחסותו, וכי לא יתכן לפסוק בדברים אשר לא מבינים בהם, מרגלא בפומיה לומר: "אני נהנה ושמח לשוחח ולדון, ולעיתים גם להתווכח במידת הצורך, בסוגיות שונות ובנושאים הלכתיים אקטואליים, עם מי שמכיר את כל ה'תמונה' /סוגיה על כל צדדיה, כלומר מתמצא בכל הסוגיות ההלכיות הרלוונטיות מחד, ולהבדיל, יש לו גם את המידע הטכנולוגי הדרוש מאידך. אני יכול ומוכן גם לשוחח

ולדון על כך עם מי שמכיר את ה'תמונה'/סוגיה באופן חלקי, אבל מודע לכך כי אין בידיו את ה'תמונה' המלאה. אך לעומת זאת, קשה לי מאוד לדון ולשוחח, ובוודאי שלא לנהל ויכוח ומו"מ הלכתי, עם מי שמכיר רק חלק ה'תמונה'/סוגיה וסבור שהוא מכיר הכל ושולט בכל נבכיה".

"בזה הניחו לנו מקום להתגדר בו"

במבוא לספר 'חימום מים בשבת' ציין הגרל"י לדברי המשנה (חגיגה, פרק א, משנה ח): "הלכות שבת, חגיגות והמעילות, הרי הם כהררים התלויין בשערה, שהן מקרא מועט והלכות מרובות", שעל כך פירשה הגמרא (שם דף י"א): "מאי 'כהררין' התלויין בשערה, מלאכת מחשבת אסרה תורה ומלאכת מחשבת לא כתיבא".

ועל כך כתב הגרל"י בחריפות אופיינית: "אם כי דיני **מלאכת מחשבת** אינם כתובים בפירוש בתורה, הרי נתפרשו בש"ס ובפוסקים. לעומת זאת, **מעשה מחשבת** כגון: מתקנים טכנולוגיים חדישים המעוררים בעיות חמורות בשימושם בשבתות ובחגים, לא פורשו". ואז הוסיף את המשפט הבא: "בזה הניחו לנו מקום להתגדר בו. גם הם בבחינת הררים התלויין בשערה, לפחות עד שמוצאים כדוגמתם בש"ס ובפוסקים".

ואכן, מקום הניחו לו מן השמים לגרל"י להתגדר בו, אשר בכישרונותיו הגאונים העילויים, המיוחדים במינם, הצטיין כחד בדרא, להבין לעומק, ביסודיות רבה, את כל רזי הטכנולוגיה המתקדמת והחדשה ביותר.

"אסור להפקיר את הזירה"

התבוננות בנושאים בהם עסק הגרל"י מביאה למסקנה, שלא היה תחום שהוא לא נגע והכריע בו, כולל נושאים הלכתיים חמורים ביותר, ובפרט בנושאי רפואה. הוא עשה זאת מתוך תחושת חובה ואחריות, וכפי שהתבטא: "אין ברירה. המדע מתקדם בצעדי ענק, שינויים שפעם היו מתחוללים במשך שנים, קורים כיום בתוך כמה שעות. עלינו לתת מענה לכל ההתפתחויות החדשות. הקדשתי ימים ולילות בכדי לשבת עם המומחים לדבר ולהגיע לעומקו של כל נושא. הרי עולם המדע והרפואה מחכה לשמוע את דעתה של התורה בנושאי השתלת אברים, קביעת רגע המוות, גנטיקה, ונושאים רבים נוספים. אסור לנו להפקיר את הזירה".

ובמקום אחר כתב, מזווית שונה קצת: "הדור בו אנו חיים פושט צורה ולובש צורה. העידן הטכנולוגי הופך את צורת החיים מקצה אל קצה. בדור זה מצווים אנו, ביתר שאת, לשמור שהלבוש והמזון הרוחני לא ישתנה חס ושלום. שומה עלינו להבטיח שגם בעידן הטכנולוגיה והמדע תהא התורה מורה דרך לחיינו. עלינו להבטיח שכל שימוש האדם במתקנים החדשים יהיה מכוון לרצון התורה ונותן התורה".

תחושת האחריות שלו, שמא לאור המציאות המתחדשת יגיע מצב בו חלילה לא ניתן יהיה לפסוק הלכות ולקיים חיי תורה כראוי, באה לידי ביטוי גם בדברים אשר כתב בסוף הפתיחה לספרו 'מעשה וגרמא בהלכה' כי "ראיית צרכי הדור בהתפתחות הטכנולוגיה ודרכי ביצוע השירותים המעוררים בעיות חדשות בד' חלקי השו"ע, הוא שהמריץ אותנו להתחיל במלאכת קודש זו".

וכך בצורה זו ראה פוסק הדור מרן הגרש"ז אויערבך זצוק"ל את הדברים, כפי שסיפר יבדלחט"א בנו הגאון הגדול רבי עזריאל אויערבאך שליט"א, במהלך ההספד שהתקיים בבית מדרשו של הגרל"י זצ"ל, במלאת השלושים להסתלקותו, כי לא פעם שמע מאביו שהתבטא כי "ב"ה זכינו שגאון עצום, כמו הגרל"י הלפרין, נטל על עצמו את העול לחקור ולברר את כל השאלות המתחדשות חדשים לבקרים עד תומם".

יצוין, כי כבר בתחילת דרכו של הגרל"י בתחום זה, בערך בשנת תשכ"ה, כשגילה את השאלות החמורות העומדות על הפרק וממתינות לפתרון, וכשצפה בעיני רוחו ברוב תבונתו כחכם הרואה את הנולד, את האתגרים הנוספים בהמשך הדרך, הוא נתקף בהלה ופיק ברכיים. במהלך עבודות המחקר הראשוניות הוא נוכח לראות כי עליו לחרוש באדמת בור שלא נחרשה מעולם, לזרוע בארץ לא

זרועה, ולהתמודד עם שאלות כבדות משקל שעדיין אין עליהן שום התייחסות הלכתית של ממש.

מתוך חששו, בתור אברך צעיר לימים, כי התפקיד אותו נטל יחד עם חבריו, גדול עליהם בכמה מידות, ולא זו בלבד אלא שהיה מסופק האם קיימת בכלל בדורנו סמכות הלכתית שיכולה ליטול על עצמה אחריות כבדה שכזו, הלך והתייעץ עם גאון הדור שר-התורה מרן

גאב"ד טשעבין רבי דוב בעריש ווידנפעלד זצוק"ל, שהיה באותם ימים שריד אחרון לגאוני ישראל המובהקים, מדור הנפילים אשר לפני תקופת השואה שהעניקו חומה בקומתם. הגאון מטשעבין, שכבר היה בשנתו האחרונה עלי אדמות, האזין ברוב קשב להתלבטויות של הרב הלפרין הצעיר, שאל שאלות, בירר וחקר, ולבסוף פסק את פסוקו בהכרעה נחרצת וחד משמעית. הוא קבע כי אכן זו חובת השעה להתמודד בדרך התורה וההלכה עם כל אתגרי התקופה, על כל השאלות החדישות שהם מציבים בפנינו, ולהכין להם תשובות מלאות ומתאימות.

הגרל"י הלפרין זצ"ל בדיון הלכתי
עם פוסק הדור מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל

יחד עם זאת, עודד במילים חמות ונרגשות את הגרל"י ליטול על עצמו את התפקיד הכבד, נתן לו את ברכת הדרך, והבטיח לו בפה מלא, כי יזכו הוא וחבריו לסייעתא דשמיא במלאכתם מלאכת הקודש, כשהוא מרעיף עליו מפי קדשו שפע ברכות להצלחה: "לך בכוח זה והושעת את ישראל".

בסוף ימיו ממש התבטא הגרל"י בפני בני משפחתו, כי לאורך כל השנים הוא חש כי ברכתו והבטחתו של גאב"ד טשעבין זצוק"ל מלווה אותו בדרכו הארוכה ובפעילותו רבת השנים שחבקה זרועות עולם.

מעשה וגרמא' בעידן הטכנולוגי

בפתיחת הספר היסודי שחיבר הגרל"י 'מעשה וגרמא בהלכה' הוא עמד על עניין עמוק, כי בעידן ההתפתחות הטכנולוגית כל צורות הפעולה של האדם השתנו. משכך, השאלות החדשות המתעוררות אינן רק פרטיות ביחס לתפעולו של מכשיר כזה או אחר בשבת וכיוצא בזה, אלא הן מקיפות במהותן את רוב מצוות התורה.

וכה כתב:

"ספר זה מיועד להגדיר מעשה וגרמא, החשובים ברוב מצוות התורה. גדר הלכות אלו מושפעים במיוחד מדרכי הביצוע של פעולות האדם הנובעות מתוך הטכנולוגיה החדשה. אינן דומות דרכי הביצוע בדורות הקודמים לאלו של המתקנים החדשים שבימינו. כיום משמשים מכשירים ומתקנים לצורך דברים שנתקבלו בעבר ע"י עבודת ידים, וכן ניתן לקבל כיום פעולות שלא ניתן היה לקבלן בכלל". כדי לקבוע את הגדרים, מה נחשב 'מעשה' ומה נחשב רק 'גרמא' בהתאמה למציאות החדשה, בירר תחילה הגרל"י לרוחב ולעומק את "הגדרת המעשה" בכל דיני התורה: שבת, טומאה, שחיטה, נזיקין, רציחה, הזאת מי חטאת וכו' וקביעת תחום ההגדרות והיוצאים מן הכלל, ומשם התקדם ל"השוואת גדר המעשה" בצורות פעולה שהיו מקובלות בעבר, לאלו של הווה (ואולי העתיד)..."

במלחמתה של תורה

באותה פתיחה לספר 'מעשה וגרמא בהלכה', יצירה גאונית אשר לא הייתה כדוגמתה, ציין הגרל"י בענוות חן כי "אין עבודה זו מושלמת, ובודאי חסרים בה דברים" וכן כי "אין לומר שזוהי ההלכה הסופית. והלואי שלא חסר העיקר..." ולכן הוסיף וכתב: "בזה הנני מבקש מגדולי התורה וההוראה: להביע דעתם להסכמה או לפירכא! בכדי שתתבררנה הלכות אלו לאמיתתה של תורה - והיה זה שכרי".

ואכן, הגרל"י חפץ היה תמיד לשמוע דעותיהם של פוסקי הלכה אחרים ולדון עמם, אמנם גם אז לא היה נרתע ולא היה חת להילחם במלחמתה של תורה והיה מראה אז את כוחו הגדול.

לא פעם, היה משתמש במליצה הידועה כי 'אין הלכה כשיטה', כדי להסביר כי למרות שאין ספק שחובה לעמול בתורה מתוך עיון מעמיק, במיטב היגיון של דרכי הסברא וההבנה היסודית - כפי שאכן ניכר מתוך כל שורה ושורה במרחבי כתביו המרובים בכל מקצועות התורה

וההלכה, הן אותם שכבר ראו את אור הדפוס והן אותם המרובים עליהם הממתנים לעריכתם לדפוס והוצאתם לאור עולם - הרי שלא ניתן להיצמד תמיד לשיטת לימוד אחת ויחידה. לעיתים הדרך האמיתית להגיע לאמיתות של תורה היא דווקא בדרך ובגישה שונה, ולעיתים יש קושיות שהתשובות עליהן הן בדרך של אוקימתא מסוימת, כפי שאנו מוצאים לא פעם בסוגיות הגמרא ובדברי רבותינו הראשונים, או בתירושים דחוקים, כאימרת החתם-סופר (שו"ת חת"ס, חאו"ח סי' רח, ובעוד מקומות) "כי הדוחקים רובם אמיתיים".

כאשר היה נשאל לפעמים, מכוח כל מיני שבירי סברות וחילוקים קלושים, על יסודות איתנים, אותם הציב בגדרי 'מעשה וגרמא' או בסוגיות הלכתיות אחרות, על בסיס ראיות ברזל שחצב ממרחבי הש"ס והפוסקים, היה משיב בשניות: "יש ליישב בדוחק - שמענו. יש להקשות בדוחק - לא שמענו..."

בעניין זה של קיום דיונים הלכתיים, חובה לציין ולהזכיר את המשא-ומתן בהלכה שהיה לו במשך שנים ארוכות עם מרן הגרש"ז אויערבך זצוק"ל, אשר יחסו אל הגרל"ז צ"ל היה כשווה בין שווים, והיה מתחשב מאד בדעתו. וויכוחים אלה, בנושאים הלכתיים שונים, נמשכו לעיתים חודשים ארוכים, בכתב, דרך הטלפון ובפגישות פנים אל פנים, כשבכל פעם היו ממשיכים מן הנקודה בה הפסיקו. כל אחד מהם מנסה להביא ראיות חדשות לצדקת טענותיו, ובצוותא היו נושאים ונותנים, בונים וסותרים.

הגרל"י הלפרין צ"ל בשיח תורני עם כ"ק מרן האדמו"ר התיבות שלום מסלונים צ"ל

לא נדיר היה שהטלפון בביתו של הרב הלפרין יצלצל בשעת לילה מאוחרת או בשעת בוקר מוקדמת, כשעל הקו "שלמה זלמן אויערבאך" - כפי שנהג להזדהות בפשטות מדהימה - ובפיו ראייה חדשה לדבריו או להיפך פירכה לטיעונו של הרב הלפרין.

הגרל"י הלפרין התבטא בשעתו, בהזדמנות מסוימת, במהלך דברים שהשמיע במסגרת אחד מימי העיון השנתיים במשנתו של הגרש"ז אויערבאך, כי לדעתו החיבה היתרה שחיבבו מרן הגרש"ז היתה דווקא משום שלא הסכים עמו בכל דבריו והעז גם לנסות להתווכח עמו. כשהיה סבור אחרת היה עומד על דעתו בתוקף, בדרך ארץ וביראת הכבוד כמובן, והגרש"ז אהב זאת מאד.

היו נושאים סבוכים, כמו יחס השפעת משקל האדם בירידה במעלית, או גדרי 'סוף טומאה לצאת' ביחס לטומאת כהנים בבתי חולים, שבהם נחלקו רבות, והדברים מופיעים כבר בכתובים. במקרים כגון אלו היה הגרש"ז מציע לפנות למחותנו מרן הגר"י ש אלישיב זצ"ל, שישמש כ'בורר' ביניהם וכיריע ביושר דעתו הרחבה עם מי הצדק.

הלכה והשקפה

גאונותו של הגרל"י התבטאה גם בענייני השקפה, אשר אף בהם ידע להציב יסודות איתנים, כך שבבואו לקבוע עקרונות הלכתיים עבור המציאות הטכנולוגית המחדשת, הדרך להסקת המסקנות כללה לעיתים גם בירורים השקפתיים יסודיים.

כך לדוגמא, במאמר מקיף ומרתק אשר מופיע בהקדמה לשו"ת 'מעשה-חושב' חלק ג, שרטט הגרל"י את הגבולות, עד היכן מותר לרפואה להתערב, ומה שמותר, ואף חובה, לעשות, לעומת מה שכבר נחשב כהתערבות במעשה בראשית אשר אסור לעשותו.

במאמרו היסודי ביאר שעצם הרשות שניתנה לרפאות בני אדם הוא חידוש, שאילולי שנתחדש היה אסור לאדם להתערב כביכול בשיקוליו של הקב"ה אשר גזר חולי על האדם. אמנם ביחס לגזרות אחרות הנגזרות על האדם מאת הקב"ה, כגון עוני, עוגמת נפש וכדומה, אין צורך במתן רשות והיתר מיוחדים של התורה להתעסק בהקלת קשייו ומצוקותיו של האדם הסובל ומתייסר. אבל ביחס לרפואה, הגמרא (בבא קמא פ"א, א) נזקקת ללמוד מהפסוק 'ורפא ירפא' (שמות כא, ט) שמכאן שניתנה רשות לרופא. הסיבה - לדברי הגרל"י הלפרין - היא מפני שההתערבות בכל הנוגע לרפואה הגוף קשורה במיוחד לעצם מהותו של האדם ומתייחסת להמשך בריאתו ויצירתו. אילולי נתנה התורה בפירוש רשות לרופא לרפאות היה עלינו לומר ביחס לאדם החולה שהיותו ורצונו של הקב"ה שכך תהיה צורתו ותכונתו של אדם מסוים זה, שיהיה בעל מום, נכה או חלה, אין לו לילוד אשה לנסות ולשנות זאת.

את השקפתו, השקפת התורה, לא היסס הגרל"י לבטא בבהירות, הן במכתבים ששלח לגורמים שונים סביב ענייני פעילות המכון, והן

כאשר נשא דברים בכנסים אליהם הוזמן.

אירע גם פעם, שהגרל"י השתתף בכנס בינלאומי לאישי דת ומדע, וכאשר נשא דברים אמר לנוכחים, לא פחות ולא יותר: "מי שאינו חי על פי תורה ומחויב לצו אלוהי, אין לו זכות להעמיד דור חדש בעולם כה אכזרי ורצוף תלאות..."! וכשסיים את דבריו, הגיע כומר שוויצרי שנכח באותו כנס, ונישק את ידיו...

הצצה לעולם ההשקפה הרחב והבהיר של הגרל"י התקבלה בסדרת חליפת מכתבים אשר השאיר בין כתביו, בה התכתב עם גוי אפריקני מלומד, שהתגורר במדינת גאנה שבמערב אפריקה, וכיהן בה בתפקיד בכיר בבנק המסחרי המרכזי, בתפקיד ראש יחידת הפיקוח על האשראי. אותו גוי נחשף לדמותו של הגרל"י בכתבת תחקיר אשר התפרסמה בשעתה בשבועון היוקרתי 'ניוזוויק' אודות המכון המדעי טכנולוגי להלכה והעומד בראשו, מה שהוביל אותו לשלוח מכתבי שאלות לגרל"י בענייני השקפה ואמונה, ולקבל ממנו

מכתבי תשובה. מכתבים אלה התפרסמו בשעתו על - ידי המכון, במהדורת חוברת בשם 'אמונת עיתך', ולאחר מכן כסדרת פרקים בהמשכים בגיליונות 'אספקלריה' (גיליונות ט-כא) במדור 'באספקלריית האמונה'.

הרב הראשי לישראל לשעבר הגר"ד לאו שליט"א
בהתייעצות הלכתית עם הגרל"י הלפרין זצ"ל

גאונותו ובהירותו ההשקפתית של הגרל"י אפשרה לו לעסוק ולתת תשובות מתוך התורה, גם במה שהוא הגדיר בהקדמתו לחלק ג של ספרו שו"ת מעשה חושב "שאלות הכרוכות בבעיות מוסריות חמורות, מסוג שבעיות האתיקה הרפואית, שכל האנושות כולה מנסה - ללא הצלחה - להתמודד עמן ולפתור, כמו שאלות של הפסקות הריון, מניעת טיפול וניתוק מכשירי החייאה מחולים סופניים.... פיתוח יצורים חדשים באמצעות הנדסה גנטית של בעלי צורת בני-אדם חסרי אב ואם, שלמעשה יהיו רובוטים בעלמא, אשר כל ההבדל בינם לבין הרובוטים המוכרים לנו כיום יתמצה במהות האנרגיה המפעילה אותם בלבד, כי בעוד שהרובוטים הקיימים פועלים על בסיס אנרגיה אלקטרונית, רדיו-אקטיבית, או סולארית, יפעלו הרובוטים הללו מכח אנרגיה אחרת של בעל-חי מסויים וכיו"ב".

הגרל"י ציין כי "התשובות לכל השאלות הללו טמונות כמובן אך ורק בתורתנו הקדושה, ואין בעולם שום דרך אחרת להתמודד עם בעיות מעין אלו, הנצבות לפתחה של האנושות כולה, אלא רק בחשיפת מקורות מעיינותיה הטהורים והאלוקיים של התורה, אשר ארוכה מארץ מדה, והפוך בה והפוך בה דכולא בה..."

ואכן, הוא זה שידע כיצד לדלות ממרחבי התורה את אותן תשובות עבור אותן שאלות חמורות.

היכולת המיוחדת של הגרל"י להביע את דעת התורה בעניינים רגישים ומורכבים הייתה גורמת לקידוש ה', כעין הסיפור המובא לעיל עם הכומר השוויצרי, וכפי שכתב שם בהמשך הדברים: "מן הראוי לציין, כי לא פעם פונים אלינו גם משאינם בני ברית, המתחבטים רבות בבעיות מוסריות ואתיות, ומבקשים לשמוע את דבר ד' זו הלכה מפי נושאי דגלה של היהדות המקורית והנאמנה, ואנו נוכחים לראות כי הם עומדים משתאים ומשתוממים נוכח התשובות הבהירות והמאירות הגנוזות וצפונות בתורתנו הקדושה".

דע מה שתשיב

לפני כשלושים שנה, פחות או יותר, קבוצת צעירים ששנו (או לא שנו) ופירשו פעלו תחת הכינוי המגוחך של 'חזרה בשאלה'. הם פרסמו שורה של עלוני כפירה, שהכילו מאמרים תמימים למראה עם שאלות אפיקורסיות על דברי חז"ל הקדושים. המאמרים התמקדו בעיקר בנושאים מדעיים של בוטניקה, זואולוגיה וביאולוגיה, ויהיו מלעיבים במלאכי אלוהים, בגיבוב של מאמרים, במסווה תורני, אשר היו שזורים לכל אורכם בשאלות וקושיות שונות, שברובן הגדול היו ידועות זה מכבר, ומוחזרו על-ידם בדרך כזו או אחרת, כשמגמתם המוצהרת היא להוכיח כביכול שחז"ל קבעו נתונים מדעיים, וגם פסקו הלכות על-פיהם, מבלי שהם עומדים במבחן המציאות. את העלונים ניסו אותם צעירים פוחזים להפיץ בדרכים שונות בישיבות והיכלי התורה. בין היתר, היו מפזרים אותם בשעות הקטנות של

הלילה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, על-מנת לזרוע בלבול ומבוכה, ספיקות ותהיות, בליבות צעירים תמימי דרך וישרי לב.

בעוד שאחרים קראו בראש כל חוצות, ובצדק, להשתדל בכל דרך אפשרית למנוע מהם להפיץ את עלוני הארס, ולראות להשימים מיד עם הפצתם, מבלי להביט בהם ולקרוא את תוכנם, הגרל"י היה מודאג מאד מההשלכות העגומות העוללות להיות כתוצאה מהשפעת עלונים אלו. באותם ימים, השיח בפני יבדלחט"א בנו ממלא מקומו, פעמים מספר, בכאב לב, את דאגתו, כשהוא מתבטא כי שנתו נודדת בלילות, מחשש שמא חלילה יתפתה אחד מצעירי הצאן, נערי החרד המסולאים בפז, לקרוא בעלונים אלו והדברים יחלחלו בלבו כארס של עכנאי, שאחריתו מי ישרנו.

מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בדיון הלכתי מקיף עם הגרל"י הלפרין (משמאלו) ומהנדסים בנושא המעליות, ראשון מימין נראה מהנדס המכון מר דב ציוני

הוא קם ועשה מעשה. שעות רבות, יקרות מפז, הקדיש כדי לקיים 'ודע מה שתשיב לאפיקורוס', להפריך את כל הקושיות מיסודן, להצדיק את הצדיק מעיקרא, ולהעמיד את דברי חז"ל הקדושים על תילם ללא כל סרך של פקפוק.

ההנחה הראשונית שלו הייתה, כמו תמיד, כי כל דברי חז"ל ללא יוצא מן הכלל הם קודש קדשים, וכל היוצא מפיהם ומפי כתבם ברוח קדשם הוא אמת וצדק, ואין-צריך-לומר כאשר הדברים נוגעים לקביעת הלכה למעשה לדורות, כך שזו בוודאי היא המציאות האמיתית. מעתה אין לנו אלא להתייגע על-מנת ליישב

את המציאות הידועה והמוכרת לנו כיום, מתוך מדעי הטבע, באופן שלא תסתור כלל למציאות האמיתית העולה מתוך דברי חז"ל.

לאחר שיגע מצא תשובות ברורות ומתקבלות על הלב לכל הקושיות כביכול שהועלו בעלוני הכפירה. במקביל, יצר קשר עם אנשי מדע בכירים, יראים ושלמים וחרדים לדבר ד', המתמחים בתחומי המדע האמורים, כל אחד בתחומו הוא, שמע את חוות דעתם, דן עמם בכתב ובעל-פה על התשובות שגיבש, והתחיל לערוך קונטרס של הסברים ותשובות, דבר דבור על אופנו.

בינתיים, אדהכי והכי, עבר זמן מה, פעילות הפצת העלונים נפסקה והנושא ירד לגמרי מסדר היום. כיון שכך, לא רצה הגרל"י לעורר אותו שוב שלא לצורך, משך מיד את ידו מלהמשיך לעסוק בנושא זה, עמד וגנז את כל החומר שהכין, שכתב וערך על כך, וחזר לכל יתר עיסוקיו התורניים האחרים.

טכנולוגיה למען קיום התורה

למרות שכאמור העידן הטכנולוגי מציב כאמור אתגר עבור פסיקת ההלכה בכל ארבעת חלקי השולחן ערוך, דעתו של הגרל"י הייתה כי ההתפתחות הטכנולוגית אינה דבר אשר מתנגד להלכה, ובצורות מסוימות היא עשויה אף להיות לעזר ולחזק את שמירת ההלכה. הוא נשאל פעם באחד הראיונות העיתונאיים: "האם הטכנולוגיה המודרנית רק מעוררת בעיות חדשות, או שהיא גם פותרת בעיות ישנות שבעבר לא נמצא להן פתרון?"

ועל כך השיב: "כתוב בזוהר, ומובא בתניא, 'מיניה וביה אבא לשדי ביה נרגא'. זאת אומרת: שמאותו דבר עצמו ניתן למצוא את פתרונו. כן הדבר גם בענייננו: דווקא הטכנולוגיה, כמי שבאה והציבה בפנינו בעיות, היא גם זו שיכולה להוות מקור ובסיס לפתירת כמה וכמה בעיות נושנות".

דברים דומים נכתבו גם במבוא לספר 'כשרות ושבת במטבח המודרני' שם צוין כי זו בעצם הייתה מטרת הקמת המכון "על מנת לנסות להתמודד עם הבעיות החדשות על ידי חתירה למציאת דרכי פתרון מדעיות טכנולוגיות לגדור את הפירצות שהטכנולוגיה המתפתחת הביאה בעקבותיה, בבחינת 'וממכה עצמה מתקן רטיה'".

ובהזדמנות אחרת, בראיון אחר, אמר: "מנקודת מבטה של ההלכה, גרמה ההתפתחות הטכנולוגית לשתי תופעות קוטביות. מחד, החידושים בתחומי המכשור השונים יצרו בעיות הלכתיות שדוגמתן לא נודעו בדורות הקודמים. ומאידך, חידושי הטכנולוגיה פתחו אפשרויות מגוונות למכשירים ולצורת הפעלה המקלה על שמירת ההלכה".

"כל עולם המושגים שה'שולחן ערוך' מבוסס עליו, משתנה לנגד עינינו במהירות מדהימה. אך כשמבודדים את העקרונות ומחילים

אותם על המציאות העכשווית, תוך הכפפה מסוימת של המציאות לצורכי ההלכה - מתברר, שקל הרבה יותר להיות יהודי שומר מצוות בעולם המודרני."

"לא נתקלנו עד היום בשום בעיה שאינה ניתנת לפתרון. אנחנו פועלים כדי שלא תהיה שום סתירה בין מדע מתקדם וטכנולוגיה מפותחת לבין אורח חייו של היהודי שומר המצוות."

בהזדמנויות אחרות אף התבטא: "ככל שנדע להשתמש בחשמל, באלקטרוניקה ובטכנולוגיה, לצרכי חיינו כיהודים של הלכה - כן נסיף יהדות לעולם, וכן נוכיח שהתורה תורת חיים היא, שניתנה לכל הדורות ולכל המצבים בהם ימצא אדם את עצמו, בהווה וגם בעתיד, על פני כדור הארץ שלנו וגם על פני כוכבי יקום אחרים."

"ברור שבשלב ראשון נחוצות השקעות, כדי לבנות את המערכות בצורה שיתאימו לדרישות ההלכה. צריך יותר אוטומציה, ויש דברים שצריכים להיעשות אחרת. אך מניסיוני אני קובע, כי ההשקעות הללו משתלמות בסופו של דבר. פיתחנו מיחם שמותר להשתמש בו בשבת, עבור בתי חולים ומוסדות ציבור, והיום אתה יכול למצוא את המיחם הזה אפילו בקיבוצים של השומר הצעיר. הם רכשו אותו לא כדי למנוע חילול שבת, אלא משום שהוא חסכוני הרבה יותר."

וכאשר נשאל האם הינו 'חסיד נלהב של האוטומציה' השיב:

"זה נכון. האוטומציה היא המתנה הנפלאה ביותר שהטכנולוגיה המודרנית העניקה ליהודי הדתי. המדינה שתתנהל על פי ההלכה, תהיה המתקדמת ביותר בעולם מבחינת תיחכום ומיחשוב. הדחף של מפעל רגיל להכנסת אוטומציה הוא כלכלי בלבד, ולנו יש מניע נוסף, הלכתי, דבר שיעניק לנו יתרון על פי העולם כולו."

והוסיף: "לכל אנשי המקצוע שאני פוגש, אנו נוהג לומר כי דווקא האתגרים שמציבה לפנינו ההלכה מול חידושי הטכנולוגיה, מחייבים אותנו ליתר יצירתיות בכיוון של אוטומציה ושל תכנון מערכות מתוחכמות ביותר. לכן, אני טוען באוזניהם, עולם שיתנהל על-פי תורה יהיה הרבה יותר משוכלל ומתקדם."

הסכנה הטמונה בהתפתחות הטכנולוגית

ניגוד מדהים בגישתו של הגרל"י להתפתחות הטכנולוגית הייתה, שבעוד שהוא זה אשר ידע כיצד להתאים את העידן הטכנולוגי לעולם ההלכה, ויתירה מזו, הוא זה אשר גם קבע שניתן לרתום את הפיתוחים החדשים למען ההלכה, מצד שני, הייתה בו רתיעה, ואולי אף סלידה מכל מה שריח של קדמה וטכנולוגיה נודף ממנו.

הוא אמר פעם על ההתפתחות הטכנולוגית ש"כמו בכל דבר יש בה טוב ויש בה רע. אין דברים מוחלטים". וכשנשאל על כך: "כשמסקללים את הטוב והרע, עולמנו נמצא נשכר או נפסד?" השיב: "אם מסתכלים על הכלל, עולמנו נמצא נפסד. אולם ברור שחלק נשכר. כששאבו לפני מאות בשנים מים בדליים מן הבאר, היה הסך הכל טוב יותר. החיים היו הרבה יותר מתוקים, הרי נאמר 'טוב פת חרבה ושלוה וכו'...."

התנזרות אישית

בהתאם לגישתו כי ללא הטכנולוגיה 'החיים היו הרבה יותר מתוקים', גם בחייו האישיים התנזר הגרל"י כמעט בקיצוניות משימוש באביזרים טכנולוגיים מעבר לנצרך ממש. בכך גילם הגרל"י את שייכותו לאותו זן מיוחד של רבנים אמיתיים, גדולי תורה ופוסקי הלכה מדורות קודמים, אשר הם עצמם היו תלויים ומנותקים מכל מנעמי עולם הזה, התנזרו והחמירו על עצמם עד קצה היכולת וברחו ממאה שערי היתר, ואילו כלפי אחרים הבין היטב כי יש למצוא דרכים לאפשר את השימוש בהתפתחות הטכנולוגית בדרכים המהודרות ביותר.

במקביל לניגוד המשווע שבין מראהו העלוב של מבנה המכון המיושן לבין הנושאים חובקי זרועות עולם הנידונים בין כתליו, היה גם

ניגוד משווע, לא יאומן כי יתואר, בין גישתו המעשית בפועל של הגר"י הלפרין לשימוש בטכנולוגיה המתקדמת לבין הבנתו החודרת והמעמיקה בכל רזי ופלאי המדע והטכנולוגיה החדשים ביותר.

הוא עצמו היה רחוק כרחוק מזרח ממערב מכל שימוש בטכנולוגיה מתקדמת. הוא בקושי ידע להשתמש בטלפון סלולארי פשוט ביותר מן הקומה הכשרה, עם חותמת של ועדת הרבנים לענייני תקשורת. למעשה הוא נשאר 'תקוע' בשימוש בטלפון חוגה. גם להשתמש במכשיר טלפון ניח המחובר למרכזיית המכון היה מתקשה.

מון הגרש"ז אויערבאך זצ"ל עם הגר"י הלפרין
בשמחת נישואי בתו בדיון הלכתי על כתיבת הכתובה

שימוש במחשב היה אצלו בכלל מחוץ לתחום. מעולם לא ניגש למחשב, ולא ידע לפתוח מחשב או להקיש בו אפילו על מקש אחד. כל ימיו, עד לשנתו האחרונה, כתב בעט פשוט על נייר, כמו לפני מאה ומאתיים שנה, וכך מילא אלפי אלפי גליונות של חידושי תורה, תשובות ובידורי הלכה, בכל מקצועות התורה, כאשר כמות החומר שהשאיר אחריו בכתובים שעדיין לא ראה את אור הדפוס היא גדולה בהרבה מכמות החומר הכלול בעשרים הספרים שכבר נדפסו בחייו, והכל ללא שום גישה למאגרים תורניים וכיו"ב.

למרות שהשתדל כל ימיו שלא להטריח אחרים ולבקש מהם לעשות דבר מה בעבורו, והיה טורח בכבודו ובעצמו בגיל מבוגר מאד לקום להכין לעצמו כוס קפה, ללא שעלה על דעתו מעולם לבקש זאת מאחד מעובדי ומזכירי המכון, הרי שלשם משלוח פקס, במידת הצורך, נאלץ בעל כורחו להתנצל ולבקש מאחרים כי יואילו לעשות לו טובה ולשלוח עבורו פקס, שכן לא ידע להפעיל את הפקס ולהשתמש בו.

במכונת הצילום שבמכון, כאשר היתה דלוקה ופועלת, ידע לכאורה להשתמש, וממילא לא מלאו לבו להטריח אחרים לצלם עבורו. הוא נזקק לצילומים בדרך כלל קודם צאתו מן המכון. כשהיה עושה את דרכו הביתה באוטובוס, היה כהרגלו יושב כל הדרך ומשלים תשובות הלכתיות שהיה באמצע כתיבתן. לעתים היה זקוק במהלך הכתיבה לעיין בסוגיית הגמרא או בפסקי השו"ע ונושאי כליו שעסק בהם, או שהיה זקוק לעיין בספר שו"ת נדיר שלא היה לו בביתו. לשם כך היה מצלם קודם צאתו מהמכון את הדפים הרלוונטיים הדרושים לו. מעולם לא ידע להניח את הספר כיאות על מכונת הצילום, על מנת שהצילום יצא ישר כדבעי. תמיד יצאו לו צילומים עקומים, אלכסוניים או משולשים, אך הוא לא נבהל מכך. היה הופך את הספר לצידו השני, ומצלם שוב צילום אלכסוני או משולש מכיוון השני, ואם היה צורך היה חוזר על כך גם לרוחב הספר, כך שלאחר כמה ניסיונות של צילומים היה מקבל מכולם יחד את כל חלקי הדף הדרושים לו, לשביעות רצונו המלאה...

וככלל, בכל הנוגע לשימוש בחידוש הטכנולוגיה היה 'בטלן' אמיתי, וחי בצניעות ובהסתפקות במועט כיהודי חסידי שורשי מלפני עשרות שנים, 'א פארציטישער חסידישער איד'.

'הפוך בה והפוך בה דכולא בה'

גישתו של הגר"י הייתה לדון אודות כל עניין, ולו זה הנראה מחודש ביותר מבחינה טכנולוגית, מתוך הנחה ברורה, כי 'אין חדש תחת השמש', וכי לאחר ניתוח והעמקה ניתן למצוא היכן כבר נידון עליו במרחבי התורה.

מרגלא בפומיה, כי אם נאמר בזוה"ק "איסתכל באורייתא וברא עלמא", הרי שהתורה היא תכנית האדריכלות לכל הבריאה כולה, וכפי שגם אמרו חז"ל (ב"ר ר"פ בראשית): "בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה מדעת עצמו, אלא דיפתראות ופנקסאות יש לו לדעת היאך עושה חדרים היאך עושה פשפושין, כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם", וממילא פשוט הדבר כי בתורתנו הקדושה גלומות וצפונות תשובות ברורות לכל אתגרי התקופה והשאלות העולות על הפרק בעקבות ההתפתחות המדעית והטכנולוגית האדירה, שכן מקורה של כל בריאה ומציאות חדשה היא בתוה"ק, ועלינו מוטל התפקיד לעמול ולהתייגע בתורה כדי למצוא את התשובות המדויקות. דברים אלו גם העלה על הכתב בפתחה לספרו שו"ת "מעשה חושב" ח"א.

עוד היה נוהג לדייק בדברי המשנה (אבות סוף"ה): "הפך והפך בה דכולא בה", מפני מה הוצרכו חכמינו ז"ל לכפול את ההוראה 'הפך בה והפך בה'? וכי בפעם אחת בלבד לא משתמע כי צריך להפוך בתורה עד קצה היכולת? על כך היה משיב, כי ישנן שאלות שעדיין לא נולדו בתקופה מסוימת, שכן מציאות החיים מעוררת השאלות עדיין לא נוצרה, ולכן גם אם היפך אדם בתורה בעבר כל הצורך לא היה יכול למצוא תשובות לשאלות שלא נולדו. לפיכך הורו לנו חכמים 'הפך בה והפך בה דכולא בה', לחזור ולהפך שב ושוב, בכל עת ובכל שעה, ובכל פעם נמצא בה בתורה גילויים חדשים וצפונות נסתרות לכל השאלות המתעוררות חדשים לבקרים.

בחבורת המופלאה 'אמונת עתך', קובץ שיחות בנושאי מדע וטכנולוגיה לאור ההלכה, שנערכה ע"י אחד מתלמידיו שומעי לקחו, מובאות מפיו כמה וכמה דוגמאות מרתקות של התפתחויות מדעיות בנות ימינו, בתחומי הטכנולוגיה, הכימיה והביולוגיה, שנמצא להן מקורות מפתיעים במרחביה האין סופיים של התורה.

על אחת מהן היה הגרל"י הלפרין אוהב לספר בהתרגשות רבה בכל עת מצוא, על סולם ערכים יחסי של הרכבות כימיות בחמשת מיני דגן ובסוגי קטניות שונים שערך בעצמו מתוך סוגיות הבבלי והירושלמי, פסקי הרמב"ם והראב"ד, ועוד מדברי הראשונים וחדושי גדולי האחרונים, שעל פיהם חישב באופן מדויק את רמת הגלוטן היחסית שבכל אחד ממיני הדגן והקטניות, ללא שום ידע מדעי מוקדם, דבר שהותיר רושם בל ימחה על המומחים, הכימאים וטכנולוגי המזון, שנפגש עמם לצורך כך, אשר השתוממו ממש למשמע הדברים, וגרם כמובן לקידוש ה' עצום. המחקר ההלכתי עצמו פורסם על ידו בתוך תשובה הלכתית מקיפה, בנושא שימוש בפסח בגלוקוזה ומלח לימון המיוצרים מחיטה, שנדפסה בספרו שו"ת "מעשה חושב" חלק ו' (אותיות ה-יד). מאמר מקיף ומרתק על כך ועל הסיפור שהוביל לעריכת מחקר זה התפרסם כמה חודשים לאחר הסתלקותו במוסף 'פרקים' של עיתון המודיע, שצורך לגיליון חג הפסח של שנת תשע"ט. כעבור שנה התפרסם המאמר ככתבו וכלשונו בביטאון 'אספקלריה', גיליון יד, לחודש ניסן תש"פ, תחת הכותרת 'נפלאות מתורתך'.

רק מתוך התורה

התעסקותו של הגרל"י בענייני טכנולוגיה הייתה מתחמת בצורה בלתי מתפשרת, אך ורק בתוך העניין ההלכתי. מתוך גישתו הבהירה שהכל נמצא בתוך התורה עצמה הוא מעולם לא קרא שום ספר או מאמר מדעי וכדומה. יתירה מזו, הוא אפילו לא ידע לדבר או לקרוא אפילו אות אחת באנגלית. אפילו את אותיות ה-ABC לא ידע לקרוא או לבטא.

העניין המפליא היה, שאת כל המידע שהיה זקוק לו הוא שאב אך ורק מפי מומחים לדבר, ובמידת הצורך באמצעות מתורגמנים, כאשר בגאונותו הנדירה ידע תמיד לשאול את השאלות הנכונות ולהשאיר את בני שיחו פעורי פה, מופתעים ומשתוממים על תפיסתו והבנתו.

אחת הדוגמאות לכך הייתה, כאשר הגרל"י נסע לארה"ב לשם לימוד נושא המעלות על בוריו, מתוך שאלות שהעלה בפני המהנדסים הוא גילה את מה שלא היה ידוע להם עצמם, שבעת ירידת המעלית, גורם האדם, על-ידי כובד משקלו, לייצור חשמל, אשר משמש להדלקת האור והפעלת ציוד חשמלי בסביבת המעלית, דבר אשר מביא לידי חשש הלכתי חמור בירידה במעלית בשבת - עניין אשר לא היה ידוע לפני שהגרל"י גילה זאת.

במהלך אותן שיחות ממושכות אשר ניהל הגרל"י עם המהנדסים והמדענים הבכירים, ואשר התבצעו באמצעות מתורגמנים, בשלב מסוים לא יכלו אותם מהנדסים להתאפק והם שאלו אותו: באיזה טכניון למד כבודו?

להפתעתם הרבה הוא השיב להם, כי לא רק שאין בידו תעודת בגרות מבית ספר על-יסודי, אלא שאין לו אפילו תעודת גמר של בית ספר יסודי. משהפצירו בו להבין יותר את פשר הדברים, נאלץ להטעים בפני בני שיחו הלא-יהודים את משמעותו של 'ראש של גמרא' ולשבר את אזניהם בדרך החשיבה הייחודית והניתוח ההגיוני אותו רוכש לעצמו מי ששוקד על התורה יומם ולילה.

ראש המכון הגרל"י הלפרין זצ"ל בדיון הלכתי עם ש"ב גאב"ד ראדומיזלא ונשיא התאחדות החרדים בלונדון הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל ובנו מ"מ יבלח"ט הגריא"ל היילפרין שליט"א בביקורם במכון

במשקפיים של תורה

נאמן לדרכו והשקפתו, היה הגרל"י מביט על כל התפתחויות החדישות והמתקדמות ביותר, אך ורק במשקפיים של תורה. נקודת המוצא שלו הייתה תמיד מתוך מכמני התורה הקדושה, ומשם הוא ראה ובחן את כל התגליות וההמצאות המדעיות והטכנולוגיות. שכן הוא האמין באמונה שלמה, שכל הבריאה כולה נבראה בשביל התורה שנקראת 'ראשית', והמציאות האמיתית היא אך ורק זו המשתקפת מתוך תורתנו הקדושה, ועל-פיה בלבד נקבעת כל מציאות החיים הנראית לעינינו.

יפה הגדיר זאת אחד מחשובי הרבנים שליט"א, אשר הרצה באחד מערבי העיון אשר התקיימו בין כותלי המכון מטעם 'בית ועד לחכמים' - מעשה חושב', על נושא השימוש בשבת בסני מים שונים המותקנים בברזים, במיני-ברים וברי-מים, כשאמר כי הוא בטוח שבעת שהביאו לפני הגרל"י סני מים שונים, הוא לא ראה בהם את צורת הפעילות הטכנולוגית שבה הם פועלים, אלא מיד הוא ראה בהם את פרטי הדינים וההלכות שבשולחן-ערוך אורח-חיים סימן שיט לגבי חששות איסורי בורר בסוגי כלים שונים, ומנקודת ראייה זו הוא בחן ובדק את פעילותם הטכנולוגית.

חכם הרואה את הנולד

אחת מתכונותיו הבולטות של הגרל"י הייתה, שלא זו בלבד שהוא ידע להבין כל עניין טכנולוגי, ולו המורכב ביותר, על בוריו, בגאונותו הכבירה, אלא שהוא ידע לצפות תמיד כעשרים שנה ויותר קדימה, לאן תוביל ההתפתחות הטכנולוגית, והוא אף כתב תשובות ומחקרי הלכה מקיפים על שאלות שבשעתן עדיין לא התעוררו, אלא רק לאחר מכן.

כבר לפני קרוב לחמישים שנה, כשמכשיר הפקס עדיין לא הגיע ארצה, פרסם תשובה הלכתית בקובץ תורני 'אור הדרום', שיצא לאור בשעתו באוסטרליה, אודות משלוח פקס ממקום שכבר יצאה השבת או עדיין לא נכנסה למקום שבו שבת, או קבלת פקס בערב שבת או במוצ"ש שנשלח ממקום שבו שבת.

לפני למעלה מעשרים שנה כתב תשובה הלכתית מקיפה אודות פעולות חשמליות הנעשות באמצעות מחשבה, ללא שום מעשה נראה לעין, לא של עפעוף בעיניים ולא של הזזת אישונים, אלא בכח המחשבה בלבד, האם פעולות אלו נחשבות כמעשה האדם לענין כל דיני התורה. היה זה בעקבות מחקר מדעי שהובא לידיעתו, אשר באותה עת היה מוגדר כמדע בדיוני. למרות זאת, החליט כי צריך לתת את הדעת מבעוד מועד גם לתרחישים שכאלו וערך את התשובה ההלכתית, כאשר רק כיום מתחילים להופיע ניצני ניסיונות מעשיים של רעיון זה.

הייתה זו שיטתו מאז ומתמיד, כי על פוסקי ההלכה להיות מוכנים לכל סיטואציה ותרחיש אפשרי בכל תחומי התקדמות המדע והטכנולוגיה. לא להמתין לשאלות חמורות כבדות משקל לכשיתעוררו ולעמוד אז בפני שוקת שבורה, אלא להכין את כל התשובות מראש. כך נהג גם בנוגע לשאלות מורכבות ומסובכות בתחומים שונים של רפואה לאור ההלכה. בעקבות כל מחקר רפואי והתפתחות ניסיונית גרידא, אשר מטבע הדברים היה תמיד מי שהביא זאת לידיעתו כדי לשמוע את חוות דעתו, השקיע זמן ויגיעה רבה על מנת למצוא ולהביע את דעת התורה הברורה ועמדת ההלכה הצרופה בנושא.

פגעי הטכנולוגיה

היה מקרה בו התגלה הגרל"י בתור 'חכם הרואה את הנולד' או אף 'חכם עדיף מנביא' בהקשר אחר.

בשעתו, כאשר הופיעו ניצני ה'טלפונים החכמים', וכבר אז החלו להבין כי הטלפונים הסלולריים אשר החלו להיות מצויים בכל כיס, עלולים לטמון בחובם ארס ומיטוט של כל חומות הקדושה, הודיעו עסקנים מסוימים שהם הצליחו לקבל לידם מכשיר סלולרי מוגן וחסום כראוי. הם קיבלו על כך הסכמות והמלצות מרבנים, אשר חלק מהם התנו זאת שייצורו יהיה נתון תחת פיקוח רבני הלכתי, ובמקביל הציעו שהמכון הוא יהיה הגוף שייקח על עצמו את הפיקוח.

אותם עסקנים קיימו פגישה עם הגרל"י זצ"ל, במהלכה אמר להם את הדברים הבאים: אני באופן אישי אינני יודע כלל איך משתמשים במכשיר שאתם מדברים עליו, ואין לי כל דרך לבדוק אותו בעצמי. אצטרך אפוא לסמוך בעניין זה על המהנדסים שלי. באופן כללי, בגלל שהם יראים ושלמים אני סומך עליהם בעיניים עצומות גם בעניינים הנוגעים לאיסורי תורה. אבל דבר כזה שאתם מציגים, אני

לא מוכן לסמוך על אף אחד אחר מלבד עלי בעצמי. שכן החשש שמא ביום מן הימים בחור אחד בלבד יצליח לפרוץ את החסימה ואת ההגנה ויגיע למחוזות לא ראויים - על כזה דבר אני לא מוכן לסמוך על אף אחד... מסיבה זו סירב בתוקף שהמכון יטול על עצמו את עול הפיקוח על המכשירים. ואכן, כפי שידוע כיום, היטיב הגרל"י לצפות כבר אז, בראשית הדרך, כי מכשירים רבים אשר בעבר נקראו 'חסומים' הצליחו להיפרץ, וגופים שונים שהעניקו להם כשרות חזרו בהם מכך. יצוין, כי בעקבות כך, מקיים המכון 'מסורת' שלא להיכנס לתחום זה של נתינת 'כשרות' לשום 'מכשיר חכם' באשר הוא, ואפילו ממתן עצות והנחיות לאנשים פרטיים, אודות חסימות כאלה ואחרות, משתדל המכון להימנע.

טהרת כהנים

עניין אשר אינו קשור ישירות לענייני טכנולוגיה, ואשר הגרל"י התעסק בו רבות, היה כניסתו לעובי הקורה למצוא פתרון הלכתי מתאים שיאפשר כניסת כהנים לבתי חולים ולמקומות ציבוריים אחרים, מבלי להיכשל ח"ו באיסור טומאת מת, ובמיוחד לשאלה ההלכתית החמורה של 'סוף טומאה לצאת', אשר משמעותה היא שכל מקום שהטומאה עתידה לעבור דרכו נטמא כבר עתה אפילו אם כעת הטומאה מבודדת לגמרי וסגורה בחדר.

לצורך כך, העלה רעיון חדשני, לפנות את הנפטרים מחוץ לכותלי בית החולים באמצעות ארון מיוחד 'בא במדה', העשוי מחומרים מיוחדים שאינם מקבלים טומאה, בתוספת שיפורים והידורים נוספים, כך שהוא יחצוץ בפני הטומאה שלא תתפשט. את ההצעה הזו הגיש בשעתו, בשנת תשל"ו, בפני גדולי התורה ופוסקי הדור, בקונטרס ראשוני, שבו הקיף את כל צדדי הבעיה והפתרון שלצידה, על כל מוצאותיהם ומבואותיהם ההלכתיים.

בפתיחה לספרו "טהרת פתחים", המוקדש כולו לבעיה זו ולפתרונה, שיצא לאור במהדורתו הראשונה בשנת תשל"ט, מגולל הגרל"י הלפרין מקצת ממסכת קשריו והמשא ומתן ההלכתי שהיה לו - בעקבות פרסום הקונטרס - עם גדולי הפוסקים בארצנו הקדושה, הלא המה מרנן ורבנן רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, הגאב"ד רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל, והראשל"צ רבי עובדיה יוסף זצ"ל.

אגדה דרוש וחסידות

דמותו של הגרל"י כאיש אשכולות, התבטאה בכך שמלבד בענייני הלכה כוחו היה רב אף בשאר חלקי פרד"ס התורה. כאשר הסתלק הגרל"י לבית עולמו, הוא הותיר אחריו אלפי גיליונות כתובים, של מאות תשובות הלכתיות בנושאים שונים, בכל ארבעת חלקי השולחן-ערוך, כולל קונטרסים מקיפים ומעמיקים של חידושי תורה ובירורי הלכה בעניינים חמורים, כמו ריבית, מקוואות, מצוות התלויות בארץ ועוד.

מלבד אלה, השאיר גם כתבים ורשימות בענייני תורה ומועדים, אשר חלק מהם יצאו לאור עד כה בספר 'מחנה לוי' - תורה ומועדים'. בדברי ההקדמה לספר כותבים בניו משפטים אשר מאירים את אותה זווית נוספת בתורתו של הגרל"י, בשאר חלקי התורה: "חותם של ייחודיות נדירה טבוע על חידושי הנפלאים שעל פרשיות התורה ומועדי השנה, אשר הם בלולים מהלכה ואגדה, פשט ודרוש, מחשבה וחסידות, מתובלים בתוכחות מוסר, אורחות חיים והליכות עולם, פעמים בא בארוכה, במהלכים מחודשים מחושבים הדק היטב, ופעמים בא בקצרה, בביאורים מאירי עיניים ומשמחי לב ובפניני הברקות מפתיעות, כשעל הכל נסוך אור הברק האמיתי של עוצם כישורנותו המופלאים וגאונותו הכבירה, יחד עם רוב עמלו ויגיעתו העצומה בתורה".

זכותו הגדולה תעמוד לממשיכי דרכו בקודש, ולכל רבני ומהנדסי המכון המדעי טכנולוגי להלכה, יחד עם כל צוות העובדים, להמשיך בדרכו אשר סלל בפניהם, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא לאמיתה של תורה, לזכות את הרבים ולהרבות כבוד שמים.

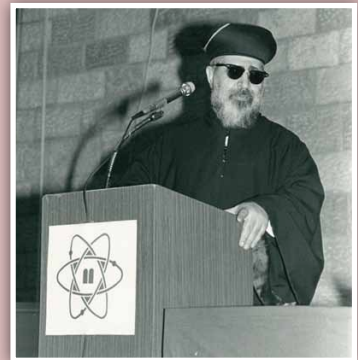

בפתיחה החגיגית של הועידה, במרכז נראה מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל, שני מימין נראה ראש המכון הגר"ל הלפרין זצוק"ל

בחדש מנחם-אב תש"מ התכנסה בירושלים ועידה מרכזית עולמית, אשר אורגנה על-ידי הנהלת המכון המדעי טכנולוגי להלכה, ונקראה בשם 'הועידה בין-לאומית למדע טכנולוגיה והלכה'.

בוועידה זו השתתפו מאות אנשי מדע שומרי תורה ומצוות מכל העולם, שבמשך כשבוע ימים קיימו דיונים אינטנסיביים פוריים, במגוון של מושבים, פאנלים וסדנאות, בתחומים שונים ומגוונים של כל ענפי המדע והטכנולוגיה.

ישיבת הפתיחה החגיגית של הועידה התקיימה בשעתו בליל ט"ו באב בבנייני האומה בירושלים, בהשתתפות מכובדת של רבנים נודעים ואישי ציבור מכל

מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל במשאו בפתיחת הועידה

המגזרים, כאשר במרכזה עמד משאו של הראשל"צ מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל, שכיהן אז כרב הראשי לישראל, וידידותו העמוקה, לצד הערכתו העצומה, למכון המדעי טכנולוגי להלכה, ולעומד בראשו הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, היתה מן המפורסמות.

יצוין, כי בדברי הברכה של הגר"ל הלפרין זצ"ל בישיבת הפתיחה של הועידה, השמיע דברי בקורת קלה, על השם אותו בחרו מארגני הועידה ומפיקיה לקרוא לה 'הועידה הבין-לאומית' - - - 'כשלבדבריו הדבר אינו נכון, שכן לא מדובר בוועידה בין-לאומית, אלא בוועידה של לאום אחד, עם אחד ומיוחד, שהוא 'מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ', שהמשותף לו היא תורתנו הקדושה, כדברי רבינו סעדיה גאון כי 'אין אומתנו אומה אלא בתורתה', ולפיכך היה מן הראוי לקרוא לה 'ועידה עולמית' ולא 'ועידה בין-לאומית'.

בין גנזיו של מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל נמצא המשא המלא, אותו נשא בפתיחת הועידה, כפי שרשם זאת לעצמו, לפניה או לאחריה, כולל כותרות המשנה שצוין.

חמרא למריה וטיבותא לשקייא - התודה והברכה למכון 'מאור ישראל', להוצאת כתבי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל, ובמיוחד להרה"ג ר' משה בן זכרי שליט"א, על שזיכו אותנו בין ישן זה מיינה של תורה.

לקראת יום היא"צ האחד-עשר של מרן הגר"ע יוסף זצ"ל (ג' בחשוון תשע"ד), ויום היא"צ השישי של ראש המכון המנוח הגאון רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל (ט"ז בחשוון תשע"ט) מצאנו לנכון לפרסם את המשא הזה ככתבו וכלשונו, בתוספת כמה סימני פיסוק קלים.

מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצוק"ל

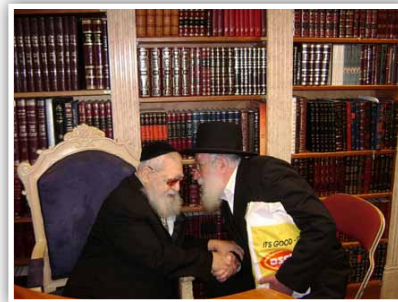
כמה גדולים מעשיהם של אנשי המכון

בליל ט"ו באב תש"מ, בבנייני האומה, במעמד שרי ממשלה, לכבוד המכון המדעי הטכנולוגי לבעיות הלכה

בירור ההלכה עם ידיעת המציאות

בסנהדרין (ז:), דרש רבי יאשיה, בית דוד דינו לבוקר משפט, וכי בבוקר דנין וכל היום אין דנין, והלא נאמר ושפטו את העם בכל עת, אלא אם ברור לך הדבר כבוקר בזה אומרהו, ואם לאו אל תאמרהו. רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב אמור לחכמה אחותי את, אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך, תאמרהו, ואם לאו אל תאמרהו. שתי דרשות אלו משלימות אחת את השניה, כאן לידיעת המציאות (הבוקר הוא ענין שבמציאות), והדמיון לאחות שהיא אסורה, היא ידיעת ההלכה לכאן או לכאן. שו"ר פירוש זה בספרים, ומהם בפירוש הגר"א (משלי כב יב), ובהקדמת לשו"ת משפט כתוב (סוף עמוד יז).

אם אין הרב הפוסק יודע היטב את המציאות של הבעיה הנידונה לפניו, איך יוכל לדון בכל צדדיה לאיסור או להיתר. לדוגמא, אם אינו יודע פעולת מקרר חשמלי, איך ידון אם מותר לפותחו או לסוגרו בשבת מבלי שיגרום להפעלת זרם של המנוע, וכן הבעיה של רשם קול, אם יש משום מחיקת שם ה' על סרט ההקלטה שיש בו שם שמים, איך ידע להכריע לאסור או להתיר, כשאינו יודע מה פעולה נעשית בסרט הקלטה לפניו או לאחריה וכו'. לפיכך יש לנצל כל המידע שיש בטכנולוגיה המודרנית לפתור בעיות הלכה. וזה בבחינת "יפת אלו-הים ליפת וישכון באהלי שם", יפיותו של יפת, תשכון באהלי שם (מגילה ט:). כמו שעשה רבינו הגדול הרמב"ם שניצל את המדע הרפואה והפילוסופיה להיות לרקחות ולטבחות התורה, ולהראות העמים והשרים את יופיה כי טובת מראה היא, וכמו שקראנו בשבת (פרשת ואתחנן ד, ו), ושמרתם ועשיתם, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים.

הגר"י הלפרין זצ"ל בסוד שיח עם מרן הראשון לצ"ה הגר"ע יוסף זצ"ל

סיון תשס"ח ראש המכון הגר"י הלפרין זצ"ל ומהנדסי המכון יחד עם ראשי ועד העובדים של חברת החשמל בביקור אצל מרן הגר"ע יוסף זצ"ל, שהכריז שם לעין כל בנוכחות שרי ש"ס דאז: "דעו לכם, כי פיו כפי וידו כידו"

איתא בבראשית רבה (פרשה א), רבי הושעיא

פתח, ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום (משלי ח, ל), התורה אומרת אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה, בנוהג שבעולם, מלך בונה פלטין אינו בונה אותו מדעת עצמו, אלא מדעת האומן, ואף האומן אינו בונה מדעת עצמו אלא על ידי שמסתכל בדיפתראות ופנקסאות, לדעת היאך הוא בונה את חדרי הפלטרין והחלונות והמרפסות שלהם, כך היה הקב"ה, הסתכל בתורה וברא את עולמו, ולכן נאמר "בראשית" ברא אלו-הים את השמים ואת הארץ, כי התורה נקראת ראשית, שנאמר ה' קנני ראשית דרכו. ע"ש. וכן אמרו בזוהר הקדוש (בהקדמת בראשית, דף ה ע"א), קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא, דכתיב ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום. וכן אמרו בזוהר הקדוש ריש פרשת תולדות (דף קלד ע"א), כד בעא קודשא בריך הוא וסליק ברעותיה למברי עלמא, הוה מסתכל באורייתא וברא לעלמא, כדכתיב ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום. ע"ש.

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל בהתייעצות הלכתית עם הגר"י הלפרין זצ"ל, מימין נראה בנו הגרא"מ הלפרין שליט"א

בדיון הלכתי סוער

והרי הקב"ה צופה ומביט עד סוף כל הדורות, ולו נגלו כל תעלומות, וכדאיתא בזוהר הקדוש וירא (דף קיז ע"א), ובשית מאה שנים לאלפא שיתא תפתחון תרעי דחכמתא ומבועי דחכמתא ויתתקן עלמא וכו'. ע"ש. וממכון שבתו השגיח גם אל דורינו זה עם כל החידושים הטכניים, שגדולי ההלכה הנבונים ימצאו להם פתרון נכון על פי התורה, להבין דבר מתוך דבר, יהיב חכמתא לחכימין ומנדעא ליודעי בינה (דניאל ב, כא). שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול (תהלים קיט).

מוסר השכל מהחידושים בעולם

עינינו הרואות בהתפתחות המדע והמעשים המופלאים, טלפון, טייפ וקורדר, אשר מהם יוצא מוסר השכל, הנה אדם צופה ורואה מה שמתרחש בארצות אירופה ובארצות הברית, למרות שיש מרחק רב מכאן לשם, וכן אדם שומע דרך הטלפון את חבירו המדבר עמו בארה"ב ובשאר מדינות, למרות המרחק ביניהם, ואם כן יש להסיק מכך מה שכתוב (תהלים צד) הנוטע אֶזֶן הלא ישמע, אם יוצר עין הלא יביט, אם נתן ה' חכמה לבני אדם לעשות את כל הדברים המופלאים האלה, כל שכן שהקב"ה שומע כל דבור שאדם אומר הן לטוב הן למוטב, ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שריה (דניאל ב, כב), וכל רז לא אניס ליה. לא כאלה שחושבים, ויאמרו לא יראה י-ה ולא יבין אל-הי יעקב, ולכן אמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"א), דע מה למעלה ממך עין רואה ואזן שומעת וכל מעשיך נכתבים.

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל משותף ביום עיון משותף לרבני ומהנדסי המכון עם בכירי חח"י נראים גם הגר"י נויברט זצ"ל והגר"ש קוק זצ"ל

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל נושא דברים במהלך יום העיון המשותף למכון ובניי חב'ת החשמל

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל עם הגר"י הלפרין זצ"ל בביקור במכון, משמאל נראה בנו הגרש"א שליט"א

כמה גדולים מעשיהם של אנשי המכון בראשותו של כבוד ידידנו הנעלה הגאון רבי לוי יצחק היילפרין, ובהנהלתו של ידידנו היקר פרופסור זאב לב. לדוגמא, סיפר לי לפני זמן מה, שכחמשת אלפים ראשי משפחות בישראל שעבדו בשבת במפעלים שונים על ידי היתרי עבודה, מפני שלא יכלו לעמוד בנסיון של מניעת מקור פרנסתם, על ידי המכון ועצותיו הישירות, להפעיל אוטומציה במפעלים הנ"ל, יכלו כל העובדים שם לשבות ביום השביעי, כי לא יפלא הדבר להפעיל המכונות מערב שבת, והם ממשיכים לפעול בשבת, (וכמו שכתבתי בתשובה, והבאתי שכן כתב בשו"ת היכל יצחק לגבי בית חרושת דרמת גן וכו'). והרי בימינו מפעילים מטוס (בלי אדם) על ידי מחשב, וכיוצא בזה. וברכת ה' היא תעשיר, שהמכון הזה הואיל לפתוח סדרה חדשה בשאלות ותשובות כיד ה' הטובה עליהם, שנועדו להשיב לשאלות שהופנו אליהם, בשאלות מעשיות ואקטואליות, בנושאי החשמל, ובתחומי רפואה, ובטחון, וכלכלה, ובכל תחומי החיים המודרניים, תוך הסתמכות מוחלטת על חוות דעת של מורי ההוראה וגדולי ההלכה בדורינו, אשר הורו הלכה למעשה, לפתרון הבעיות הללו, גדול תלמוד שמביא לידי מעשה (קידושין מ:). כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה (משלי ב, ו).

אני קורא באזניהם של שרי הממשלה כאן, ה' עליהם יחיו, שעליהם להשתדל בכל כוחם לקבל עצה ותושיה של חברי המכון למנוע חילולי שבת על ידי היתרי עבודה לכל דכפין (במקום שאין פיקוח נפש רק צורך כלכלי), ולעשות הכל בהיתר ולא באיסור, דכל מאי דאסר רחמנא שרי לן כוותיה (חולין קט:), ותורתנו הקדושה היא תורת חיים ונצחית, כאמור (ויקרא יח, ה) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ואם ממשלת ישראל תשמש דוגמא לשמירת ערכים, ממנה ילמדו וכן יעשו כל העם. צא ולמד מיום הכיפורים שהשבתון הוא מוחלט לכל שדרות העם, אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו, וכל העם מתכנס בבתי כנסיות ובתי מדרשות לשפוך שיחם לפני קונם, כל העם מקצה,

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל עם הגר"י הלפרין זצ"ל ומהנדסי המכון בסיור בתערוכת המכון

מפני שהממשלה מפסיקה את כלי התקשורת מערב יום הכפורים עד מוצאי יום הכפורים, אין רדיו ואין טלוויזיה, אין מטוסים ואין תחבורה, ואילו שבת שהיא חמורה יותר מיום הכפורים, מחוללת לצערינו בראש כל חוצות, מפני שכלי התקשורת עובדים כרגיל כמעשיהם בחול כך מעשיהם בשבת, על ידי כך גם ההמון הרחב אינם יודעים לכבד את קדושת השבת, ותקל גבירתה בעיניה, ומרשים לעצמם לנהוג במכוניותם אלה ברכב ואלה בסוסים.

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל בערב עיון לרגל צאת ספרו הראשון של הגר"י הלפרין זצ"ל "מעשה וגרמא בהלכה"

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל במהלך התייעצות הלכתית עם הגר"י הלפרין זצ"ל מימין נראה בנו ראש המכון הגר"א"מ שליט"א

קורא אני על ראשי המכון כי שרית עם אלו-הים ועם אנשים ותוכל, שיכולתם להשפיע על שמירת השבת כמצות ה', וגם שמירת מקור הפרנסה, ומצא חן ושכל טוב בעיני ה' ואדם. יהי רצון שועידת המכון הבינלאומי שהתאספה מכל קצוי תבל תצליח במשימתה הקדושה להרבות שמירת שבת, ולשמור על קדושת המצוות, ותשרה שכינה במעשה ידיכם. ואתם הדבקים בה' אלו-היכם חיים כולכם היום. ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

ורפואה קרובה לבוא (6)

פרקי תיעוד מדגמיים של עשרות שנות פעילות בכל תחומי שמירת ההלכה במרכזים רפואיים ובתי-חולים

כדרכו של מדור זה, לא יתוארו בו תהליכים בהם מעורב המכון בהווה, אלא רק כאלו שהיו בעבר, תוך השתדלות להביא את החלקים המעניינים יותר, שבהם גם היו מעורבות דמויות ידועות וכדומה.

במשך שנים, שכן בית החולים 'תל השומר' (כיום 'המרכז הרפואי ע"ש חיים שיבא - תל השומר') במבני צריפים אשר נותרו עוד מתקופת היותו בית חולים צבאי של המנדט הבריטי • בשנת תשכ"ט, כאשר התפרסם כי מתוכנן להקים מבנה קבע חדש לבית החולים, הזדרז הגאון הגדול רבי צבי מרקוביץ זצ"ל, רבה של רמת-גן באותה עת, לדרוש כי תכנון המבנה החדש יכלול התאמות הלכתיות לענייני כשרות ולכל יתר הדברים • בשנת תש"ל נפגש האדריכל משה זרחי אשר תכנן את הבניין החדש עם רבני העיר רמת גן, הרב מרקוביץ והרב אושפיזאי, וקיבל מהם את הערותיהם בעניינים תכנוניים הקשורים לכשרות, כבוד מתים, וכן התייחסות מסוימת לעניין טהרת כהנים בבית החולים • בשנת תשל"ו התעורר עניין העברת הטומאה, והצורך לבצע הפרדה בין בית החולים ומרפאות החוץ לבין המכון הפתולוגי וביתן ההלוויות, באופן אשר ימנע את העברת הטומאה • לאחר מכן, בשנת תשל"ז, חיבר הגר"צ מרקוביץ בין הנהלת בית החולים לבין המכון המדעי טכנולוגי להלכה, תוך המלצתו על כך שפתרונות המכון בענייני כשרות, שבת וטומאת כהנים, הינם יעילים ועשויים להיות לשביעות רצון כל הצדדים • כאשר הבקשה הועברה למשרד הבריאות, התברר כי המשרד כבר משתף פעולה עם המכון בבתי חולים אחרים, ואכן בהמשך הוכנס המכון לתמונה מטעם משרד הבריאות • לאחר קיום פגישות משותפות וסיוורים, הפיק המכון תוכנית כוללת של מניעת העברת הטומאה בין המקומות השונים בבית החולים • בשנים תשמ"א - תשמ"ג התעורר החשש של 'סוף טומאה לצאת', בעקבות העברת נפטרים מהמכון הפתולוגי, אשר שכן במבנה הישן, דרך המבנה החדש • הגר"צ מרקוביץ הציע יישום פתרון מסוים, אולם משרד האדריכלים דחה זאת מסיבות שונות • בפגישה שנערכה בהשתתפות ראש המכון הגרל"י הלפרין הוחלט לבצע שינויים במבנה המכון הפתולוגי, ובמקביל ליישם הנחיות מיוחדות להעברת הנפטרים • לאורך כל הדרך היה מעורב גם מרן הגאון רבי חיים שאול גריינימן זצוק"ל בבכל התוכניות והצעות הפתרון • הוא גם עמד בקשר ישיר עם ראש המכון זצ"ל, באמצעות מקורביו הגדולים הגאונים רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל ורבי יצחק מאיר רוטנברג זצ"ל • התוכניות הועברו מטעם בית-החולים לידי מרן הגר"ח ש' גריינימן, שאכן עבר על התוכניות, העיר את הערותיו בכתב-ידו ועקב אחר כל הפרטים • במהלך השנים שלאחר מכן, התבצעו מפעם לפעם בדיקות וישיבות משותפות של המכון עם רב בית החולים, כדי לבדוק אלו נהלים יש לחדד, והיכן יש צורך לבצע שינויים טכניים על-מנת שאכן לא תיאסר כניסת כהנים לבית החולים • בשנת תשס"ב התעורר חשש בעקבות הכוונה לחבר במנהרה את בניין בית החולים לילדים עם הבניין הכללי וחדר המתים הנמצא בו • התקיימה התכתבות הלכתית בין הגרל"י הלפרין זצ"ל לבין הגרי"מ רוטנברג זצ"ל, ובה סוכם שיש לפעול למנוע זאת, ולא להסתפק בפתרונות אשר עשויים להיות בלתי מועילים • בשנים שלאחר מכן, דחק הגרל"י שוב ושוב ברב המרכז הרפואי, וכן במנהל האדמיניסטרטיבי של המקום, אשר היה בעצמו כהן, להשלים וליישם את כל ההמלצות הנוגעות לעניין טהרת בית החולים בשלמותן ללא יוצא מן הכלל •

[illegible]

פרוטוקול הישיבה המשותפת בה הועלו חלק מהדרישות
הלכתיות כולל נושא טומאת כהנים

[illegible]

ניסן תש"ל, פניית האדריכל משה זרחי לרבנות רמת גן, אודות תכנון הבניין החדש של המרכז הרפואי על פי דרישות ההלכה בסידורי המטבח ובטומאת כהנים

[illegible]

הגר"צ מרקוביץ מפנה את מכתבני בית-החולים אל המכון המדעי טכנולוגי להלכה לקבלת ייעוץ והצעות פתרון למכלול הנושאים

4295 /ו/ כ"ב חשוון תשל"ו
(27.10.75)

לכבוד
מר מ. זרחי
משרד רכסר זרחי
אולגורוב 150
תל אביב

מכובדוני

הנדון: בית החולים החדש תל השומר.
פגישתנו מיום י"ב מנ"א תשל"ו
.(20.7.75)

בפגישה שקיימנו במשרדך, בתאריך הנ"ל, בה נבדק
שוב פתרון הצעות לגבי היתר כניסה לכוהנים, סומס,
על תוספת לזכות חסימה בכמה מקומות, בכדי שיחשבו בין
הסכון הפחלוגי - כולל הפעברות החיסטולוגיות וביניהם
לרפואה - וביטחון התלויות, לבין בית החולים. כמ"כ,
סומס על הפרדת אגף מרפאות החוץ מבית החולים על ידי
לחות או צורה אחרת. וכי כב' יצרון זכרון דברים
מתאים על כך.

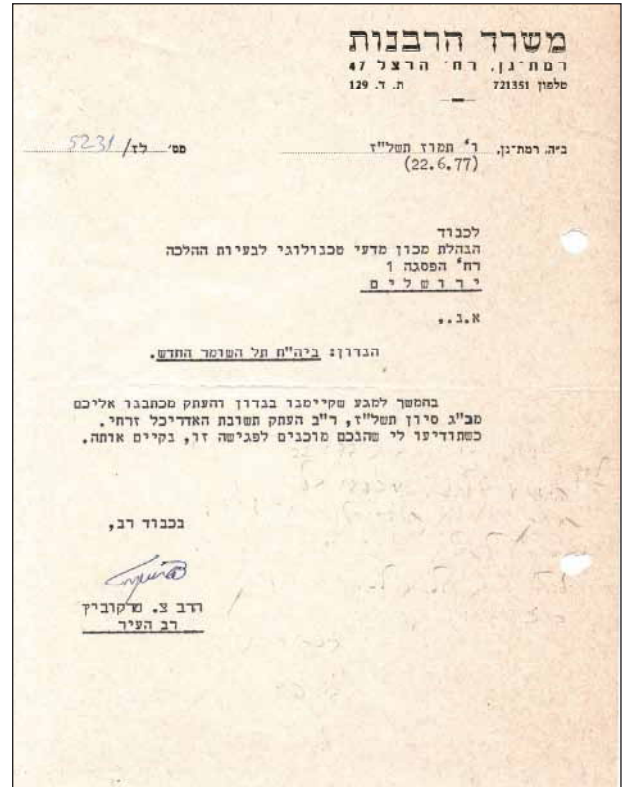
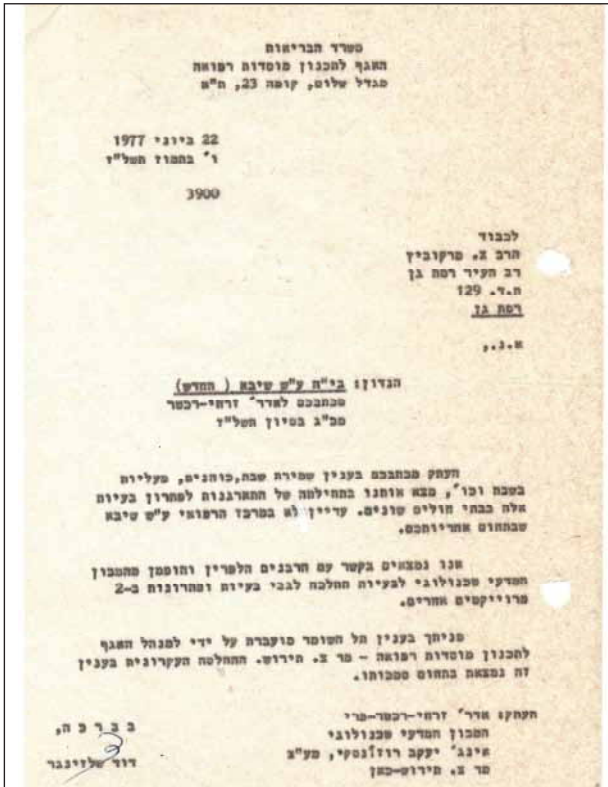
גודה לכב' אם יואיל להפציא לנו זכרון דברים זה.

בכבוד רב ובתודה,

החבר א. שקוביץ
דב העיר

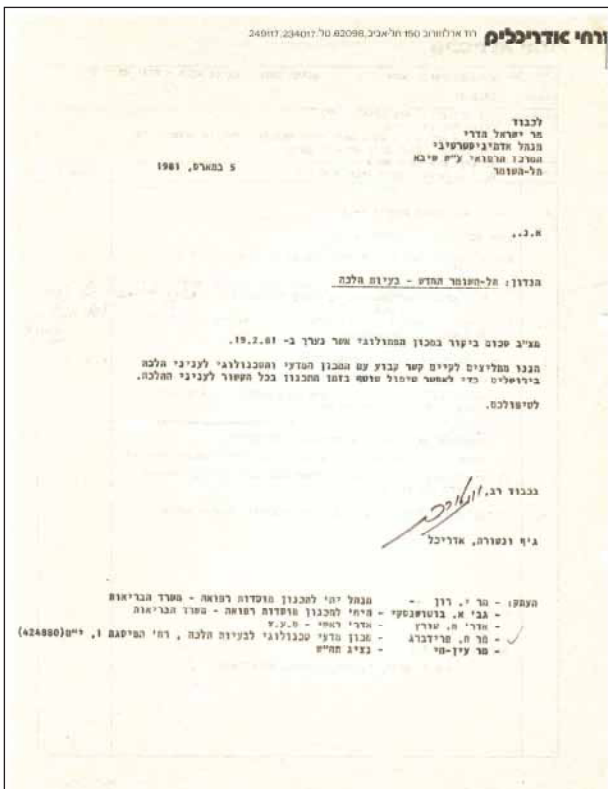
החבר א. שקוביץ

חשון תשל"ו, רבה של רמת-גן הגר"צ מרקוביץ זצ"ל מתריע על הצורך להפריד בין בניין בית החולים לבין המקומות שדרכם ולשם מעבירים נפטרים

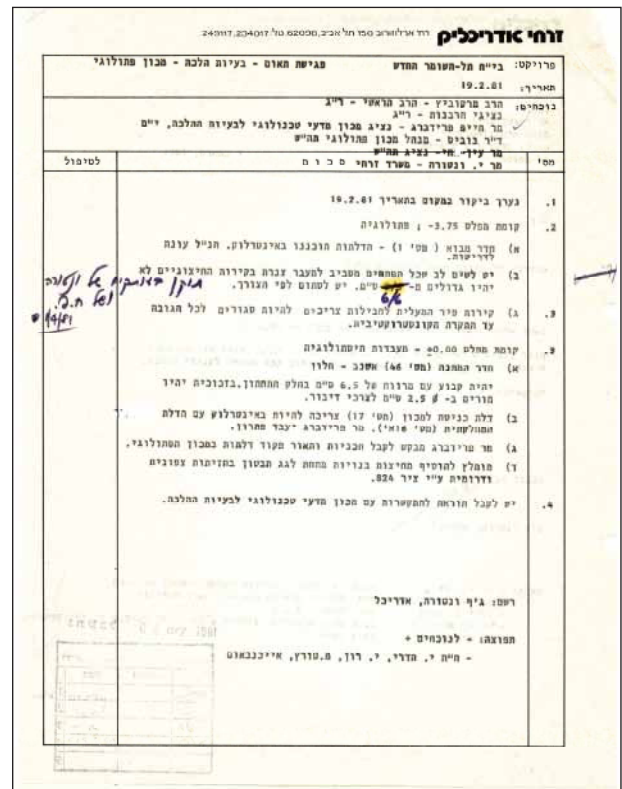

תגובת משרד הביטחון להעתק שכתבם של הגר"צ מרקוביץ
שבה הם מציינים כי שיתוף הפעולה עם המכון כבר מתקיים
בכמה בתי חולים

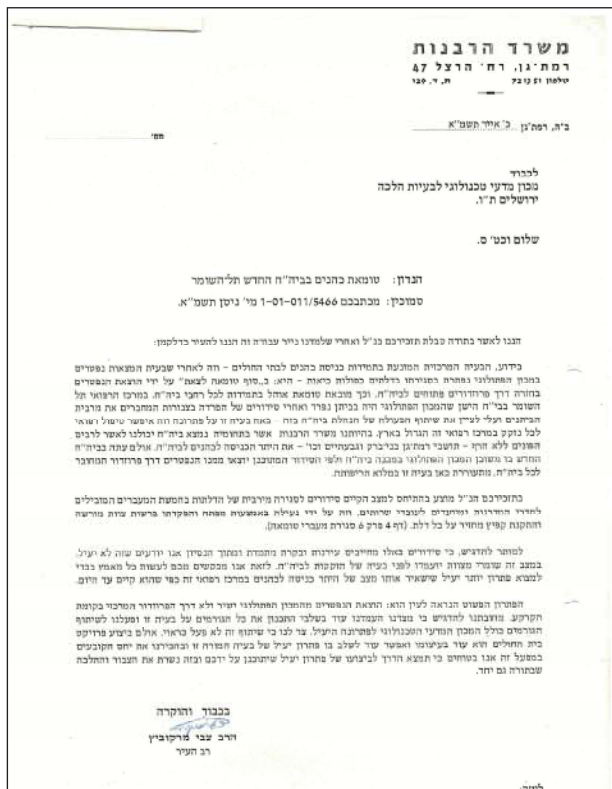
הגר"צ מרקוביץ מודיע למכון על הסכמת בית-החולים להיפגש
למטרה זו

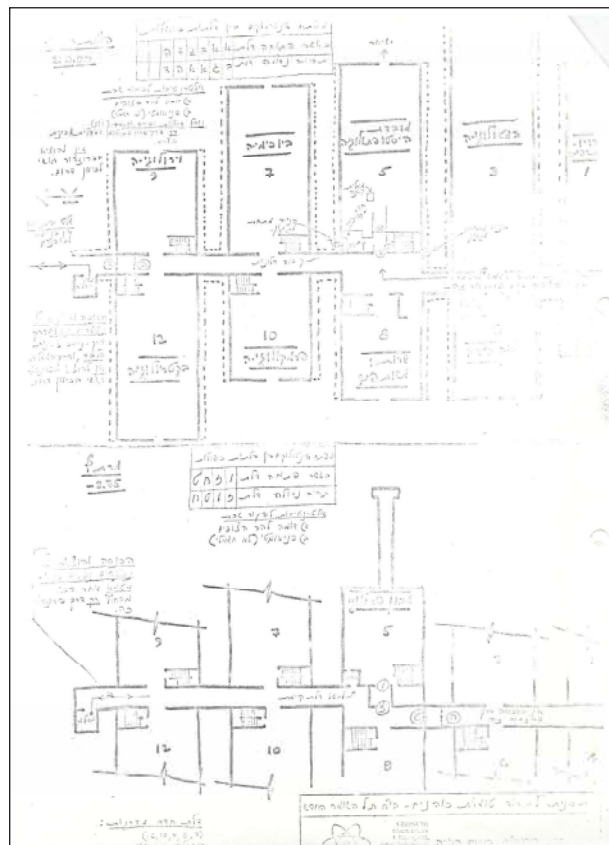
תשמ"א, האדריכל מר משה זרחי ממליץ למנהל המרכז הרפואי
לעמוד בקשר מתמיד עם המכון

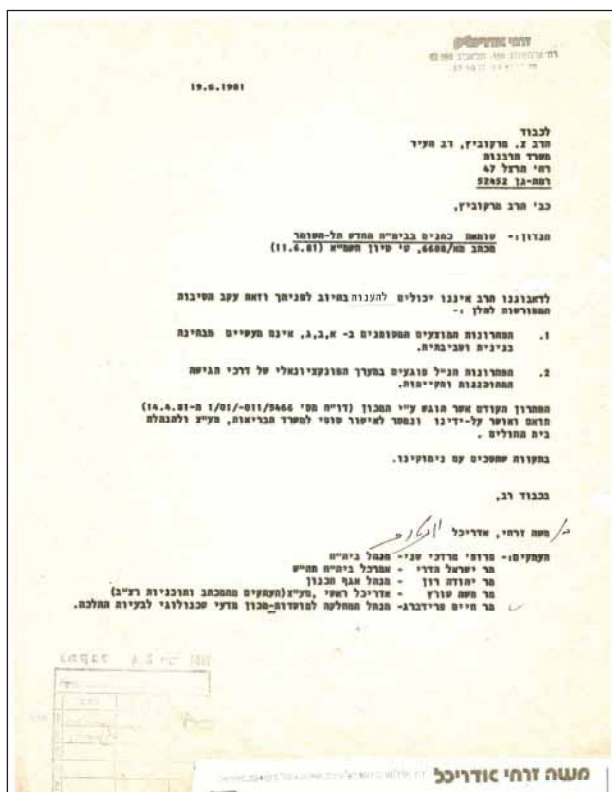
שבט תשמ"א, פגישה משותפת בנושא המכון הפתולוגי
בהשתתפות אנשי המכון יחד עם הגר"צ מרקוביץ לצד נציגי
בית-החולים והאדריכלים

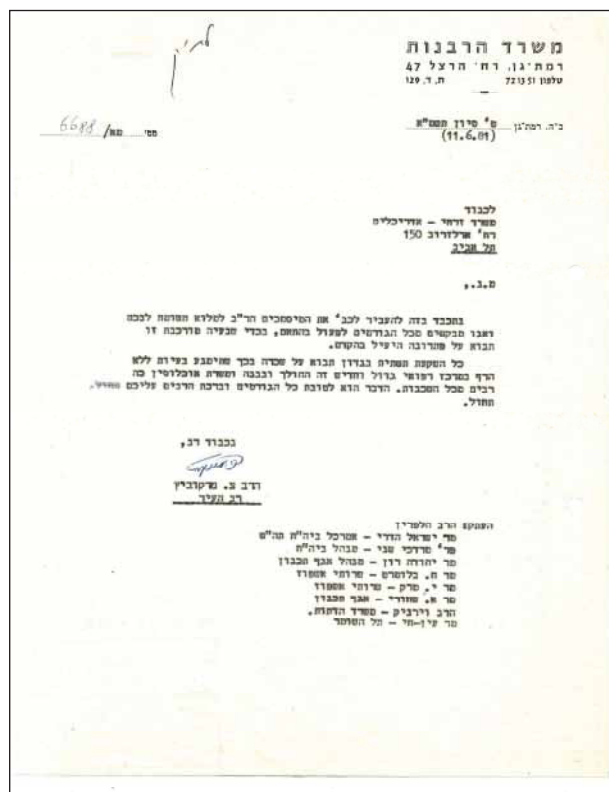
אייר תשמ"א, הגר"צ מרקוביץ במכתב למכון מעלה את נושא 'סוף טומאה לצאת' בהעברת המתים מן המכון הפתולוגי דרך הבניין החדש

מתוך המפות והשרטוטים של תוכנית המכון המקיפה למניעת טומאת כהנים בבית החולים

האדריכל מסרב ליישם את הפתרונות שהגר"צ מרקוביץ מעלה מסיבות שונות

פנייתו של הגר"צ מרקוביץ לאדריכל מר זרחי אודות כך

56

בסי"ד יום ד' כ"ד שבט תשס"ב
להרחיב י. מ. רוטנברג שליט"א
שלום וברכה,

את יקרת מכתבכם קבלתי ואתייחס לשני הדברים 'א' בענין המנהרה של ביה"ח תל השומר והחיבור שלה עם חדר המתיים אם זה הבעיה. חרי לפני מכתב להרב שם שמודע לו על ההסכמה לא לחבר את חדר המתיים עם שאר ביה"ח ע"י מנהרה המכתב ביום ו' אייר תשס"א.

ואם מדובר על בעיה נוספת שלא ברורה לי על מה מדובר נא לעדכני בזה. ובעצם חדר בודאי פשוט שיש עדיפות לא לחבר מאשר לחבר עם פתרונות וכמובן אצלו בשו"ת מעיי"ת חלק ד' סימן ל"ב הבעיות היכולות להביא ע"י עצם החיבור וזה אם עושים סדקים יתכנו בעיות אלא במצב שלא ניתן אחרת כזה כתבתי בדבר כמה דרישות נוקשות ואשר ניתן להרחיבם באופן להרחיק באופן מקסימלי ביותר האפשרות של תקלה ובודאי באם יש תכנית כזו נבקש לא לעשותה בכלל וכדברייכם.

ובאשר לביח"ח איכילוב היתה לי גם התכתבות קשה עם מנהל ביח"ח בנושא זה ועדיין הדברים לא זזו ולאכזרה אינם עומדים לביצוע כעת ואדברבא כדאי אם ניתן ללחוץ בכך זה.

בכבוד רב,
הרב לוי יצחק הלפרין
ראש המכון

אב"ד
הרב י. מ. רוטנברג שליט"א
בכ"ד שבט תשס"ב
להרחיב י. מ. רוטנברג שליט"א
שלום וברכה,

את יקרת מכתבכם קבלתי ואתייחס לשני הדברים 'א' בענין המנהרה של ביה"ח תל השומר והחיבור שלה עם חדר המתיים אם זה הבעיה. חרי לפני מכתב להרב שם שמודע לו על ההסכמה לא לחבר את חדר המתיים עם שאר ביה"ח ע"י מנהרה המכתב ביום ו' אייר תשס"א.

ואם מדובר על בעיה נוספת שלא ברורה לי על מה מדובר נא לעדכני בזה. ובעצם חדר בודאי פשוט שיש עדיפות לא לחבר מאשר לחבר עם פתרונות וכמובן אצלו בשו"ת מעיי"ת חלק ד' סימן ל"ב הבעיות היכולות להביא ע"י עצם החיבור וזה אם עושים סדקים יתכנו בעיות אלא במצב שלא ניתן אחרת כזה כתבתי בדבר כמה דרישות נוקשות ואשר ניתן להרחיבם באופן להרחיק באופן מקסימלי ביותר האפשרות של תקלה ובודאי באם יש תכנית כזו נבקש לא לעשותה בכלל וכדברייכם.

ובאשר לביח"ח איכילוב היתה לי גם התכתבות קשה עם מנהל ביח"ח בנושא זה ועדיין הדברים לא זזו ולאכזרה אינם עומדים לביצוע כעת ואדברבא כדאי אם ניתן ללחוץ בכך זה.

בכבוד רב,
הרב לוי יצחק הלפרין
ראש המכון

תשובתו של הגר"י הלפרין לפניו זה

שבט תשס"ב, פנייתו של הגר"מ רוטנברג צ"ל אל ראש המכון הגר"י הלפרין צ"ל בנוגע למנהרה האמורה לחבר בין בית החולים לילדים לבניין המרכזי

מכון מדעי טכנולוגי להלכה - Institute for Science and Halacha

1 Haglaga St, Jerusalem 91161, Israel, P.O.B. 18121
Tel: 02-6424880, 04220949 Fax: 02-6420949
E-mail address: halacha@machon.il

בסי"ד יום ד' כ"ד שבט תשס"ב
להרחיב י. מ. רוטנברג שליט"א
שלום וברכה,

את יקרת מכתבכם קבלתי ואתייחס לשני הדברים 'א' בענין המנהרה של ביה"ח תל השומר והחיבור שלה עם חדר המתיים אם זה הבעיה. חרי לפני מכתב להרב שם שמודע לו על ההסכמה לא לחבר את חדר המתיים עם שאר ביה"ח ע"י מנהרה המכתב ביום ו' אייר תשס"א.

ואם מדובר על בעיה נוספת שלא ברורה לי על מה מדובר נא לעדכני בזה. ובעצם חדר בודאי פשוט שיש עדיפות לא לחבר מאשר לחבר עם פתרונות וכמובן אצלו בשו"ת מעיי"ת חלק ד' סימן ל"ב הבעיות היכולות להביא ע"י עצם החיבור וזה אם עושים סדקים יתכנו בעיות אלא במצב שלא ניתן אחרת כזה כתבתי בדבר כמה דרישות נוקשות ואשר ניתן להרחיבם באופן להרחיק באופן מקסימלי ביותר האפשרות של תקלה ובודאי באם יש תכנית כזו נבקש לא לעשותה בכלל וכדברייכם.

ובאשר לביח"ח איכילוב היתה לי גם התכתבות קשה עם מנהל ביח"ח בנושא זה ועדיין הדברים לא זזו ולאכזרה אינם עומדים לביצוע כעת ואדברבא כדאי אם ניתן ללחוץ בכך זה.

בכבוד רב,
הרב לוי יצחק הלפרין
ראש המכון

מכון מדעי טכנולוגי להלכה - Institute for Science and Halacha

1 Haglaga St, Jerusalem 91161, Israel, P.O.B. 18121
Tel: 02-6424880, 04220949 Fax: 02-6420949
E-mail address: halacha@machon.il

בסי"ד יום ד' כ"ד שבט תשס"ב
להרחיב י. מ. רוטנברג שליט"א
שלום וברכה,

את יקרת מכתבכם קבלתי ואתייחס לשני הדברים 'א' בענין המנהרה של ביה"ח תל השומר והחיבור שלה עם חדר המתיים אם זה הבעיה. חרי לפני מכתב להרב שם שמודע לו על ההסכמה לא לחבר את חדר המתיים עם שאר ביה"ח ע"י מנהרה המכתב ביום ו' אייר תשס"א.

ואם מדובר על בעיה נוספת שלא ברורה לי על מה מדובר נא לעדכני בזה. ובעצם חדר בודאי פשוט שיש עדיפות לא לחבר מאשר לחבר עם פתרונות וכמובן אצלו בשו"ת מעיי"ת חלק ד' סימן ל"ב הבעיות היכולות להביא ע"י עצם החיבור וזה אם עושים סדקים יתכנו בעיות אלא במצב שלא ניתן אחרת כזה כתבתי בדבר כמה דרישות נוקשות ואשר ניתן להרחיבם באופן להרחיק באופן מקסימלי ביותר האפשרות של תקלה ובודאי באם יש תכנית כזו נבקש לא לעשותה בכלל וכדברייכם.

ובאשר לביח"ח איכילוב היתה לי גם התכתבות קשה עם מנהל ביח"ח בנושא זה ועדיין הדברים לא זזו ולאכזרה אינם עומדים לביצוע כעת ואדברבא כדאי אם ניתן ללחוץ בכך זה.

בכבוד רב,
הרב לוי יצחק הלפרין
ראש המכון

תשס"ג, הגר"י הלפרין דוחק וממריק את רב המרכז הרפואי ואת מנהל בית החולים לקדם את יישום כל ההנחיות והפתרונות במלואם

אספקלריה
י"ל ע"י המכון המדעי טכנולוגי להלכה
רחוב הפסגה 1, בית וגן ירושלים 9646501 ת.ד. 3564
טל: 02-6424880 | פקס: 02-6420949
machon.halacha@gmail.com | www.machonhalacha.co.il
לתגובות, שאלות והערות ניתן לפנות באימייל: aspaklrya@gmail.com

